
8. KONSTITUCINIS TEISMAS

8.1. KONSTITUCINIS TEISMAS – KONSTITUCINĖS JUSTICIJOS INSTITUCIJA

Konstitucinis Teismas – teisminės valdžios sistemos dalis

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

Teisminę valdžią vykdo teismai. Lietuvos Respublikoje teisingumo įgyvendinimas yra teisminės valdžios kompetencija.

Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštaruja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – Konstitucijai ir įstatymams. Konstitucinis Teismas užtikrina Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir vykdo konstitucinį teisingumą.

Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos teismai yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai. Šie teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą.

Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai.

Konstitucinio Teismo konstitucinis statusas (konstitucinės justicijos institucija)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai (Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalis).

Teismai – jurisdikcinės institucijos – vykdo teisminę valdžią, kuri, kaip ir įstatymų leidžiamoji bei vykdomoji valdžios, yra visavertė valstybės valdžia, viena iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžių. Vykdyti teisingumą – teisminės valdžios paskirtis ir konstitucinė kompetencija.

Nuo kitų valstybės valdžių teisminė valdžia skiriasi *inter alia* tuo, kad ji yra formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. liepos 12 d. nutarimai, 2004 m. kovo 31 d. išvada).

Teismai, kurie pagal Konstituciją vykdo teisminę valdžią Lietuvoje, yra priskirtini ne vienai, bet dviem arba (jeigu tai, paisant Konstitucijos, yra nustatyta atitinkamuose įstatymuose) daugiau teismų sistemų.

Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštaruja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – Konstitucijai ir įstatymams. Be to, Konstitucijoje (*inter alia* jos VIII skirsnyje „Konstitucinis Teismas“) yra nustatyti ir kiti Konstitucinio Teismo įgaliojimai, įtvirtinta Konstitucinio Teismo sprendimų teisinė galia bei padariniai, apibrėžta Konstitucinio Teismo formavimo tvarka, nustatyti Konstitucinio Teismo įgaliojimų vykdymo (veiklos) pagrindai ir garantijos, įtvirtintas Konstitucinio Teismo teisėjų statusas ir kt.

Taigi Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę. Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija. Pagal savo kompetenciją sprendamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, bei vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

<...>

Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas. Taigi pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą visus su Konstitucinio Teismo statusu, formavimu, įgaliojimų vykdymu (veikla) ir jo garantijomis, Konstitucinio Teismo teisėjų statusu, taip pat su Konstitucinio Teismo sprendimų vykdymu susijusius santykius reglamentuoti įstatymu. Be to, Konstitucijoje yra *expressis*

verbis įtvirtintas to įstatymo pavadinimas – tai Konstitucinio Teismo įstatymas. Kartu pažymėtina, kad toks konstitucinis teisinis reguliavimas savaime nereiškia, jog tam tikri su minėtais santykiais susiję santykiai apskritai negali būti reguliuojami ir kitais įstatymais.

<...>

Tarp bendrosios kompetencijos teismų sistemos ir konstitucinės justicijos institucijos – Konstitucinio Teismo esama reikšmingų sąsajų, *inter alia*: bet kuris bendrosios kompetencijos teismas (jo teisėjas), kaip pareiškėjas, turi įgaliojimus Konstitucijoje (106 straipsnio 1, 2, 3 dalys, 110 straipsnio 2 dalis) nustatytu pagrindu inicijuoti konstitucinės justicijos bylas Konstituciniame Teisme; visus bendrosios kompetencijos teismus – Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, Lietuvos apeliacinį teismą, apygardų ir apylinkių teismus – saisto Konstitucijos 107 straipsnyje įtvirtintas Konstitucinio Teismo sprendimų jo kompetencijai priskirtais klausimais galutinumas ir neskundžiamumas; visi bendrosios kompetencijos teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos.

Tačiau organizaciniu ir administraciniu atžvilgiais Konstitucijoje abi šios teismų sistemos – Konstitucinis Teismas, vykdamas konstitucinę teisminę kontrolę, ir bendrosios kompetencijos teismų sistema – yra atskirtos.

Konstitucinis Teismas – teisminės valdžios institucija

Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas

Teismai, kurie pagal Konstituciją vykdo teisminę valdžią Lietuvoje, yra priskirtini ne vienai, bet dviem arba (jeigu tai, paisant Konstitucijos, yra nustatyta atitinkamuose įstatymuose) daugiau teismų sistemų. Šiuo metu pagal Konstituciją ir įstatymus Lietuvoje yra trys teismų sistemos: 1) Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; 2) Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą; 3) pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai – šiuo metu įstatymais yra įsteigta ir veikia viena specializuotų teismų, būtent administracinių, sistema, kurią sudaro Vyriausiasis administracinis teismas ir apygardų administraciniai teismai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo konstitucinis statusas (konstitucinės justicijos institucija)

Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas

Teismai, pagal Konstituciją vykdamys teisminę valdžią Lietuvoje, yra priskirtini ne vienai, bet dviem arba (jeigu tai, paisant Konstitucijos, yra nustatyta atitinkamuose įstatymuose) daugiau teismų sistemų. Šiuo metu pagal Konstituciją ir įstatymus Lietuvoje yra trys teismų sistemos: 1) Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinę teisminę kontrolę; 2) Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalyje nurodyti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai sudaro bendrosios kompetencijos teismų sistemą; 3) pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai – šiuo metu įstatymais yra įsteigta ir veikia viena specializuotų teismų, būtent administracinių, sistema, kurią sudaro Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir apygardų administraciniai teismai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai).

<...>

Konstitucijoje yra apibrėžta Konstitucinio Teismo formavimo tvarka, nustatyti Konstitucinio Teismo įgaliojimų vykdymo (veiklos) pagrindai ir garantijos, įtvirtintas Konstitucinio Teismo teisėjų statusas ir kt.

Taigi pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija, vykdamas konstitucinę teisminę kontrolę (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad, pagal savo kompetenciją sprendamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinę teisingumą, garantuoja

Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2001 m. lapkričio 29 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Pažymėtina, kad konstitucinės justicijos institucijos, kuriai pagal Konstituciją pavesta vykdyti konstitucinę teisminę kontrolę, pavadinimas – Konstitucinis Teismas – yra *expressis verbis* įtvirtintas pačioje Konstitucijoje.

Pabrėžtina, kad valstybės valdžios institucija, kuri pačioje Konstitucijoje yra įvardyta kaip teismas, savo konstitucine prigimtimi negali būti ne teismas, t. y. ne teisminė institucija.

<...>

Vien tai, kad Konstitucijoje yra atskiri skirsniai „Teismas“ ir „Konstitucinis Teismas“, nėra ir negali būti pagrindas aiškinti, esą <...> Konstitucinis Teismas nėra teismas – teisminės valdžios dalis ir yra kažkur už teisminės sistemos ribų. Tokia <...> prielaida yra iš esmės klaidinga, konstituciškai visiškai nepagrįsta. Priešingai, tai, kad Konstitucijoje yra du atskiri skirsniai – VIII skirsnis „Konstitucinis Teismas“ ir IX skirsnis „Teismas“, ne paneigia Konstitucinio Teismo, kuris pagal Konstituciją vykdo konstitucinę teisminę kontrolę, buvimą teismų sistemos dalimi, bet pabrėžia ypatingą jo statusą teisminės valdžios sistemoje, kartu ir visų valstybės valdžią vykdančių valstybės institucijų sistemoje, taip pačioje Konstitucijoje yra išryškunami ir pabrėžiami Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties ir kompetencijos ypatumai.

Kartu pažymėtina, kad tarp bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų ir konstitucinės justicijos institucijos Konstitucinio Teismo esama reikšmingų sąsajų, *inter alia*: kiekvienas bendrosios kompetencijos ir specializuotas teismas (jo teisėjas), kaip pareiškėjas, turi įgaliojimus Konstitucijoje (106 straipsnio 1, 2, 3 dalys, 110 straipsnio 2 dalis) nustatytu pagrindu inicijuoti konstitucinės justicijos bylas Konstituciniame Teisme; visus bendrosios kompetencijos teismus – Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, Lietuvos apeliacinį teismą, apygardų ir apylinkių teismus, taip pat specializuotus teismus (Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ir apygardų administracinius teismus) saisto Konstitucijos 107 straipsnyje įtvirtintas Konstitucinio Teismo sprendimų jo kompetencijai priskirtais klausimais galutnumas ir neskundžiamumas; visi bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos ir kt. Tačiau organizaciniu ir administraciniu atžvilgiais minėtos teismų sistemos – Konstitucinis Teismas, vykdamas konstitucinę teisminę kontrolę, ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigti specializuoti teismai – Konstitucijoje yra atskirtos.

Pabrėžtina, kad <...> prielaida, esą Konstitucinis Teismas nėra teismas ir nevykdo valstybės valdžios, visiškai nesiderina su valdžios samprata, Konstitucinio Teismo įgaliojimais, kurie yra nustatyti Konstitucijoje. Tai, kad Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus pripažinti kitų valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų – Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės – teisės aktus prieštaraujančiais aukštesnės galios teisės aktams, pirmiausia Konstitucijai, ir taip panaikinti šių aktų teisinę galią bei visam laikui pašalinti šiuos teisės aktus iš Lietuvos teisės sistemos, tai, kad tik Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją – pateikti Konstitucijos nuostatų sampratą, kuri saisto visas teisės aktus leidžiančias bei visas teisę taikančias institucijas, taip pat ir Seimą – Tautos atstovybę, akivaizdžiai liudija, kad Konstitucinis Teismas negali būti ne valstybės valdžią įgyvendinanti institucija. <...> prielaida, kad Konstitucinis Teismas nėra teismas ir nevykdo valstybės valdžios, yra visiškai iracionali, ji <...> nesiderina su valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų konstitucine samprata <...>.

Konstitucinio Teismo konstitucinis statusas (konstitucinės justicijos institucija)

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas.

<...>

Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties ir kompetencijos ypatumai, ypatinga vieta teisminės valdžios sistemoje yra susiję su tuo, kad Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją vykdo kons-

titucinę teisminę kontrolę. Kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl įstatymų atitikties Konstitucijai pagal Konstitucijos 106 straipsnio 1 dalį gali tik Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, taip pat teismai. Tirdamas įstatymų konstitucingumą Konstitucinis Teismas sprendžia konstitucinius ginčus tarp Vyriausybės, Seimo narių grupės (kurią sudaro ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių) arba teismų, ir ginčijamą įstatymą priėmusios institucijos – Seimo, t. y. kitokio pobūdžio teisinius ginčus nei tie, kuriuos sprendžia bendrosios kompetencijos ir specializuoti (administraciniai) teismai.

8.2. KONSTITUCINIO TEISMO TEISĖJŲ KONSTITUCINIS STATUSAS

Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimas ir įgaliojimų pradžia (Konstitucijos 103 straipsnis, 104 straipsnio 2 dalis); Konstitucinio Teismo teisėjams taikomi darbo ir politinės veiklos apribojimai (Konstitucijos 104 straipsnio 3 dalis, 113 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo tvarka yra *expressis verbis* nustatyta Konstitucijoje.

Konstitucijos 103 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo teisėjais gali būti skiriami nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos piliečiai, turintys aukštąjį teisinį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 10 metų teisinio ar mokslinio pedagoginio darbo pagal teisininko specialybę stažą. Pagal šio straipsnio 1 dalį kandidatus į Konstitucinio Teismo teisėjus pateikia Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas; Konstitucinio Teismo teisėjus skiria Seimas; Konstitucinis Teismas kas treji metai atnaujinamas vienu trečdaliu.

Pabrėžtina, kad skiriant Konstitucinio Teismo teisėjus pagal Konstituciją atitinkamus įgaliojimus turi tik šie Konstitucijoje *expressis verbis* nurodyti subjektai: 1) Konstitucinio Teismo teisėjo kandidatūrą Seimui teikiantis valstybės pareigūnas (Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas); 2) Seimas, priimančias sprendimą dėl pateiktojo kandidato skyrimo Konstitucinio Teismo teisėju.

Pagal Konstituciją jokia institucija, joks pareigūnas neturi įgaliojimų paneigti ar roboti Aukščiausiojo Teismo pirmininko (kaip ir kitų Konstitucijos 103 straipsnio 1 dalyje nurodytų valstybės pareigūnų, teikiančių kandidatus į Konstitucinio Teismo teisėjus – Respublikos Prezidento ir Seimo Pirmininko) konstitucinės teisės teikti Seimui kandidatą į Konstitucinio Teismo teisėjus ir Seimo teisės paskirti pateiktą asmenį Konstitucinio Teismo teisėju arba jo nepaskirti. Jeigu tokie įgaliojimai būtų nustatyti įstatymu ar kitu teisės aktu, būtų sudarytos prielaidos sukliudyti Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų.

Konstitucijos 104 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo teisėjams taikomi darbo ir politinės veiklos apribojimai, nustatyti teismų teisėjams. Pagal Konstitucijos 113 straipsnį teisėjas negali užimti jokių kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse (1 dalis); jis taip pat negali gauti jokio kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokesť už pedagoginę ar kūrybinę veiklą (1 dalis); teisėjas negali dalyvauti politinių partijų ir kitų politinių organizacijų veikloje (2 dalis).

Minėti ribojimai Konstitucinio Teismo teisėjui pradeda taikyti nuo tos dienos, kai jis pradeda eiti savo pareigas. Pagal Konstitucijos 104 straipsnio 2 dalį prieš pradėdami eiti savo pareigas Konstitucinio Teismo teisėjai Seime prisiekia būti ištikimi Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai.

Konstitucijoje yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad paskirtasis Konstitucinio Teismo teisėjas nesuderinamumas su Konstitucinio Teismo teisėjo pareigomis (Konstitucijos 104 straipsnio 3 dalis, 113 straipsnis) turi pašalinti iki priesaikos Seime. Jeigu minėtų nesuderinamumų pašalinimas priklauso nuo tam tikrų institucijų (pareigūnų) sprendimų, šios institucijos (pareigūnai) turi pareigą priimti atitinkamus sprendimus iki Konstitucinio Teismo teisėjo priesaikos Seime. Antraip paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui būtų sukliudyta pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir šitaip būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų.

Pabrėžtina, kad Konstitucijoje nėra nuostatų, reikalaujančių, kad asmuo, kurio kandidatūra į Konstitucinio Teismo teisėjus yra pateikta, dar iki balsavimo dėl jo kandidatūros Seime atsisakytų

dirbamo darbo, užimamų pareigų ar pašalintų kitus Konstitucijoje nurodytus nesuderinamumus su Konstitucinio Teismo teisėjo pareigomis.

Pabrėžtina ir tai, kad paskirtasis Konstitucinio Teismo teisėjas, kol jis nėra nustatyta tvarka prisiekęs Seime, nėra Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų. Tuo metu Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas dar eina kadenciją bebaigęs Konstitucinio Teismo teisėjas.

<...>

Taigi Konstitucinio Teismo teisėju paskyrus asmenį, kuris paskyrimo metu ėjo kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo pareigas, jis iki priesaikos Seime turi būti atleistas iš šių pareigų. Jeigu Konstitucinio Teismo teisėju paskirtas asmuo paskyrimo metu ėjo Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas, Respublikos Prezidentas turi konstitucinę pareigą teikti Seimui, o Seimas – konstitucinę pareigą šį paskirtąjį Konstitucinio Teismo teisėją atleisti iš Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigų iki Konstitucinio Teismo teisėjo priesaikos Seime. Priešingu atveju paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui būtų sukliudyta pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų.

Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija neturi įgaliojimų priimti sprendimų, susijusių su Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimu

Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktą Respublikos Prezidentas *inter alia* įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus. Dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija (Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalis).

Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime konstatavo: „Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto normos, nustatančios Respublikos Prezidento įgaliojimus skiriant ir atleidžiant teisėjus, yra susijusios su Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalimi, kurioje nustatyta, kad dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija“, taip pat kad „Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija turi patarti Respublikos Prezidentui visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros, taip pat atleidimo iš pareigų klausimais“ ir kad „šios institucijos patarimas sukelia teisinius padarinius: jei nėra šios institucijos patarimo, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų“.

<...>

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad pagal Konstituciją jokia institucija, joks pareigūnas neturi įgaliojimų paneigti ar riboti Seimo teisės paskirti pateiktą asmenį Konstitucinio Teismo teisėju arba jo nepaskirti. Konstatuota ir tai, kad skiriant Konstitucinio Teismo teisėjus pagal Konstituciją atitinkamus įgaliojimus turi tik kandidatus teikiantys Seimui valstybės pareigūnai ir Seimas. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali įstatymo numatyta teisėjų institucija <...> pagal Konstituciją apskritai neturi jokių įgaliojimų priimti kokius nors sprendimus, susijusius su Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimu. Taigi ši institucija pagal Konstituciją neturi ir įgaliojimų patarti dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo atleidimo iš pareigų tais atvejais, kai šis teisėjas yra Seimo paskirtas Konstitucinio Teismo teisėju. Šiame kontekste pažymėtina, kad cituoti Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo teiginiai „Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija turi patarti Respublikos Prezidentui visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros, taip pat atleidimo iš pareigų klausimais“ ir „šios institucijos patarimas sukelia teisinius padarinius: jei nėra šios institucijos patarimo, Respublikos Prezidentas negali priimti sprendimo dėl teisėjo paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų“ negali būti aiškinami neatsižvelgiant į Konstitucijos nuostatas, reglamentuojančias Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo tvarką.

Taigi prieš priimdamas sprendimą dėl kurio nors Lietuvos Respublikos teismo teisėjo, paskirto Konstitucinio Teismo teisėju, atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentas pagal Konsti-

tuciją neturi kreiptis patarimo į Konstitucijos 112 straipsnio 5 dalyje nurodytą specialią įstatymo numatytą teisėjų instituciją <...>, o ši institucija pagal Konstituciją neturi įgaliojimų Respublikos Prezidentui patarti dėl to. Priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos minėti specialiai teisėjų institucijai <...> sukliudyti paskirtajam Konstitucinio Teismo teisėjui pradėti eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas ir kartu būtų kliudoma Konstitucijoje nustatyta tvarka atnaujinti Konstitucinį Teismą – vieną iš Konstitucijoje įtvirtintų valstybės valdžios institucijų, įgyvendinti Seimo nutarimą dėl Konstitucinio Teismo teisėjo paskyrimo.

Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimų santykiai reglamentuoti Konstitucinio Teismo įstatyme (Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

<...> pagal Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką nustato Konstitucinio Teismo įstatymas. <...> Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimų santykiai yra reglamentuoti Konstitucinio Teismo įstatyme.

Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimų santykiai reglamentuoti Konstitucinio Teismo įstatyme (Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo teisėjų atlyginimų santykiai reglamentuoti Konstitucinio Teismo įstatyme (kuris pagal Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalį nustato Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką) (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų nutrūkimas (Konstitucijos 108 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 108 straipsnį Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta, kai: pasibaigia įgaliojimų laikas (1 punktas); jis miršta (2 punktas); atsistatydina (3 punktas); negali eiti savo pareigų dėl sveikatos būklės (4 punktas); Seimas jį pašalina iš pareigų apkaltos proceso tvarka (5 punktas).

Pagal Konstitucijos 74, 116 straipsnius Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, taip pat Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus, o pagal Konstitucijos 74 straipsnį – ir Konstitucinio Teismo pirmininką ir teisėjus už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, Seimas gali pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka.

Pagal Konstituciją vienas iš pagrindų teisėjo atleidimui iš pareigų (įgaliojimų nutrūkimui) yra teisėjo įgaliojimų laiko pasibaigimas.

Pažymėtina, kad juridinio fakto – teisėjo ar Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų laiko pasibaigimo pasekmės Konstitucijoje apibrėžiamos vartojant skirtingas formuluotes: „teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka“ (115 straipsnis), „Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta“ (108 straipsnis).

Aiškinant Konstitucijos formuluotę „teisėjai atleidžiami iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka“ pažymėtina, jog ji reiškia, kad įvykus juridiniam faktui – pasibaigus teisėjo įgaliojimų laikui Konstitucijos 112 straipsnyje (ir atitinkamai kituose Konstitucijos straipsniuose) numatyta institucijai – Respublikos Prezidentui ar Respublikos Prezidentui ir Seimui kyla pareiga įsitikinti, kad toks juridinis faktas įvyko, ir jį konstatavus įstatymo nustatyta tvarka priimti atitinkamą sprendimą (individualų teisės taikymo aktą), kuriuo teisėjas ar teismo pirmininkas, kurio įgaliojimų laikas pasibaigė, būtų atleidžiamas iš teisėjo ar teismo pirmininko pareigų.

Aiškinant Konstitucijos formuluotę „Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta“ pažymėtina, kad įvykus juridiniam faktui – pasibaigus Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų laikui jokiai institucijai nekyla pareiga tokių juridinių faktų konstatuoti ir priimti atitinkamą sprendimą (individualų teisės taikymo aktą), kad būtų atleidžiamas Konstitucinio Teismo teisėjas.

Pažymėtina, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisėjų atleidimo iš pareigų (įgaliojimų nutrūkimo) pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti išplėstas įstatymais ar kitais teisės aktais (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas).

8.3. KONSTITUCINIO TEISMO ĮGALIOJIMAI

8.3.1. Konstitucinio Teismo įgaliojimai, susiję su teisės aktų konstitucingumo kontrole**Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 105 straipsnis)**

Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas

<...> pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas, esant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų teisiniais motyvais grindžiamam kreipimuisi, turi įgaliojimus ir privalo tirti bei priimti sprendimus, ar Konstitucijai neprieštarauja bet kuris įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja bet kuris Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas, nepriklausomai nuo to, ar teisės aktas yra (ar būtų) pažymėtas visiško slaptumo, slaptumo, konfidencialumo ar kokia nors kita žyma.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad ginčijamas aktas prieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams

Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), turi įgaliojimus tai konstatuoti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų, taip pat ir tų, kuriais nustatomi teisėjų atlyginimai, atitiktį Konstitucijai (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi užtikrinti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje. Konstitucinis Teismas konstitucinį teisingumą vykdo tirdamas, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai, Respublikos Prezidento aktai, Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai. Pažymėtina, kad Konstitucijoje nėra nustatyta, jog Konstitucinis Teismas gali netirti kurių nors įstatymų ar kitų teisės aktų. Konstitucinis Teismas privalo nagrinėti visų Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nurodytų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, taigi ir tų, kuriais nustatomi Lietuvos Respublikos teismų teisėjų atlyginimai.

<...>

Konstitucinis Teismas pažymi, kad jis nenustato ir negali nustatyti, koks turi būti konkretus atitinkamų Lietuvos Respublikos teismų teisėjų atlyginimų dydis. Konstitucinis Teismas, gavęs pareiškėjų prašymus, privalo tirti teisės aktų, nustatančių teisėjų atlyginimus, atitiktį Konstitucijai.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymas, kurio pareiškėjas neginčija, bet kuriuo yra grindžiamas ginčijamas poįstatyminis aktas (Konstitucijos 105 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar teisės aktai neprieštarauja Konstitucijai. Taigi Konstitucinis Teismas įgyvendina konstitucinį teisingumą. Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos. Todėl Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymas, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, bet kuriuo yra grindžiamas ginčijamas poįstatyminis aktas, privalo tai konstatuoti. Tokia Konstitucinio Teismo priedermė kyla iš Konstitucijos, taip užtikrinama Konstitucijos viršenybė.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius

Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas (pakartota 2002 m. birželio 19 d. nutarime)

Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus visuomeninius santykius, privalo tai konstatuoti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai neatsižvelgiant į tai, kokia yra jų taikymo pradžios data (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar Konstitucijai neprieštarauja įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai. Konstitucijos 7 straipsnyje nustatyta, kad galioja tik paskelbti įstatymai.

Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė „įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai“ reiškia, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti Seimo priimtų ir oficialiai paskelbtų įstatymų ir kitų aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai nepriklausomai nuo to, kokia yra nustatyta šių įstatymų ar kitų aktų (jų dalių) taikymo pradžios data.

Konstitucinis Teismas tiria ginčijamų teisės aktų atitiktį Konstitucijai kaip vienisai ir darniai sistemai

Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 13 d. nutarime konstatavo, kad <...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, jog ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nenurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), turi įgaliojimus tai konstatuoti.

Todėl Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjo prašymą tirdamas, ar ginčijamas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), kartu tiria ir tai, ar šis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai – vieningai, darniai sistemai.

Konstitucinis Teismas tiria ginčijamų teisės aktų atitiktį Konstitucijai kaip vienisai ir darniai sistemai

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjo prašymą tirdamas, ar ginčijamas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), kartu tiria ir tai, ar šis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai – vieningai, darniai sistemai (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 13 d. nutarime konstatavo, kad <...> Konstitucinis Teismas, nustatęs, jog ginčijamas aktas (jo dalis) prieštarauja pareiškėjo nenurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), turi įgaliojimus tai konstatuoti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai vertinti iki Konstitucijos įsigaliojimo ar iki nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d. nutarimas

Teisės aktų (ar jų dalių), kurie nebuvo suderinti su Konstitucija atitinkamam teisėkūros subjektui išleidžiant naują teisės aktą, pakeičiantį, to teisėkūros subjekto manymu, Konstitucijos neatitinkantį teisės aktą (ar jo dalį), ir kurie nebuvo pripažinti netekusiais galios, konstitucingumas gali būti tikrinamas atliekant konstitucinę kontrolę. Dėl iki Konstitucijos įsigaliojimo išleistų Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų Aukščiausiosios Tarybos priimtų aktų, Vyriausybės aktų, taip pat dėl atitinkamos teisinės galios teisės aktų, išleistų iki nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo, tačiau likusių galioti atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę ir reguliuojančių Seimo arba Vyriausybės reguliavimo sričiai priskirtus santykius, atitikties Konstitucijai pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 105 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

Konstitucijos 85 straipsnyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam suteiktus įgaliojimus, leidžia aktus-dekretus. Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje, 105 straipsnio 2 dalyje, 106 straipsnio 2 dalyje ir 107 straipsnio 1 dalyje vartojama formuluotė „Respublikos Prezidento aktai“ yra platesnė negu Konstitucijos 85 straipsnyje vartojama formuluotė „aktai-dekretai“,

todėl Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus tirti visų Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams, kurie yra leidžiami Respublikos Prezidentui įgyvendinant jam, kaip valstybės vadovui, Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, nepriklausomai nuo to, kaip šie aktai vadinami įstatymuose, nustatančiuose Respublikos Prezidento įgaliojimus.

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją negali būti tokių Seimo priimtų įstatymų, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti jų atitikties Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams atžvilgiu; pagal Konstituciją negali būti tokių Seimo priimtų kitų teisės aktų, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti jų atitikties Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams atžvilgiu; pagal Konstituciją negali būti tokių Respublikos Prezidento aktų, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti jų atitikties Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams atžvilgiu; pagal Konstituciją negali būti tokių Vyriausybės aktų, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti jų atitikties Konstitucijai, konstituciniams įstatymams, įstatymams ir Seimo nutarimams dėl įstatymų įgyvendinimo atžvilgiu.

Konstitucinis Teismas 2000 m. balandžio 5 d. nutarime yra konstatavęs, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas, esant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų teisiniais motyvais grindžiamam kreipimuisi, turi įgaliojimus tirti ir privalo tirti bei priimti sprendimus, ar Konstitucijai neprieštaruja bet kuris įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruja bet kuris Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas, nepriklausomai nuo to, ar teisės aktas yra (ar būtų) pažymėtas visiško slaptumo, slaptumo, konfidencialumo ar kokia nors kita žyma.

Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus tirti Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams nepriklausomai nuo to, ar šie aktai yra individualaus, ar norminio pobūdžio, ar jie yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo.

Jeigu Konstitucijoje ar įstatymuose yra numatyti atitinkami reikalavimai, kurių turi būti laikomasi (kurie turi būti įvykdyti) leidžiant atitinkamą Respublikos Prezidento aktą, Konstitucinis Teismas, sprenddamas, ar Respublikos Prezidento aktas neprieštaruja Konstitucijai ir įstatymams, turi tirti ir tai, ar tokių reikalavimų buvo laikomasi (ar jie buvo įvykdyti), nes nenustačius šių faktinių aplinkybių būtų neįmanoma iširti ir Respublikos Prezidento akto atitikties Konstitucijai ir įstatymams.

Pažymėtina, kad pagal Konstituciją negali būti tokių Respublikos Prezidento aktų, išleistų įgyvendinant jam, kaip valstybės vadovui, Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada

Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime konstatavo, kad „jeigu Konstitucijoje ar įstatymuose yra numatyti atitinkami reikalavimai, kurių turi būti laikomasi (kurie turi būti įvykdyti) leidžiant atitinkamą Respublikos Prezidento aktą, Konstitucinis Teismas, sprenddamas, ar Respublikos Prezidento aktas neprieštaruja Konstitucijai ir įstatymams, turi tirti ir tai, ar tokių reikalavimų buvo laikomasi (ar jie buvo įvykdyti), nes nenustačius šių faktinių aplinkybių būtų neįmanoma iširti ir Respublikos Prezidento akto atitikties Konstitucijai ir įstatymams“.

Teisės aktų pripažinimas prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

<...> toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius koku nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai. Ar Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės poįstatyminiai teisės aktai pagal formą neprieštaruja Konstitucijai, pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas. Tai sprenddamas, Konstitucinis Teismas kiekvienu konkrečiu atveju įvertina

visas bylos aplinkybes, *inter alia* tiriamo teisinio reguliavimo vietą visoje teisės sistemoje, jo tikslą ir teisėkūros subjekto ketinimus, atitinkamų santykių teisinio reguliavimo raidą ir kaitą iki tiriamo teisės akto išleidimo (legislatyvinę istoriją) ir kt.

Taip pat pabrėžtina, kad tais atvejais, kai poįstatyminiai teisės aktai yra pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą (dėl to, kad jais buvo reguliuojami tokie santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu) ir jau negali būti taikomi, būtina paisyti iš Konstitucijos kylančio reikalavimo įvertinti, ar neapsaugojus ir neapgynus iš tokių poįstatyminių teisės aktų jų galiojimo metu kilusių asmens įgytų teisių, nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra. Minėtais ypatingais atvejais įstatymų leidėjas turi konstitucinę priedermę, įvertinęs visas aplinkybes ir nustatęs, kad tai būtina, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų visiškai arba iš dalies apsaugoti ir apginti teisei paklusių, įstatymų reikalavimų besilaikiusių, valstybe ir jos teise pasitikėjusių asmenų įgytas teises, kilusias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai pagal formą (dėl to, kad jais buvo reguliuojami tokie santykiai, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu), ir kuris užtikrintų, kad nebus nukrypta nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti visų įstatymų, kitų Seimo aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį visiems aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai neprieštarauja Konstitucijai (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis), taip pat ar Respublikos Prezidento aktai, Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams (Konstitucijos 105 straipsnio 2 dalis). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime konstatavo, kad iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, *inter alia* reiškiantis, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytu aukštesnės galios teisės aktuose. <...> Atsižvelgiant į Konstitucijos viršenybės principą, konstitucinį teisinės valstybės principą, Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchiją konstatuotina, kad Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą turi įgaliojimus tirti ir priimti nutarimą, ar konstituciniai įstatymai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, ar įstatymai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams, ar Seimo priimti poįstatyminiai teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar Respublikos Prezidento aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar Vyriausybės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams.

Administracinių teismų įgaliojimai tirti teisės aktų, kurių konstitucingumo kontrolė nėra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, atitiktį Konstitucijai bei įstatymams

Žr. 9. Teismai ir kitos teisėsaugos institucijos, 9.1. Teismai, 9.1.5. Teismų įgaliojimai, susiję su teisingumo vykdymu, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti visų įstatymų, kitų Seimo aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį visiems aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai, kad, atsižvelgiant į iš Konstitucijos kylančią teisės aktų hierarchiją, ši Konstitucijos nuostata taip pat reiškia, jog teisėjas negali taikyti ir Konstitucijai prieštaraujančio poįstatyminio teisės akto, jis taip pat negali taikyti tokio poįstatyminio teisės akto, kuris priešta-

rauja įstatymui, taip pat kad vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų – principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai).

Todėl pabrėžtina, kad Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies negalima aiškinti vien taikant lingvistinį metodą, pažodžiui, kaip esą pateikiančios išsamų, baigtinį teisės aktų, kurių atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, tyrimas ir atitinkamų sprendimų priėmimas Konstitucijoje yra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, sąrašą. Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis aiškintina paisant viso konstitucinio teisinio reguliavimo konteksto, atsižvelgiant *inter alia* į konstitucinį valdžių padalijimo principą, į Konstitucijoje įtvirtintą Konstitucinio Teismo paskirtį ir vietą teismine valdžia (ir valstybės valdžia apskritai) vykdančių valstybės institucijų sistemoje, į Konstitucijoje *expressis verbis* įtvirtintą konstitucinių įstatymų (pagal Konstituciją turinčių aukštesnę teisinę galią už paprastuosius įstatymus) institutą, į Konstitucijos nuostatas, pagal kurias įstatymai (jų nuostatos) ar kiti teisės aktai gali būti priimami ir referendumu (Konstitucijos 9 straipsnio 1 dalis, 69 straipsnio 4 dalis, 71 straipsnio 3 ir 4 dalys), į Respublikos Prezidento konstitucinę pareigą daryti visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų (Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalis), į Vyriausybės konstitucinę pareigą vykdyti įstatymus, Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo bei Respublikos Prezidento dekretus (Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas), į Konstitucijos viršenybės bei konstitucinį teisinės valstybės principus, suponuojančius, be daugelio kitų dalykų, visų teisės aktų hierarchiją ir iš jos kylantį draudimą žemesnės galios teisės aktuose nustatyti tokių teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (be abejo, pirmiausia pačioje Konstitucijoje), bei taikyti teisės aktus, prieštaraujančius aukštesnės galios teisės aktams, taip pat galimybę minėtų reikalavimų neatitinkančius teisės aktus (jų dalis) šalinti iš teisės sistemos, taigi atsižvelgiant į konstitucinės teisminės kontrolės, kaip konstitucinio instituto, paskirtį ir ją įtvirtinančių Konstitucijos nuostatų kontekstinę prasmę. Šitaip viso konstitucinio teisinio reguliavimo kontekste aiškinant Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį konstatuotina, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi išimtinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar bet kuris Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės aktas, taip pat bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis) neprieštaruoja bet kuriam aukštesnės galios aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, būtent: ar bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis) neprieštaruoja Konstitucijai, ar bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutai (jo dalis) neprieštaruoja Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams, ar bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, ar bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) neprieštaruoja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis) neprieštaruoja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams.

Būtent šitokiu Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimu grindžiamą Konstitucinio Teismo konstitucinių įgaliojimų sprendžiant dėl teisės aktų atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, sampratą įkūnija Konstitucinio Teismo jurisprudencija, kurią nuo pat savo veiklos pradžios pagal Konstituciją formavo Konstitucinis Teismas, *inter alia* tie Konstitucinio Teismo nutarimai, kuriais pagal pareiškėjų (teismų, Vyriausybės, Seimo narių grupių ar Seimo *in corpore*) prašymus buvo sprendžiama dėl tokios teisės aktų atitikties aukštesnės galios teisės aktams, kuri nėra *expressis verbis* paminėta nei Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje, nei kituose Konstitucijos VIII skirsnio „Konstitucinis Teismas“ straipsniuose (jų dalyse), kaip antai: ar Seimo poįstatyminiai teisės aktai – Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkte nurodyti Seimo nutarimai dėl įstatymų įgyvendinimo neprieštaruoja įstatymams; ar įstatymai neprieštaruoja konstituciniams įstatymams; ar Konstitucijai neprieštaruoja Seimo statutai, turintis įstatymo galią (Konstitucijos 76 straipsnis), tačiau galintis reguliuoti ne bet kokius, o tik tam tikrus, Konstitucijoje nurodytus, santykius – nustatyti Seimo struktūrą ir darbo tvarką (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas); ar Seimo poįstatyminiai teisės aktai neprieštaruoja Seimo statutui. Jeigu Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis būtų aiškinama pažodžiui, tokios konstitucinės justicijos bylos, kuriose pareiškėjai (teismai, Vyriausybė, Seimo narių grupės ar Seimas *in corpore*) abejojo ir pagal jų prašymus buvo sprendžiama, ar įstatymai neprieštaruoja konstituciniams įstatymams, ar Seimo poįstatyminiai teisės aktai neprieštaruoja įstatymams, ar Konstitucijai neprieštaruoja Seimo

statutas, taip pat ar Seimo poįstatyminiai teisės aktai neprieštarauja Seimo statutui, būtų buvusios apskritai neįmanomos. Lygiai taip pat būtų buvusios neįmanomos ir tokios konstitucinės justicijos bylos, kuriose Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjų prašymus sprenddamas dėl įstatymų atitikties Konstitucijai, turėjo *ex officio* išsiaiškinti ir priimti sprendimą, ar Konstitucijai neprieštarauja konstituciniai įstatymai, kuriais, kaip buvo teigiama, buvo grindžiami ginčijami įstatymai (jų dalys) ir (arba) kurie reguliavo tokius pat (arba artimus) santykius, kaip ir ginčijami įstatymai (jų dalys). Jeigu Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis būtų aiškinama pažodžiui, būtų neįmanoma tirti ir to, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams neprieštarauja referendumu priimti įstatymai (jų nuostatos) ar kiti teisės aktai, ar Konstitucijai, kitiems aukštesnės galios aktams neprieštarauja tokie vienkartinio (*ad hoc*) taikymo žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), išleisti Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės, kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu jau buvo įvykdyti. Labai pasunkėtų ir legislatyvinės omisijos nustatymas.

Tad kitoks, pažodinis Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimas reikštų, kad Konstitucija esą toleruoja savo pačios nepaisymą, kai leidžiami tam tikri teisės aktai (pavyzdžiui, konstituciniai įstatymai arba Seimo statutas), kad pagal Konstituciją esą galima nepaisyti konstitucinių įstatymų, kai leidžiami įstatymai, ir nepaisyti įstatymų ir konstitucinių įstatymų, kai leidžiami tam tikri (pavyzdžiui, Seimo) poįstatyminiai teisės aktai, taip pat pagal Konstituciją esą galima nepaisyti Konstitucijos tada, kai įstatymai (jų nuostatos) ar kiti teisės aktai yra priimami referendumu. Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės išleisti vienkartinio (*ad hoc*) taikymo žemesnės galios teisės aktai (jų dalys) apskritai išvengtų jų atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, patikros. Pažodinis (juolab siaurinamasis) Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimas būtų visiškai nepagrįstas, nes paneigtų Konstitucijos viršenybės principą, konstitucinį teisinės valstybės principą, iš Konstitucijos kylančią visų teisės aktų hierarchiją (suponuojančią *inter alia* poįstatyminių teisės aktų atitiktį įstatymams), Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad negalioja joks įstatymas ar kitas teisės aktas, priešingas Konstitucijai, Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad valdžios galias riboja Konstitucija, taip pat Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad kiekvienas savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija. Jeigu būtų vadovaujama tokiu vienu pažodiniu Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies aiškinimu, būtų sudarytos prielaidos pažeisti ir kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* asmens konstitucines teises. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad Konstitucija, jeigu ji būtų aiškinama vien taikant lingvistinį metodą, pažodžiui, negalėtų būti Lietuvos aukščiausioji teisė, nes būtų iš esmės sutapatinama su jos tekstine forma – būtų suabsoliutinama Konstitucijos raidė ir ignoruojama Konstitucijos dvasia.

<...>

<...> pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas sprendžia ne dėl visų žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams), o tik dėl to, ar <...> aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisti arba referendumu priimti aktai (jų dalys).

Konstitucinis Teismas netiria poįstatyminio teisės akto atitikties įstatymo nuostatomis, kurios pačios prieštarauja Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas

<...> tolesnis tyrimas, ar ginčijamas Respublikos Prezidento [dekretas] neprieštarauja <...> įstatymo [nuostatomis], kurios pačios prieštarauja Konstitucijai, konstitucinės justicijos požiūriu yra beprasmiš; jeigu toks tyrimas būtų tęsiamas, būtų iškreipta pati konstitucinės justicijos esmė, nes būtų daroma iš esmės klaidinga, Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchijos, kurios viršūnėje yra Konstitucija, sampratą paneigianti prezumpcija, esą poįstatyminis teisės aktas turi atitikti antikonstitucinį įstatymą <...>.

Teisės aktų atitiktis Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimas

Konstitucijos neatitinkančio teisinio reguliavimo panaikinimas negali būti laikomas prieštaraujančiu Konstitucijai (pagal turinį) <...>.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti visų įstatymų, kitų Seimo aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį visiems aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo, kaip teisminės valdžios sistemos dalies, įgaliojimai yra įtvirtinti Konstitucijoje.

<...>

Aiškindamas Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį kitų Konstitucijos nuostatų, viso konstitucinio teisinio reguliavimo, *inter alia* iš Konstitucijos kylančios visų teisės aktų hierarchijos, kontekste, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi išimtinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar bet kuris Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės aktas, taip pat bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis) neprieštarauja bet kuriam aukštesnės galios aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, būtent: ar bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, ar bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams, ar bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, ar bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti visų įstatymų, kitų Seimo aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį visiems aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas – konstitucinės justicijos institucija, vykdanči konstitucinę teisminę kontrolę; jis turi išimtinis konstitucinius įgaliojimus tirti ir spręsti, ar konstituciniai įstatymai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, ar įstatymai (jų dalys), taip pat Seimo statutas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams, ar Seimo poįstatyminiai teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, ar Respublikos Prezidento aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar Vyriausybės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad, pagal savo kompetenciją sprenddamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2001 m. lapkričio 29 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai). Sistemaiškai aiškinant Konstitucijos nuostatas konstatuotina, kad Konstitucinis Teismas pagal savo kompetenciją užtikrina Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchiją, visų konstitucinio įstatymo galią turinčių teisės aktų atitiktį Konstitucijai, visų įstatymo galią turinčių teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir konstitucinio įstatymo galią turintiems teisės aktams, taip pat visų Seimo poįstatyminių teisės aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį Konstitucijai, konstitucinio įstatymo galią turintiems teisės aktams, taip pat įstatymo galią turintiems teisės aktams.

Konstitucinis Teismas tiria ir eksplisitiškai, ir implicitiškai teisės aktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Teisės aktai (taip pat ir tie, dėl kurių atitikties aukštesnės galios teisės aktams pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas) yra atitinkamų viešosios valdžios institucijų arba referendumu sukurti teisės šaltiniai, kuriuose yra įtvirtinta teisė – tam tikra tekstone forma išdėstyta teisė

nuostatos. Teisės aktai, kaip teisės šaltiniai, atsiranda, yra pakeičiami (papildomi) ir panaikinami atitinkamų institucijų arba visuotiniu balsavimu (referendumu) priimtais sprendimais. Taigi teisės aktai (taip pat ir tie, dėl kurių atitikties aukštesnės galios teisės aktams pagal Konstituciją sprendžia Konstitucinis Teismas) visuomet yra tam tikrų institucinių teisėkūros sprendimų (veiksmų) rezultatai (plačiausia termino „institucinis“ prasme, apimančia ir referendumu priimtus teisės aktus). Jeigu teisėkūros sprendimo (dėl tam tikrų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo) nebuvo, teisės aktas negali atsirasti, būti pakeistas (papildytas) arba panaikintas. Tuo teisės aktai skiriasi nuo tokių teisės šaltinių, kaip, pavyzdžiui, teisiniai papročiai, kurie atsiranda (yra sukuriami) ne instituciniais teisėkūros sprendimais (veiksmis), bet kitais pagrinđais.

Visi teisės aktai yra išreikšti tam tikra tekstine forma, turi tam tikrą kalbinę išraišką. Tačiau, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teisės negalima traktuoti vien kaip teksto, kuriame *expressis verbis* yra išdėstytos tam tikros teisės nuostatos; teisinės realybės negalima traktuoti vien kaip jos tekstinės formos, vien kaip ekspllicitinių nuostatų visumos (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas). Todėl tirdamas Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleistų, taip pat referendumu priimtų teisės aktų (jų dalių) atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas tiria ir tą teisinį reguliavimą, kuris tuose teisės aktuose (jų dalyse) yra įtvirtintas eksplcitiškai, *expressis verbis*, ir tą, kuris tuose teisės aktuose (jų dalyse) yra įtvirtintas implicitiškai ir aiškinant teisę yra išvedamas iš eksplcitetinių teisės nuostatų.

Tirdamas Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleistų, taip pat referendumu priimtų teisės aktų (jų dalių) atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas turi nustatyti ir, jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos, konstatuoti, ar atitinkamame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) tam tikras teisinis reguliavimas yra nustatytas eksplcitiškai, ar jis ten nėra eksplcitiškai nustatytas. Pabrėžtina, kad tam tikro eksplcitetinio teisinio reguliavimo nenustatymas (teisinio reguliavimo stoka, atitinkamų eksplcitetinių nuostatų nebuvimas) konstitucinės justicijos byloje tiriamame teisės akte (jo dalyje) dar nereiškia, kad tas teisės aktas (jo dalis) atitinkamų visuomeninių santykių apskritai nereguliuoja, juo labiau kad tų visuomeninių santykių nereguliuoja jokie kiti teisės aktai. Pažymėtina ir tai, kad tam tikro eksplcitetinio teisinio reguliavimo nenustatymas tiriamajame teisės akte (jo dalyje) gali būti siejamas su įvairiomis teisinėmis situacijomis: vienais atvejais tam tikro eksplcitetinio teisinio reguliavimo nenustatymą būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje) atstoja tai, kad atitinkamos teisės nuostatos yra eksplcitiškai arba implicitiškai įtvirtintos kitame teisės akte (kitose to paties teisės akto dalyse); kitais atvejais tam tikrus visuomeninius santykius reguliuojančių eksplcitetinių teisės nuostatų nebuvimas tame teisės akte (jo dalyje), jeigu jos nėra eksplcitiškai arba implicitiškai įtvirtintos ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), yra traktuotinas kaip tam tikro implicitinio teisinio reguliavimo, papildančio bei pratęsiančio eksplcitetinį teisinį reguliavimą (kai kada ir kaip teisinio reguliavimo, įtvirtinančio elgesį, priešingą eksplcitiškai nustatytajam), nustatymas (taigi tam tikrais atvejais yra įmanoma aiškinant teisę būtent tiriamajame teisės akte (būtent tiriamojame jo dalyje) „aptikti“ atitinkamus visuomeninius santykius reguliuojančias implicitines nuostatas, papildančias ir pratęsiančias eksplcitetinį teisinį reguliavimą); dar kitais atvejais minėtas eksplcitetinio teisinio reguliavimo nenustatymas tame teisės akte (jo dalyje), jeigu atitinkamas teisinis reguliavimas nėra eksplcitiškai arba implicitiškai nustatytas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), reiškia, kad tame teisės akte (jo dalyje) esama teisės spragos, kuri savo ruožtu gali būti traktuojama arba kaip legislatyvinė omisija, t. y. tokia teisės spraga, kurią draudžia Konstitucija (arba kuris nors kitas aukštesnės galios teisės aktas), arba kaip tokia teisės spraga, kuri negali būti interpretuojama kaip legislatyvinė omisija, nes Konstitucija (taip pat joks kitas aukštesnės galios teisės aktas) nereikalauja, kad atitinkamas teisinis reguliavimas būtų nustatytas, juolab kad jis būtų nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje).

Minėta, kad tam tikro eksplcitetinio teisinio reguliavimo nenustatymą būtent tiriamajame teisės akte (būtent tiriamojame jo dalyje) gali atstoti tai, kad atitinkamas teisinis reguliavimas yra eksplcitiškai arba implicitiškai įtvirtintas kuriame nors kitame teisės akte (kitose to paties teisės akto dalyse). Toks teisės aktas (jo dalis) vien dėl to, kad tam tikras teisinis reguliavimas nėra įtvirtintas būtent jame (būtent toje jo dalyje), gali būti pripažįstamas prieštaraujančiu aukštesnės galios

teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, tik tuo atveju, jeigu tas aukštesnės galios teisės aktas įsakmiai reikalauja, kad atitinkamas teisinis reguliavimas būtų įtvirtintas būtent tiriamajame teisės akte (būtent tiriamojoje jo dalyje). Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucija įsakmiai reikalauja tam tikrus visuomeninius santykius reguliuoti konstituciniu įstatymu arba įstatymu, o kai kada, kaip yra Konstitucijos 93 straipsnyje, 102 straipsnio 2 dalyje, 111 straipsnio 4 dalyje, net *expressis verbis* nurodo to įstatymo pavadinimą.

Taip pat minėta, kad tam tikro eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymas tiriamajame teisės akte (jo dalyje), jeigu jis nėra eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), gali būti traktuojamas kaip tam tikro implicitinio teisinio reguliavimo, papildančio bei pratęsiančio eksplicitinį teisinį reguliavimą (kai kada ir kaip teisinio reguliavimo, įtvirtinančio elgesį, priešingą eksplicitiškai nustatytajam), nustatymas: nors toks implicitinis teisinis reguliavimas nėra nustatytas *expressis verbis*, aiškinant teisę jį galima nuosekliai išvesti iš eksplicitinių teisės nuostatų. Antai privatinėje teisėje, kurioje, kaip visuotinai pripažįstama, dominuoja bendrojo leidimo principas, pagal kurį „visa, kas neuždrausta, yra leidžiama“, tam tikro eksplicitinio draudimo nenustatymas paprastai yra traktuojamas kaip atitinkamo (eksplicitiškai neuždrausto) elgesio leidimas, tuo tarpu viešojoje teisėje, kurioje, kaip taip pat visuotinai pripažįstama, dominuoja priešingas – specialaus leidimo (arba bendrojo draudimo) principas, pagal kurį „visa, kas nėra leidžiama, yra draudžiama“, tam tikro eksplicitinio leidimo nebuvimas paprastai yra interpretuojamas kaip atitinkamo (eksplicitiškai neleisto) elgesio draudimas. Jeigu toks žemesnės galios teisės akte implicitiškai, o ne eksplicitiškai nustatytas teisinis reguliavimas įtvirtina elgesį, kuris skiriasi nuo įtvirtintojo kuriame nors aukštesnės galios teisės akte, *inter alia* Konstitucijoje, tai gali būti pagrindas Konstituciniam Teismui (motyvuotai konstatavus to implicitinio teisinio reguliavimo buvimą) nutarimu pripažinti tą žemesnės galios teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, ta apimtimi, kuria nėra eksplicitiškai nustatytas atitinkamas teisinis reguliavimas, ir šitaip tą implicitiškai nustatytą teisinį reguliavimą pašalinti iš teisės sistemos. Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje teisės aktai (jų dalys) neretai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai ta apimtimi, kuria juose (jų dalyse) yra eksplicitiškai nenustatytas tam tikras teisinis reguliavimas.

Eksplicitinių teisės nuostatų, reguliuojančių tam tikrus visuomeninius santykius, nebuvimas teisės akte (jo dalyje), jeigu atitinkamas teisinis reguliavimas nėra eksplicitiškai arba implicitiškai nustatytas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), yra traktuojamas kaip teisės spraga – *lacuna legis*. Ištryęs Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės teisės akto (jo dalies) arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktą aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas gali konstatuoti ir tai, kad atitinkamame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) yra teisės spraga. <...>

Teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, kaip viena iš eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymo atmainų, iš esmės skiriasi nuo tokio eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymo, kuris reiškia, kad teisės akte (jo dalyje) yra implicitiškai nustatytas eksplicitinį teisinį reguliavimą papildantis ir pratęsiantis teisinis reguliavimas (*inter alia* teisinis reguliavimas, įtvirtinantis elgesį, priešingą eksplicitiškai nustatytajam), kaip minėta, galintis prieštarauti tam tikram aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai. Tais atvejais, kai tam tikras teisės akte (jo dalyje) implicitiškai įtvirtintas teisinis reguliavimas nustato tam tikrą elgesį ir šitaip papildo bei pratęsia eksplicitinį teisinį reguliavimą, nėra pagrindo teigti, esą tas teisės aktas (jo dalis) atitinkamų visuomeninių santykių apskritai nereguliuoja, nes tie visuomeniniai santykiai iš tikrųjų yra teisiškai sureguliuoti, tačiau tas teisinis reguliavimas atitinkamuose teisės aktuose (jų dalyse) yra įtvirtintas ne eksplicitiškai, *expressis verbis*, o implicitiškai ir aiškinant teisę yra išvedamas iš eksplicitinių teisės nuostatų.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti faktines aplinkybes

Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d. sprendimas (pakartota 2007 m. sausio 17 d. sprendime)

<...> Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją <...> nagrinėdamas konstitucinės justicijos bylą, turi įgaliojimus prireikus tirti bylos sprendimui reikšmės turinčias faktines aplinkybes.

Konstitucinis Teismas netiria poįstatyminio teisės akto atitikties įstatymo nuostatomis, kurios pačios prieštarauja Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinus, kad [įstatymo nuostata] prieštarauja Konstitucijai, tolesnis ginčijamo Respublikos Prezidento dekreto atitikties [šiai įstatymo nuostatai] tyrimas tampa beprasmis: jeigu toks tyrimas būtų atliekamas, būtų daroma iš esmės klaidinga prezumpcija, esą poįstatyminis teisės aktas turi atitikti antikonstitucinį įstatymą. Tokia prezumpcija paneigtų Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchijos, kurios viršūnėje yra Konstitucija, sampratą; taip būtų iškreipta pati konstitucinės justicijos esmė.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai vertinti iki Konstitucijos įsigaliojimo priimtų teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams

Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 17 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijoje nėra numatyta konstitucinių normų atgalinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimas).

Konstatuotina, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti ir iki Konstitucijos įsigaliojimo priimtų teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, tačiau tik tų, kurie nebuvo nustoję galios dar iki Konstitucijos įsigaliojimo.

Konstitucinis Teismas netiria poįstatyminio teisės akto atitikties įstatymo nuostatomis, kurios pačios prieštarauja Konstitucijai; Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius

Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. nutarimas

Vienas iš esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, jis negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad būtų iš esmės klaidinga prezumpcija, esą poįstatyminis teisės aktas turi atitikti antikonstitucinį įstatymą, tokia prezumpcija paneigtų Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchijos, kurios viršūnėje yra Konstitucija, sampratą; taip būtų iškreipta pati konstitucinės justicijos esmė (Konstitucinio Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis yra įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus visuomeninius santykius, privalo tai konstatuoti (Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas). Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės aktų, taip pat ir tų, kuriais nustatomos teisėjų socialinio (materialinio) pobūdžio garantijos, įtvirtinami Konstitucinio Teismo įgaliojimai, bylų procesas Konstituciniame Teisme, Konstitucinio Teismo teisėjų statuso bendrieji elementai bei ypatumai, atitiktį Konstitucijai (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas

<...> kaip savo 2001 m. liepos 12 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijoje nėra nustatyta, jog Konstitucinis Teismas gali netirti kurių nors įstatymų ar kitų teisės aktų; jis privalo nagrinėti visų Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalyje nurodytų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, taigi ir tų, kuriais nustatomos Lietuvos Respublikos teismų teisėjų socialinio (materialinio) pobūdžio garantijos, *inter alia* teisėjų valstybinės pensijos; tokie Konstitucinio Teismo įgaliojimai kyla iš Konstitucijos ir yra susiję su jo konstitucine pareiga užtikrinti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje. Tokius įgaliojimus Konstitucinis Teismas turi net ir tada, kai ginčijamas

teisinis reguliavimas yra skirtas paties Konstitucinio Teismo įgaliojimams, bylų procesui Konstituciniame Teisme, Konstitucinio Teismo teisėjų statuso bendriesiems elementams (būdingiems ir kitų teismų teisėjams) bei ypatumams (*inter alia* įgaliojimams, garantijoms) įtvirtinti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti visų įstatymų, kitų Seimo aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį visiems aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatyta, jog Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams, yra aiškintina kaip reiškianti, kad Konstitucinis Teismas turi išimtinę konstitucinę kompetenciją tirti ir spręsti, ar bet kuris Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės aktas, taip pat bet kuris referendumu priimtas aktas (jo dalis) neprieštarauja bet kuriam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas netiria poįstatyminio teisės akto atitikties įstatymo nuostatomis, kurios pačios prieštarauja Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimas

<...> įstatymo [nuostata] Konstitucinio Teismo <...> nutarimu buvo pripažinta prieštaraujanti [Konstitucijai]. Todėl ginčijamo Respublikos Prezidento dekreto atitikties šiai [nuostatai] tyrimas tampa beprasmis: jeigu ji būtų tiriama, būtų daroma iš esmės klaidinga prezumpcija, esą poįstatyminis teisės aktas turi atitikti antikonstitucinį įstatymą. Tokia prezumpcija paneigtų Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchijos, kurios viršūnėje yra Konstitucija, sampratą; taip būtų iškreipta pati konstitucinės justicijos esmė.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti faktines aplinkybes; Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 20 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją <...> nagrinėdamas konstitucinės justicijos bylą, turi įgaliojimus prireikus tirti bylos sprendimui reikšmės turinčias faktines aplinkybes (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d., 2007 m. sausio 17 d. sprendimai). Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje konstatuota ir tai, kad „Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus tirti Respublikos Prezidento aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams nepriklausomai nuo to, ar šie aktai yra individualaus, ar norminio pobūdžio, ar jie yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo“, kad „jeigu Konstitucijoje ar įstatymuose yra numatyti atitinkami reikalavimai, kurių turi būti laikomasi (kurie turi būti įvykdyti) leidžiant atitinkamą Respublikos Prezidento aktą, Konstitucinis Teismas, sprenddamas, ar Respublikos Prezidento aktas neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams, turi tirti ir tai, ar tokių reikalavimų buvo laikomasi (ar jie buvo įvykdyti), nes nenustačius šių faktinių aplinkybių būtų neįmanoma iširti ir Respublikos Prezidento akto atitikties Konstitucijai ir Įstatymams“, taip pat kad „pagal Konstituciją negali būti tokių Respublikos Prezidento aktų, išleistų įgyvendinant jam, kaip valstybės vadovui, Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, kurių Konstitucinis Teismas negalėtų tirti“ (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas; beje, pirmoji iš pacituotųjų nuostatų yra daugkart išdėstyta įvairiuose Konstitucinio Teismo aktuose).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio pareiškėjas neginčia, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius

Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas

Vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais

įstatymais ir kitais teisės aktais, jis negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. birželio 27 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis yra įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus visuomeninius santykius, privalo tai konstatuoti (Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d., 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. birželio 19 d., 2007 m. birželio 27 d. nutarimai). Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis yra įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius, privalo tai konstatuoti.

Seimo rezoliucijos konstitucingumo vertinimas

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas

<...> rezoliucija yra Seimo nenorminis aktas, priimamas, kai siekiama patvirtinti raštu Seimo nuomonę kokių nors valstybei svarbiu klausimu.

<...>

<...> Rezoliucijos nuostatų, kuriose nėra įtvirtinta teisinio reguliavimo (teisės normų), tiesiogiai darančio įtaką teisiniams santykiams, konstitucingumas vertintinas jų turinio, kurio pagrindu turėtų vykti teisėkūros procesai, atitikties Konstitucijai aspektu.

<...>

<...> Rezoliucijos turinio atitiktis Konstitucijos nuostatomis ir konstituciniams principams yra viena iš svarbių Rezoliucijos pagrindu sukurto teisinio reguliavimo konstitucingumo prielaidų.

Vyriausybės priimtos koncepcijos konstitucingumo vertinimas

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas

Koncepcija yra nenorminis teisės aktas, kuriame numatytos tik tam tikros teisėkūros, susijusios su karo prievolės reguliavimu, gairės. Koncepcijoje yra apibrėžta, kokios konkrečios nuostatos turėtų būti įtvirtintos <...> įstatyme, kokie teisės aktų pakeitimai ir papildymai yra būtini siekiant įgyvendinti <...> įstatymą, nurodyta, kokia institucija <...> būtų atsakinga už Koncepcijoje nurodytų teisės aktų projektų rengimą <...>. Taigi šiuo aktu yra įtvirtintas tam tikrų teisinio reguliavimo, susijusio su karo tarnybos organizavimu, pakeitimų ir įpareigojimų teisėkūros subjektams nustatymo pagrindas. Taigi Koncepcijos atitiktis Konstitucijai yra svarbi teisės aktų, kurie turėtų būti rengiami ir priimami įgyvendinant šią Koncepciją, konstitucingumo požiūriu.

Todėl ginčijamos Koncepcijos nuostatos, kurioje nėra įtvirtinta teisinio reguliavimo (teisės normų), tiesiogiai darančio įtaką teisiniams santykiams, konstitucingumas vertintinas jos turinio, kurio pagrindu turėtų vykti teisėkūros procesai, atitikties Konstitucijai aspektu.

Konstitucinis Teismas tiria ginčijamų teisės aktų atitiktį Konstitucijai kaip vientsiai ir darniai sistemai

Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucija yra vientsiai ir tiesiogiai taikomas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Pabrėžtina, kad Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjo prašymą tirdamas, ar ginčijamas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja pareiškėjo nurodytiems Konstitucijos straipsniams (jų dalims), kartu tiria ir tai, ar šis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai – vieningai, darniai sistemai (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo kompetencija vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę ir konstitucinį teisėtumą

Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. sprendimas

Pagal savo kompetenciją sprenddamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2001 m. lapkričio 29 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d., 2006 m. rugpjūčio 8 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra Konstitucijoje įtvirtinta institucinė Konstitucijos viršenybės ir teisinės valstybės principų garantija (2006 m. birželio 6 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas pagal savo kompetenciją užtikrina Konstitucijoje įtvirtintą teisės aktų hierarchiją, visų konstitucinio įstatymo galią turinčių teisės aktų atitiktį Konstitucijai, visų įstatymo galią turinčių teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir konstitucinio įstatymo galią turintiems teisės aktams, taip pat visų Seimo poįstatyminių teisės aktų, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų atitiktį Konstitucijai, konstitucinio įstatymo galią turintiems teisės aktams, taip pat įstatymo galią turintiems teisės aktams (2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

8.3.2. Konstitucinio Teismo įgaliojimai teikti išvadas

Seimo ir Konstitucinio Teismo įgaliojimai apkaltos procese (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 107 straipsnio 3 dalis)

Žr. 4. Valstybė ir jos institucijos, 4.4. Valdžios atsakomybė visuomenei. Konstitucinė aukščiausiųjų valstybės pareigūnų atsakomybė, 2004 m. kovo 31 d. išvada.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti ir vertinti įrodymus apkaltos procese

Žr. 4. Valstybė ir jos institucijos, 4.4. Valdžios atsakomybė visuomenei. Konstitucinė aukščiausiųjų valstybės pareigūnų atsakomybė, 2004 m. kovo 31 d. išvada.

Konstitucinio Teismo kompetencija teikti išvadą dėl rinkimų įstatymų pažeidimų (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punktas, Konstitucinio Teismo įstatymo 77 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2004 m. lapkričio 5 d. išvada

Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta, kad Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus.

Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas.

Pagal Konstitucinio Teismo [įstatymą] Konstitucinis Teismas, tirdamas paklausimą dėl rinkimų įstatymų pažeidimų per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, tiria ir vertina tik Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimus arba jos atsisakymą nagrinėti skundus dėl rinkimų įstatymų pažeidimų tais atvejais, kai sprendimai buvo priimti ar kita šios komisijos veika buvo padaryta pasibaigus balsavimui renkant Seimo narius ar Respublikos Prezidentą.

8.3.3. Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją; Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas; oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucijos aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas

Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją. Konstitucinis Teismas tai daro sprenddamas, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai, ar kiti Seimo priimti aktai neprieštarauja įstatymams ir Konstitucijai, ar Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai neprieštarauja įstatymams ir Konstitucijai. <...>

<...> Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas). Tai reiškia, kad Kons-

titucinis Teismas, sprenddamas analogiškus konstitucinius ginčus, vadovaujasi ankstesnėse bylose suformuota doktrina, atskleidžiančia Konstitucijos turinį. Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleisdamas naujus, konkrečios bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto reguliavimo aspektus.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją

Konstitucinio Teismo 2003 m. spalio 29 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas 2003 m. gegužės 30 d. nutarime yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją, taip pat konstatuoti, ar galima remtis ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu suformuota konstitucine doktrina

Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas

Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas (Konstitucijos 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d. nutarimai), todėl kiekvienu atveju, kai yra įsigaliojusi Konstitucijos pataisa, pagal Konstituciją įgaliojimus konstatuoti, kad ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota doktrina aiškinant Konstituciją jau negalima remtis (ir koku mastu), turi tik Konstitucinis Teismas.

Konstitucijos aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje

Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas oficialiai aiškina Konstituciją (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. gegužės 13 d. nutarimai). Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleisdamas naujus, konkrečios bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas). Oficialioje konstitucinėje doktrinoje *inter alia* atskleidžiamos įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajos, jų turinio santykis, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vieningos visumos, esmė. <...>

Pabrėžtina, kad atskleisti įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajų, jų turinio santykio, konstitucinių vertybių pusiausvyros, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vieningos visumos, esmės būtų neįmanoma, jeigu būtų ignoruojami konstitucinio reguliavimo tikslai, apimantys *inter alia* ir tuos tikslus, kuriais yra grindžiamos kiekvienos aiškinamos konstitucinės nuostatos funkcijos, paskirtis visuminio konstitucinio reguliavimo atžvilgiu.

Konstitucijos aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

<...> Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai). Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, konkrečios bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai). Oficialioje konstitucinėje doktrinoje *inter alia* atskleidžiamos įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajos, jų turinio santykis, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vieningos visumos, esmė (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

<...> vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo aspektų – tai, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos panašiai. Tad jurisdikcinių institucijų diskrecija sprendžiant ginčus ir taikant

teisę yra ribota. Konstitucinis Teismas 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimuose, 2004 m. vasario 13 d. sprendime konstatavo, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Konstitucinis Teismas, spręsdamas analogiškus konstitucinius ginčus, vadovaujasi ankstesnėse bylose suformuota doktrina, atskleidžiančia Konstitucijos turinį.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti Konstituciją; oficialiosios konstitucinės doktrinos galia

Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas

Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

<...>

Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai. Juose yra kuriama ir plėtojama oficiali konstitucinė doktrina. Visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, įskaitant ir teismus, taikydami Konstituciją privalo paisyti oficialios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinę Konstitucinis Teismas. Priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, būtų sudarytos prielaidos nesuderinamumams teisės sistemoje atsirasti.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai konstatuoti, ar galima remtis ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu suformuota konstitucine doktrina

Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 13 d. nutarime konstatavo, <...> kad kiekvienu atveju, kai yra įsigaliojusi Konstitucijos pataisa, pagal Konstituciją įgaliojimus konstatuoti, jog ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota doktrina aiškinant Konstituciją jau negalima remtis (ir koku mastu), turi tik Konstitucinis Teismas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją, taip pat konstatuoti, ar galima remtis ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu suformuota konstitucine doktrina

Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 24 d. nutarimas

<...> Kadangi pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, tik jis pagal Konstituciją turi ir įgaliojimus kiekvienu atveju, kai yra įsigaliojusi Konstitucijos pataisa, aiškindamas Konstituciją konstatuoti, ar dar galima remtis (ir kiek) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas).

Konstitucijos aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje; Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas

Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai, 2004 m. vasario 13 d. sprendimas, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Tai pasakytina ir apie Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, kurioje formuluojama oficiali konstitucinė doktrina, aiškinami Konstitucijos principai bei normos, atskleidžiamos įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajos, jų turinio santykis, konstitucinių vertybių pusiausvyrą, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė. Tirdamas teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Oficialiosios konstitucinės doktrinos reinterpretavimas (koregavimas), kai yra padaromos Konstitucijos pataisos

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas

Konstitucinės jurisprudencijos tęstinumas nereiškia, kad konstitucinė doktrina negali būti koreguojama, jos nuostatos reinterpretuojamos.

<...> reinterpretuoti oficialias konstitucines doktrininės nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) yra (arba gali būti) būtina *inter alia* tais atvejais, kai yra padaromos atitinkamų Konstitucijos straipsnių (jų dalių) pataisos. Įsigaliojus Konstitucijos pataisai, kuria yra pakeičiama (arba panaikinama) kuri nors iš tų Konstitucijos nuostatų, kurių pagrindu (t. y. kurias aiškinant) buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina (atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi išimtinis įgaliojimus konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu) (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 24 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijos, kuri yra vienintelis aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir sudaro darnią sistemą, kad tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, kad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista Konstitucijoje įtvirtintų vertybių pusiausvyra. Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad reinterpretuoti oficialius konstitucinius doktrininis teiginius (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) gali būti būtina ir tada, kai yra padaroma tokia Konstitucijos pataisa (pakeičiama arba panaikinama tam tikra Konstitucijos nuostata, arba Konstitucijoje įtvirtinama nauja nuostata), kuria yra iš esmės pakoreguojamas visuminis konstitucinio teisinio reguliavimo turinys, nors būtent ta Konstitucijos nuostata, kurios pagrindu (t. y. kurią aiškinant) tam tikru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina, formaliai ir nėra pakeičiama. Tokiais atvejais išimtinis įgaliojimus konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesne oficialia konstitucine doktrina (ir kaip visuma, ir atskirai kiekvienu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), taip pat turi tik Konstitucinis Teismas.

<...>

Kita vertus, konstitucinės jurisprudencijos bei joje formuluojamos konstitucinės doktrinos tęstinumas ir Konstitucinio Teismo išimtiniai konstituciniai įgaliojimai konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), suponuoja tai, kad kiekvieną kartą, kai dėl tam tikrų Konstitucijos pataisų reikia reinterpretuoti kurias nors oficialias konstitucines doktrininės nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną), Konstitucinis Teismas tai eksplicitiškai nurodo ir deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuoja atitinkamame Konstitucinio Teismo akte.

Taigi ta aplinkybė, kad šiame Konstitucinio Teismo nutarime oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos yra formuluojamos taip, kaip jos turėjo būti formuluojamos tuo metu, kai Konstitucijos 47 straipsnis buvo išdėstytas 1996 m. birželio 20 d. redakcija, savaime nereiškia, kad oficialiai konstitucinei doktrinai atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu nėra būdingas tęstinumas; priešingai, jeigu apie tų nuostatų koregavimą (reinterpretavimą) nėra eksplicitiškai nurodyta šiame Konstitucinio Teismo nutarime, konstatuotina, kad tos doktrininės nuostatos išlieka – jomis privalo remtis ir Konstitucijos 47 straipsnį išdėsčius 2003 m. sausio 23 d. redakcija.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti Konstituciją; oficialiosios konstitucinės doktrinos galia

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. gegužės 13 d.,

2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas). Būtent Konstitucinis Teismas formuoja oficialią konstitucinę doktriną: Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai. Oficialioje konstitucinėje doktrinoje yra *inter alia* atskleidžiama įvairių konstitucinių nuostatų turinys, jų tarpusavio sąsajos, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). Oficialioje konstitucinėje doktrinoje taip pat gali būti *expressis verbis* nurodoma, koks Konstitucijos nuostatų aiškinimas yra negalimas.

Kiekvienas Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas (sudaro vieną visumą), jo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas, 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d. sprendimai, 2005 m. sausio 19 d. nutarimas, 2005 m. vasario 10 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai). Konstitucinio Teismo nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai). Leidžiant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus, juos leidžiančias valstybės institucijas saisto Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata, kiti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2005 m. sausio 19 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas). Pažymėtina ir tai, kad teisę kuriančias ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) saisto konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti ne tik Konstitucinio Teismo nutarimuose, bet ir kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvadose bei sprendimuose; taigi pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose yra aiškinama Konstitucija – formuojama oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas).

Subjektai, kuriantys teisę, aiškinasi (neretai ir aiškina) aukštesnę teisę, taigi ir Konstituciją; subjektai, taikantys teisę, *inter alia* Konstituciją, taip pat negali jos nesiaiškinti (neretai ir neaiškinti). Konstitucijos taikymas neatsiejamas nuo jos nuostatų turinio išsiaiškavimo, o neretai ir nuo aiškinimo. Būtent Konstitucijos nuostatų turinio išsiaiškimas ir aiškinimas yra būtina prielaida, kad būtų galima inicijuoti atitinkamų teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijai patikrą Konstituciniame Teisme arba kitame teisme, kurio jurisdikcijai tai priskirta. Šiame kontekste pabrėžtina, kad, kaip savo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, įskaitant ir teismus, taikydami Konstituciją privalo paisyti oficialios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas; priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, būtų sudarytos prielaidos nesuderinamumams teisės sistemoje atsirasti.

Pažymėtina, kad teismai, pagal Konstituciją ir įstatymus turintys įgaliojimus tirti teisės aktų (jų dalių), kurių atitikties Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) tyrimas nėra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, atitiktį Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) ir priimti atitinkamus sprendimus, atitinkamose bylose tirdami tų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai negali neaiškinti Konstitucijos. <...> pagal <...> įstatymus dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių), *inter alia* dėl ministrų išleistų teisės aktų, kitų žemesnės galios poįstatyminių teisės aktų, taip pat savivaldybių institucijų išleistų teisės aktų, atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, sprendžia pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigti specializuoti teismai – administraciniai teismai. Konstitucinis Teismas 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendime yra konstatavęs, kad įgyvendindami savo atitinkamus įgaliojimus administraciniai teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo aktuose (nutarimuose, išvadose, sprendimuose) suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai).

Konstitucinės jurisprudencijos ir joje formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos raidai (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje, kai dėl daugelio Konstitucijos nuostatų jokia oficiali konstitucinė doktrina apskritai dar nėra suformuota) būdinga tai, kad oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo (atitinkamų Konstitucijos nuostatų aiškinimo) klausimu yra formuojama ne „visa iškart“, bet „byla po bylos“, vienus tos doktrinos elementus (fragmentus), atskleistus ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose.

Tad pabrėžtina, kad oficialios konstitucinės doktrinos (ir kaip visumos, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) formavimas yra ne vienkartinis aktas, bet laipsniškas ir nuoseklus procesas. Šis procesas yra nenutraukiamas ir niekuomet nebūna visiškai baigtas, nes – kadangi pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja tai, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų ar vidinių prieštaravimų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai), – aiškinant Konstitucijos normas bei principus, eksplicitiškai arba implicitiškai įtvirtintus Konstitucijos tekste ir sudarančius darnią sistemą, niekuomet neišnyksta galimybė – jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos – formuluoti tokias oficialias konstitucines doktrines nuostatas (t. y. atskleisti tokius konstitucinio teisinio reguliavimo aspektus), kurios dar nebuvo suformuluotos ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose. Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjų prašymus nagrinėjant vis naujas konstitucinės justicijos bylas, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuota oficiali konstitucinė doktrina (kiekvieniu atskiru atitinkamoje byloje reikšmės turinčiu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra papildoma vis naujais fragmentais. Taigi formuluojant vis naujas oficialias konstitucines doktrines nuostatas yra atskleidžiama Konstitucijoje – aukščiausiosios teisės akte – įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovė ir pilnatvė.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad oficiali konstitucinė doktrina (ir kaip visuma, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra formuojama laipsniškai ir nuosekliai, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose atskleistus tos doktrinos elementus (fragmentus) papildant kitais, atskleidžiamais naujuose Konstitucinio Teismo aktuose.

Dėl to apskritai nėra neįmanoma, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje tam tikru metu (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje) būtų ir tokių oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų (doktrinos fragmentų arba užuomazgų), kurios sugretintos, bet vertinamos atsietos nuo viso oficialaus konstitucinio doktrininio konteksto (ypač jeigu atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu nėra suformuotos išsamesnės, platesnės oficialios konstitucinės doktrinos) ir (arba) bendrųjų teisės principų gali būti traktuojamos kaip konkuruojančios. Jeigu Konstitucijos tekstas nepakinta, lieka stabilus (t. y. jeigu nėra padaromos atitinkamos Konstitucijos pataisos), minėta tikra ar tariama šių oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų konkurencija yra pašalinama toliau aiškinant (*inter alia* sistemiškai) ir plėtojant (naujose konstitucinės justicijos bylose) Konstitucijos nuostatų sampratą, šių nuostatų pagrindu jau suformuluotas oficialias konstitucines doktrines nuostatas.

Konstitucijos nuostatų sampratos, šių nuostatų pagrindu suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų tolesnis aiškinimas ir plėtojimas naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose tam tikromis aplinkybėmis gali suponuoti ne tik naujų, toms konstitucinės justicijos byloms tirti būtinų konstitucinio teisinio reguliavimo aspektų atskleidimą

ir ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymą naujais elementais (fragmentais), bet ir anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimą, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama.

Pažymėtina, jog konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, taip pat su tuo susijęs reikalavimas, kad visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai (neišskiriant nė teismų) taikydami Konstituciją paisytų oficialios konstitucinės doktrinos ir neaiškintų Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas, suponuoją tai, kad toks Konstitucijos nuostatų sampratos ir oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra išimtinė Konstitucinio Teismo kompetencija.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos reinterpretavimas (koregavimas), kai yra padaromos Konstitucijos pataisos

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Reinterpretuoti oficialias konstitucines doktrines nuostatas taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, yra (arba gali būti) būtina tais atvejais, kai yra padaromos Konstitucijos pataisos.

Įsigaliojus Konstitucijos pataisai, kuria yra pakeičiama (arba panaikinama) kuri nors iš tų Konstitucijos nuostatų, kurių pagrindu (t. y. kurias aiškinant) buvo suformuota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina (atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi išimtinis įgaliojimus konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu) (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 24 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai).

<...> oficialias konstitucines doktrines nuostatas reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, gali būti būtina ir tada, kai yra padaroma tokia Konstitucijos pataisa (pakeičiama arba panaikinama tam tikra Konstitucijos nuostata arba Konstitucijoje įtvirtinama nauja nuostata), kuria yra iš esmės pakoreguojamas visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo turinys, nors būtent ta Konstitucijos nuostata, kurios pagrindu (t. y. kurią aiškinant) tam tikru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu buvo suformuota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina, formaliai ir nėra pakeičiama. Tokiais atvejais išimtinis įgaliojimas konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesne oficialia konstitucine doktrina (ir kaip visuma, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), taip pat turi Konstitucinis Teismas.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijos tęstinumas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Pabrėžtina, kad tada, kai nėra padaryta Konstitucijos pataisų, dėl kurių tam tikras oficialias konstitucines doktrines nuostatas yra būtina reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, tai daryti galima tik jeigu iš Konstitucijos kyla būtinumas nukrypti nuo esamo precedento ir sukurti naują. Konstitucinis Teismas šioje srityje nėra visiškai laisvas, jį saisto jo paties sukurti precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentus pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina.

<...> Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoją jurisprudencijos tęstinumą, <...> naujų teismo precedentų kūrimas bei teismo precedentų argumentavimas (pagrindimas) negali būti racionaliai teisiškai nemotyvuoti valiniai aktai. Kaip bendrosios kompetencijos teismai, *inter alia* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Lietuvos apeliacinis teismas, pagal savo kompetenciją privalo užtikrinti atitinkamos jurisprudencijos tęstinumą (*inter alia* tai, kad bendrosios kompetencijos teismų praktika būtų koreguojama (nuo teismus ligi tol saišusių precedentų būtų nukrypstanta ir nauji precedentai būtų kuriami) tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama, ir tai, kad toks bendrosios kompetencijos teismų praktikos

koregavimas (nukrypimas nuo teismus ligi tol saisčiusių precedentų ir naujų precedentų kūrimas) visais atvejais būtų deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas (pirmiausia pačių atitinkamų bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose)), kaip analogišką priedermę turi pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų aukščiausiųjų instancijų teismai (administracinių teismų sistemoje – Vyriausiasis administracinis teismas), taip ir Konstitucinis Teismas privalo užtikrinti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą (nuoseklumą, neprieštaringumą) ir savo sprendimų prognozuojamumą, remdamasis savo jau suformuota oficialia konstitucine doktrina bei precedentais.

Tad nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama. Lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentus pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama. Jokio Konstitucinio Teismo precedentų pakeitimo ar oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai. Antai oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti vien Konstitucinio Teismo sudėties pasikeitimas.

Pabrėžtina, kad minėtą būtinumą tam tikras oficialias konstitucines doktrininės nuostatas reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, gali lemti tik tokios aplinkybės kaip būtinumas didinti galimybes įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises ir teisėtus interesus, būtinumas labiau apginti, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, poreikis sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti Konstitucijoje deklaruotus lietuvių tautos siekius, kuriais grindžiama pati Konstitucija, būtinumas plėsti konstitucinės kontrolės šalyje galimybes, idant būtų garantuojamas konstitucinis teisingumas, užtikrinta, kad nė vienas teisės aktas (jo dalis), prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktams, neturėtų imuniteto pašalinimui iš teisės sistemos.

Pabrėžtina ir tai, kad oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, yra negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet yra pakeičiama Konstitucijoje įtvirtinta vertybių sistema, paneigiamas jų suderinamumas, sumažinamos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigiama Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos samprata, sumažinamos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeičiamas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo modelis.

Ypač pabrėžtina, kad kiekvienas tokio oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejis turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas) leidžia užtikrinti Konstitucijos gyvybingumą

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> oficialios konstitucinės doktrinos tolesnis aiškinimas ir plėtojimas, *inter alia* oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, taip pat ir toks, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose leidžia atskleisti giluminį Konstitucijos potencialą nekeičiant jos teksto ir šiuo atžvilgiu pritaikyti Konstituciją prie socialinio gyvenimo pokyčių, nuolat kintančių visuomenės ir valstybės gyvenimo sąlygų, užtikrinti Konstitucijos, kaip visuomenės ir valstybės gyvenimo teisinio pagrindo, gyvybingumą. Oficialios konstitucinės doktrinos formavimas ir plėtojimas – konstitucinės justicijos funkcija. Naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose toliau aiškinant ir plėtojant, *inter alia* reinterpretuojant, oficialias konstitucines doktrininės nuostatas, taip pat ir taip, kad oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra skatinama nedaryti intervencijos į Konstitucijos tekstą tada, kai tokia intervencija nėra teisiškai būtina. Šitaip yra prisidedama prie Konstitucijos teksto, kartu ir konstitucinės santvarkos, stabilumo užtikrinimo.

Oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, taip pat ir toks, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, reiškia *inter alia* tai, kad ateityje konstitucinės justicijos

bylos Konstituciniame Teisme turės būti nagrinėjamos ir atitinkami sprendimai turės būti priimami vadovaujantis šia reinterpretuota (pakoreguota) oficialia konstitucine doktrina.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo peržiūrėti ankstesnėse bylose priimtų Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą).

Tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą motyvuotu, deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu nesprenė atitinkamo klausimo iš esmės – atsisakė nagrinėti tą prašymą arba nutraukė pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...>

<...> nei koks nors oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas, nei naujų teisės aiškinimo metodų taikymas aiškinant tam tikras Konstitucijos nuostatas nėra ir negali būti pagrindas Konstituciniam Teismui peržiūrėti savo baigiamuosius aktus – nutarimus, išvadas, sprendimus, *inter alia* tokius, kuriais buvo atsisakyta nagrinėti pareiškėjo – teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, arba kuriais buvo nutraukta pradėta teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis reiškia, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas.

<...> Konstitucijos [107 straipsnio 1 ir 2 dalių] nuostatos padeda užtikrinti visuomeninių santykių teisinio reguliavimo stabilumą ir tikrumą, Konstitucinio Teismo (bei kitų teismų) jurisprudencijos tęstinumą, jų veiklos ir priimamų sprendimų prognozuojamumą, konstitucinių teisinių santykių subjektai yra apsaugomi nuo tokios Konstitucinio Teismo priimtų baigiamųjų aktų peržiūros, kurią lemtų ne objektyvi konstitucinė būtinybė, bet atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui)

neprieštarauja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nespėdė atitinkamo klausimo iš esmės.

Konstitucinio Teismo anksčiau suformuotos konstitucinės doktrinos pasikeitimas (reinterpretavimas, pakoregavimas) savaime nėra pagrindas ir Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su paklausimu, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, ar Respublikos Prezidento sveikatos būklė leidžia jam ir toliau eiti pareigas, ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys neprieštarauja Konstitucijai, ar Seimo narių ir valstybės pareigūnų, kuriems pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai.

Konstitucijos aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje; oficialiosios konstitucinės doktrinos formavimas

Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas

Pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją, formuoti oficialią konstitucinę doktriną turi tik Konstitucinis Teismas. Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos ir principai. Konstitucija yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), todėl oficiali konstitucinė doktrina yra formuojama vadovaujantis tuo, kad visos Konstitucijos nuostatos tarpusavyje yra susijusios ne tik formaliai, bet ir pagal turinį: vienų Konstitucijos nuostatų turinys lemia kitų jos nuostatų turinį. Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad visos Konstitucijos nuostatos sudaro darnią sistemą, kad tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, kad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti vien pažodžiui, nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima priešpriešinti kitoms Konstitucijos nuostatoms, aiškinti taip, kad būtų iškreiptas ar paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes tuomet būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista konstitucinių vertybių pusiausvyra. Oficialioje konstitucinėje doktrinoje yra *inter alia* atskleidžiama įvairių konstitucinių nuostatų turinys, jų tarpusavio sąsajos, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė.

Oficiali konstitucinė doktrina formuojama Konstituciniam Teismui tiriant, ar kuris nors konstitucinis įstatymas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, ar kuris nors įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams, ar kuris nors Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, ar kuris nors Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, ar kuris nors Vyriausybės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams.

Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs, jog konstitucinės jurisprudencijos ir joje formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos raidai būdinga tai, kad oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu yra formuojama ne „visa iškart“, bet „byla po bylos“, vienus tos doktrinos elementus (fragmentus), atskleistus ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose. Oficialios konstitucinės doktrinos (ir kaip visumos, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) formavimas – tai ne vienkartinis aktas, bet laipsniškas ir nuoseklus procesas, kuris yra nenutrūkstamas ir niekuomet nebūna visiškai baigtas. Aiškinant Konstitucijos normas bei principus, eksplisitiškai arba implicitiškai įtvirtintus Konstitucijos tekste, visuomet yra galimybė – jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos – formuluoti tokias oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas (t. y. atskleisti tokius konstitucinio teisinio reguliavimo aspektus), kurios dar nebuvo suformuluotos ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose. Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjų prašymus nagrinėjant vis naujas konstitucinės justicijos bylas, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuota oficiali konstitucinė doktrina

(kiekvieniu atskiru atitinkamoje byloje reikšmės turinčiu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra papildoma vis naujais fragmentais. Taigi formuluojant vis naujas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas yra atskleidžiama Konstitucijoje – aukščiausiosios teisės akte įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovė ir pilnatvė. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat yra konstatuota, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą, kad jurisprudencijos tęstinumą turi užtikrinti ne tik bendrosios kompetencijos teismai, *inter alia* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, taip pat pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sistemų aukščiausiųjų instancijų teismai (administracinių teismų sistemoje – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas), bet ir Konstitucinis Teismas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją

Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas

<...> Kad galėtų nustatyti ir priimti sprendimą, ar tiriami teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus oficialiai aiškinti ir tiriamus teisės aktus, ir minėtus aukštesnės galios teisės aktus. Kitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų aiškinimas paneigtų pačią Konstitucinio Teismo konstitucinę paskirtį.

Vadinasi, iš pačios Konstitucijos kyla ir Konstitucinio Teismo išimtiniai įgaliojimai oficialiai aiškinti Konstituciją, savo jurisprudencijoje pateikti oficialią Konstitucijos nuostatų sampratą – formuoti oficialią konstitucinę doktriną. Pagal Konstituciją konstitucinių nuostatų sampratą, argumentai, išdėstyti Konstitucinio Teismo nutarimuose, taip pat kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvadose bei sprendimuose, saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

<...>

<...> visi bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos ir kt.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas); oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad, tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai). Konstitucinės jurisprudencijos ir joje formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos raidai (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje, kai dėl daugelio Konstitucijos nuostatų jokia oficiali konstitucinė doktrina apskritai dar nėra suformuota) būdinga tai, kad oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo (atitinkamų Konstitucijos nuostatų aiškinimo) klausimu yra formuojama ne „visa iškart“, bet „byla po bylos“, vienus tos doktrinos elementus (fragmentus), atskleistus ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime *inter alia* yra konstatuota: apskritai nėra neįmanoma, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje tam tikru metu (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje) būtų ir tokių oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų (doktrinos fragmentų arba užuomazgų), kurios sugretintos, bet vertinamos atsietos nuo viso oficialaus konstitucinio doktrininio konteksto (ypač jeigu atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu nėra suformuotos išsamesnės, platesnės oficialios konstitucinės doktrinos) ir (arba) bendrųjų teisės principų gali būti traktuojamos kaip konkuruojančios;

jeigu Konstitucijos tekstas nepakinta, lieka stabilus, minėta tikra ar tariama šių oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų konkurencija yra pašalinama toliau aiškinant ir plėtojant (naujose konstitucinės justicijos bylose) Konstitucijos nuostatų sampratą, šių nuostatų pagrindu jau suformuluotas oficialias konstitucines doktrines nuostatas; Konstitucijos nuostatų sampratos, šių nuostatų pagrindu suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų tolesnis aiškinimas ir plėtojimas naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose tam tikromis aplinkybėmis gali suponuoti ir anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimą, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama; toks Konstitucijos nuostatų sampratos ir oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra išimtinė Konstitucinio Teismo kompetencija; nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama – tai būtina siekiant didinti galimybes įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises ir teisėtus interesus; būtinumas labiau apginti, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, poreikis sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti Konstitucijoje deklaruotus lietuvių tautos siekius, kuriais grindžiama pati Konstitucija, būtinumas plėsti konstitucinės kontrolės šalyje galimybes, idant būtų garantuojamas konstitucinis teisingumas, užtikrinta, kad nė vienas teisės aktas (jo dalis), prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktams, neturėtų imuniteto pašalinimui iš teisės sistemos; oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, yra negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet yra pakeičiama Konstitucijoje įtvirtinta vertybių sistema, paneigiamas jų suderinamumas, sumažinamos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigiama Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos samprata, sumažinamos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeičiamas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo modelis; kiekvienas oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejis turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte.

<...>

<...> kaip savo 2006 m. kovo 28 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, „joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės teisės aktui) neprieštarauja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės“.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas

Oficialios konstitucinės doktrinos formavimas ir plėtojimas – konstitucinės justicijos funkcija (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas; taip pat Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Konstitucinio Teismo formuojama oficiali konstitucinė doktrina, kurioje yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos (principai, normos), yra viena visuma.

Oficialios konstitucinės doktrinos (ir kaip visumos, ir kiekvienu atskiru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) formavimas – tai ne vienkartinis aktas, bet laipsniškas ir nuoseklus procesas,

kuris yra nenutrūkstamas ir niekuomet nebūna visiškai baigtas. Oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu yra formuojama ne „visa iškart“, bet „byla po bylos“, vienus jos elementus (fragmentus), atskleistus ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose. Aiškinant Konstitucijos tekste eksplacitiškai arba implicitiškai įtvirtintus principus bei normas visuomet yra galimybė – jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos – formuluoti ir tokias oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas (t. y. atskleisti tokius konstitucinio teisinio reguliavimo aspektus), kurios dar nebuvo suformuluotos ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose. Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjų prašymus nagrinėjant vis naujas konstitucinės justicijos bylas, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuota oficiali konstitucinė doktrina (kiekvieniu atskiru atitinkamoje byloje reikšmės turinčiu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra papildoma vis naujais fragmentais. Formuluojant vis naujas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas yra atskleidžiama Konstitucijoje – aukščiausiosios teisės akte įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovė ir pilnatvė (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas; taip pat Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Pabrėžtina, kad jurisprudencijos tęstinumą turi užtikrinti ne tik bendrosios kompetencijos bei specializuoti teismai (įsteigti pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį), bet ir Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai).

Kita vertus, konstitucinės jurisprudencijos tęstinumas nereiškia, kad oficiali konstitucinė doktrina negali būti koreguojama, kad jos nuostatos negali būti reinterpretuojamos (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas). Pabrėžtina, kad toks koregavimas, reinterpretavimas yra galimas ne tik tais atvejais, kai yra padaromos atitinkamos Konstitucijos pataisos.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos nuostatų sampratos, šių nuostatų pagrindu suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų tolesnis aiškinimas ir plėtojimas naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose tam tikromis aplinkybėmis gali suponuoti ne tik naujų, toms konstitucinės justicijos byloms būtinų tirti konstitucinio teisinio reguliavimo aspektų atskleidimą ir ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymą naujais elementais (fragmentais), bet ir anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimą, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama. Toks Konstitucijos nuostatų sampratos ir oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra išimtinė Konstitucinio Teismo kompetencija. Tačiau tada, kai nėra padaryta Konstitucijos pataisų, dėl kurių tam tikras oficialias konstitucines doktrines nuostatas yra būtina reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, tai daryti galima, tik jeigu iš Konstitucijos kyla būtinybė nukrypti nuo esamo precedento ir sukurti naują; Konstitucinis Teismas šioje srityje nėra visiškai laisvas, jį saisto jo paties sukurti precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentus pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina. Naujų teismo precedentų kūrimas ir teismo precedentų argumentavimas (pagrindimas) negali būti racionaliai teisiškai nemotyvuoti valiniai aktai; Konstitucinis Teismas privalo užtikrinti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą (nuoseklumą, nepriešaringumą) ir savo sprendimų prognozuojamumą remdamasis savo jau suformuluota oficialia konstitucine doktrina bei precedentais. Nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentus pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; jokio Konstitucinio

Teismo precedentų pakeitimo ar oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai (pavyzdžiui, vien Konstitucinio Teismo sudėties pasikeitimas). Minėtą būtinybę tam tikras oficialias konstitucines doktrininis nuostatas reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, gali lemti tik tokios aplinkybės kaip būtinybė didinti galimybes įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises ir teisėtus interesus, būtinybė labiau apginti, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, poreikis sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti Konstitucijoje deklaruotus lietuvių tautos siekius, kuriais grindžiama pati Konstitucija, būtinybė plėsti konstitucinės kontrolės šalyje galimybes, idant būtų garantuojamas konstitucinis teisingumas, užtikrinta, kad nė vienas teisės aktas (jo dalis), prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktams, neturėtų imuniteto pašalinimui iš teisės sistemos. Be to, oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, yra negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet yra pakeičiama Konstitucijoje įtvirtintų vertybių sistema, sumažinamos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigiama Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos, samprata, sumažinamos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeičiamas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo modelis. Kiekvienas tokio oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejais turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte. Tačiau joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą) (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

<...>

Pabrėžtina, kad šiame Konstitucinio Teismo sprendime išdėstytos oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos dėl oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo (be abejo, visada konstituciškai pagrindžiamo ir eksplicitiškai motyvuoto atitinkamame Konstitucinio Teismo akte) yra sietinios su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų oficialiu aiškinimu. <...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą, nekeisdamas jo turinio.

Konstitucijos ir kitų teisės aktų aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas

Tirdamas, ar ginčijamas įstatymas (jo dalis) neprieštaruja Konstitucijai, Konstitucinis Teismas oficialiai aiškina ir Konstituciją, ir tą įstatymą. Tai darydamas, Konstitucinis Teismas taiko įvairius teisės aiškinimo metodus: sistemini, bendrųjų teisės principų, loginį, teleologinį, įstatymų leidėjo ketinimų, precedentų, istorinį, lyginamąjį ir kt.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra ne kartą konstatuota (ir visuotinai pripažinta), kad oficiali konstitucinė doktrina bet kuriuo konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu yra formuojama „byla po bylos“, vienus jos elementus (fragmentus), atskleistus ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose, papildant kitais, atskleidžiamais Konstitucinio Teismo aktuose, priimamuose naujose konstitucinės justicijos bylose; Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjų prašymus nagrinėjant vis naujas konstitucinės justicijos bylas, ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuota oficiali konstitucinė doktrina (kiekvieniu atskiru atitinkamoje byloje reikšmės turinčiu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu) yra papildoma vis naujais fragmentais; formuluojant vis naujas oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas yra at-

skleidžiama Konstitucijoje – aukščiausios galios teisės akte įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovė ir pilnatvė (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai; taip pat Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

<...>

<...> Konstitucinio Teismo teisinė pozicija atitinkamose konstitucinės justicijos bylose <...> turi precedento reikšmę.

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. Jurisprudencijos tęstinumą turi užtikrinti ne tik bendrosios kompetencijos bei specializuoti teismai (įsteigti pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį), bet ir Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai).

Konstitucijos nuostatų sampratos, šių nuostatų pagrindu suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų tolesnis aiškinimas ir plėtojimas naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose tam tikromis aplinkybėmis gali suponuoti ne tik naujų, toms konstitucinės justicijos byloms būtinų tirti konstitucinio teisinio reguliavimo aspektų atskleidimą ir ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymą naujais elementais (fragmentais), bet ir anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimą, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama. Toks Konstitucijos nuostatų sampratos ir oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra išimtinė Konstitucinio Teismo kompetencija. Tačiau jeigu nėra padaryta Konstitucijos pataisų, dėl kurių tam tikras oficialias konstitucines doktrininis nuostatas yra būtina reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, tai daryti galima tik jeigu iš Konstitucijos kyla būtinybė nukrypti nuo esamo precedento ir sukurti naują; Konstitucinis Teismas šioje srityje nėra visiškai laisvas, jį saisto jo paties sukurti precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentes pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina. Naujų teismo precedentų kūrimas ir teismo precedentų argumentavimas (pagrindimas) negali būti racionaliai teisiškai nemotyvuoti valiniai aktai; Konstitucinis Teismas privalo užtikrinti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą (nuoseklumą, neprieštaringumą) ir savo sprendimų prognozuojamumą remdamasis savo jau suformuluota oficialia konstitucine doktrina bei precedentais. Nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentes pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; jokio Konstitucinio Teismo precedentų pakeitimo ar oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai (pavyzdžiui, vien Konstitucinio Teismo sudėties pasikeitimas). Minėtą būtinybę tam tikras oficialias konstitucines doktrininis nuostatas reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, gali lemti tik tokios aplinkybės kaip būtinybė didinti galimybes įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises ir teisėtus interesus, būtinybė labiau apginti, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, poreikis sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti Konstitucijoje deklaruotus lietuvių tautos siekius, kuriais grindžiama pati Konstitucija, būtinybė plėsti konstitucinės kontrolės šalyje galimybes, idant būtų garantuojamas konstitucinis teisingumas, užtikrinta, kad nė vienas teisės aktas (jo dalis), prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktams, neturėtų imuniteto pašalinimui iš teisės sistemos. Be to, oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet būtų pakeista Konstitucijoje įtvirtintų vertybių sistema, sumažintos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigta Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos, samprata, sumažintos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeistas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo

modelis. Kiekvienas tokio oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejis turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte. Tačiau joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą) (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai).

Ypač pabrėžtina, kad kiekvienas tokio oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejis turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai).

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, <...> jį saisto jo paties sukurti precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentes pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas privalo užtikrinti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą (nuoseklumą, neprieštaringumą) ir savo sprendimų prognozuojamumą remdamasis savo jau suformuluota oficialia konstitucine doktrina bei precedentais. Nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentes pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; jokio Konstitucinio Teismo precedentų pakeitimo ar oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo negali lemti atsitikiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai. Minėtą būtinybę tam tikras oficialias konstitucines doktrininis nuostatas reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, gali lemti tik tokios aplinkybės, kaip būtinybė didinti galimybes įgyvendinti asmenų prigimtines bei įgytąsias teises ir teisėtus interesus, būtinybė labiau apginti, apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, poreikis sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti Konstitucijoje deklaruotus lietuvių tautos siekius, kuriais grindžiama pati Konstitucija, būtinybė plėsti konstitucinės kontrolės šalyje galimybes, idant būtų garantuojamas konstitucinis teisingumas, užtikrinta, kad nė vienas teisės aktas (jo dalis), prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktams, neturėtų imuniteto pašalinimui iš teisės sistemos. Oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, yra negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet pakeičiama Konstitucijoje įtvirtintų vertybių sistema, sumažinamos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigiama Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos, samprata, sumažinamos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeičiamas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo modelis. Kiekvienas tokio oficialios konstitucinės doktrinos reinterpretavimo, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, atvejis turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai).

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas ir reinterpretavimas (koregavimas)

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra konstatuota, jog apskritai nėra neįmanoma, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje tam tikru metu (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje) būtų ir tokių oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų (doktrinos fragmentų arba užuo-

mazgų), kurios sugretintos, bet vertinamos atsietos nuo viso oficialaus konstitucinio doktrininio konteksto (ypač jeigu atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu nėra suformuotos išsamesnės, platesnės oficialios konstitucinės doktrinos) ir (arba) bendrųjų teisės principų gali būti traktuojamos kaip konkuruojančios; jeigu Konstitucijos tekstas nepakinta, minėta tikra ar tariama šių oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų konkurencija yra pašalinama naujose konstitucinės justicijos bylose priimamuose Konstitucinio Teismo aktuose toliau aiškinant ir plėtojant Konstitucijos nuostatų sampratą, šių nuostatų pagrindu jau suformuluotas oficialias konstitucines doktrines nuostatas; toks konstitucinių nuostatų tolesnis aiškinimas ir plėtojimas tam tikromis aplinkybėmis gali suponuoti ir anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimą, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama; toks Konstitucijos nuostatų sampratos ir oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra išimtinė Konstitucinio Teismo kompetencija; oficialios konstitucinės doktrinos (jos nuostatų) reinterpretuoti taip, kad ji būtų pakoreguota, negalima, konstituciškai neleistina, jeigu tuomet yra pakeičiama Konstitucijoje įtvirtinta vertybių sistema, paneigiamas jų suderinamumas, sumažinamos Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje apsaugos garantijos, paneigiama Konstitucijos, kaip vientiso akto, darnios sistemos samprata, sumažinamos Konstitucijoje įtvirtintos asmens teisių ir laisvių garantijos, pakeičiamas Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo modelis.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaruoja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaruoja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

8.3.4. Konstitucinio Teismo jurisdikcijos ribos

8.3.4.1. Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės spragų konstitucingumą

Konstitucinis Teismas nesprendžia teisės spragų klausimų¹

Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimas (pakartota 1994 m. liepos 11 d. sprendime (Nr. 5/94))

<...> Konstitucinis Teismas nesprendžia teisės spragų klausimų. Tai yra įstatymų leidėjo prerogatyva.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės spragų konstitucingumą

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas

Jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos.

¹ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši Konstitucinio Teismo pozicija yra pasikeitusi.

Konstitucinis Teismas taip pat turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminių aktų (jų dalių), kuriuose nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose poįstatyminiuose teisės aktuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucija ir (arba) įstatymai.

Tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad pareiškėjo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko; tai yra pagrindas bylą nutraukti (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarimas).

<...>

<...> tai, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės spragų konstitucingumą

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 13 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas 2003 m. gegužės 6 d. sprendime konstatavo, kad jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos. Tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad pareiškėjo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko.

<...>

Tai, kad pareiškėjo prašyme nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti legislatyvinės omisijos konstitucingumą

Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, tai Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos. Tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad jo nurodytame įstatyme ar kitame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarimas, 2003 m. gegužės 6 d., 2003 m. gegužės 13 d. sprendimai).

Konstatuotina, kad pareiškėjo prašymas, grindžiamas <...> jo preziumuojama legislatyvine omisija, gali būti priimamas ir byla pagal pareiškėjo prašymą gali būti pradėta tik tuo atveju, jeigu prašyme yra pateikti argumentai, motyvai, pagrindžiantys, kad <...> nenustatytasis teisinis reguliavimas pagal Konstituciją turi būti nustatytas būtent pareiškėjo nurodytoje [teisės akto] dalyje.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti teisės spragų konstitucingumą

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas

Jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais,

kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir/arba normos. Tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad pareiškėjo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarimas, 2003 m. gegužės 6 d., 2003 m. gegužės 13 d., 2004 m. balandžio 16 d. sprendimai).

Nenustatęs legislatyvinės omisijos, Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad įstatymas neprieštarauja Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas

<...> įstatyme pareiškėjų preziumuojamos legislatyvinės omisijos – tokios teisinio reguliavimo spragos, kurią draudžia Konstitucija, – nėra. Taigi nėra pagrindo teigti, kad [įstatymas] pareiškėjų nurodytu aspektu prieštarauja [Konstitucijai].

Teisės spraga (*lacuna legis*), *inter alia* legislatyvinė omisija

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Eksplicitinių teisės nuostatų, reguliuojančių tam tikrus visuomeninius santykius, nebuvimas teisės akte (jo dalyje), jeigu atitinkamas teisinis reguliavimas nėra eksplicitiškai arba implicitiškai nustatytas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse), yra traktuotinas kaip teisės spraga – *lacuna legis*. Ištyręs Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės teisės akto (jo dalies) arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktą aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, Konstitucinis Teismas gali konstatuoti ir tai, kad atitinkamame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) yra teisės spraga. Tokios teisės spragos gali atsirasti dėl įvairių priežasčių, *inter alia* dėl teisėkūros klaidų, taip pat dėl to, kad atitinkamas teisėkūros subjektas tų visuomeninių santykių nesureguliuo sąmoningai. Jos – didesnės ar mažesnės – gali atsirasti ir dėl to, kad tam tikrame teisės akte eksplicitiškai arba implicitiškai nustatytas teisinis reguliavimas (teisės aktų straipsniai (jų dalys)) Konstitucinio Teismo nutarimu buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai; tačiau pabrėžtina, kad teisės spragų atsiranda įsigaliojus toli gražu ne kiekvienam Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo tam tikras žemesnės galios teisės aktas (jo dalis) yra pripažįstamas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai: yra įmanomos ir tokios teisinės situacijos, kai nuostatų, prieštaraujančių aukštesnės galios teisės aktų nuostatoms, *inter alia* Konstitucijai, pašalinimas Konstitucinio Teismo nutarimu iš teisės sistemos teisės taikymo atžvilgiu iš esmės prilygsta visuminio teisinio reguliavimo pakeitimui – kitokio nei iki tol visuminio teisinio reguliavimo, kuris neturi spragų, nustatymui.

Kartu pažymėtina, kad bet kuri teisės spraga, kad ir koku būdu ji būtų atsiradusi, reiškia, kad nors tam tikri visuomeniniai santykiai turi būti teisiškai reguliuojami (yra poreikis juos teisiškai sureguliuoti), jie nėra teisiškai sureguliuoti. Jos visos vertintinos kaip teisinio reguliavimo neapibrėžtys, trūkumai, teisinės sistemos ydos, kurios turi būti pašalintos. Kai yra nesureguliuota visa visuomeninių santykių sritis, yra pagrindo konstatuoti net vadinamąjį teisinio reguliavimo vakuumą.

Teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, kaip viena iš eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymo atmainų, iš esmės skiriasi nuo tokio eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymo, kuris reiškia, kad teisės akte (jo dalyje) yra implicitiškai nustatytas eksplicitinį teisinį reguliavimą papildantis ir pratęsiantis teisinis reguliavimas (*inter alia* teisinis reguliavimas, įtvirtinantis elgesį, priešingą eksplicitiškai nustatytajam), <...> galintis prieštarauti tam tikram aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai. Tais atvejais, kai tam tikras teisės akte (jo dalyje) implicitiškai įtvirtintas teisinis reguliavimas nustato tam tikrą elgesį ir šitaip papildo bei pratęsia eksplicitinį teisinį reguliavimą, nėra pagrindo teigti, esą tas teisės aktas (jo dalis) atitinkamų visuomeninių santykių

apskritai nereguliuoja, nes tie visuomeniniai santykiai iš tikrųjų yra teisiškai sureguliuoti, tačiau tas teisinis reguliavimas atitinkamuose teisės aktuose (jų dalyse) yra įtvirtintas ne eksplicitiškai, *expressis verbis*, o implicitiškai ir aiškinant teisę yra išvedamas iš eksplicitinių teisės nuostatų. Tuo tarpu teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, visuomet reiškia, kad atitinkamų visuomeninių santykių teisinis reguliavimas apskritai nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra nustatytas nei tame teisės akte (jo dalyje), nei kuriuose nors kituose teisės aktuose, tačiau poreikis tuos visuomeninius santykius teisiškai sureguliuoti yra, o legislatyvinės omisijos atveju tas teisinis reguliavimas, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaravimo imperatyvų ir atsižvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), nes to reikalauja kuris nors aukštesnės galios teisės aktas, *inter alia* pati Konstitucija.

Vienos teisės spragos, kurių buvimas tiriamajame teisės akte (jo dalyje) gali būti konstatuojamas Konstitucinio Teismo aktuose, gali būti vertinamos kaip tokios teisinio reguliavimo neapibrėžtys, kurios nekonkuruoja su aukštesnės galios teisės aktuose nustatytu teisiniu reguliavimu ir savaime nesudaro prielaidų jį pažeisti. Tokių teisės spragų konstatavimas savaime nesuteikia pagrindo pripažinti tiriamąjį teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai. Konstitucinio Teismo aktuose tokio pobūdžio teisės spragos gali ir nebūti įvertinamos kaip pažeidžiančios Konstitucijos (ar kitų aukštesnės galios teisės aktų) nuostatas (Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimas, 1994 m. liepos 11 d. sprendimas, 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Kitais atvejais eksplicitinių teisės nuostatų, reguliuojančių tam tikrus visuomeninius santykius, nebuvimas tiriamajame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje), jeigu atitinkamas teisinis reguliavimas nėra eksplicitiškai arba implicitiškai nustatytas ir kituose teisės aktuose (kitose to paties teisės akto dalyse) ir jeigu to eksplicitinio teisinio reguliavimo nenustatymo tiriamajame teisės akte (jo dalyje) negalima traktuoti kaip aptartojo implicitinio teisinio reguliavimo, papildančio ir pratęsiančio eksplicitiškai nustatytą teisinį reguliavimą, yra traktuotinas kaip tokia teisės spraga, kurią draudžia Konstitucija (arba kuris nors kitas aukštesnės galios teisės aktas), – legislatyvinė omisija. Legislatyvinė omisija reiškia, kad tame teisės akte (jo dalyje) atitinkamas teisinis reguliavimas nėra nustatytas, nors pagal Konstituciją (arba kurį nors kitą aukštesnės galios teisės aktą, kurio atžvilgiu vertinama tiriamojo žemesnės galios teisės akto (jo dalis) atitiktis) privalo būti nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje). Ypač pabrėžtina, kad legislatyvinė omisija nuo kitų teisės spragų skiriasi dar ir tuo, kad ji visuomet yra atitinkamą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmo, o ne jo neveikimo padarinys, taip pat ne kurio nors kito subjekto veiksmo (juo labiau teisėto) ar neveikimo padarinys; antai legislatyvine omisija yra nelaikytina tokia teisės spraga, kai tam tikri visuomeniniai santykiai nėra buvo pradėti reguliuoti kokiais nors teisės aktais, nors yra poreikis juos teisiškai sureguliuoti; lygiai taip pat legislatyvinė omisija negali atsirasti ir Konstituciniam Teismui konstitucinės justicijos byloje nutarimu pripažinus, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai.

Taigi legislatyvinę omisiją, kaip atitinkamą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmo padarinį, būtina skirti nuo teisės spragų, atsiradusių dėl to, kad reikalingų teisėkūros veiksmų apskritai nebuvo imtasi – nei tas, nei koks nors kitas teisėkūros subjektas apskritai neišleido tam tikriems visuomeniniams santykiams reguliuoti skirto teisės akto ir dėl to tie visuomeniniai santykiai liko teisiškai nereguliuoti. Tam tikromis aplinkybėmis, būtent tada, kai Konstitucija reikalauja, kad tie visuomeniniai santykiai būtų teisiškai sureguliuoti (o kai kada ir eksplicitiškai nurodo, kad jie turi būti sureguliuoti ne bet kokių teisės aktu, o konstituciniu įstatymu arba įstatymu), toks teisėkūros veiksmų nebuvimas iš tikrųjų gali sudaryti prielaidas susidaryti antikonstitucinei situacijai – tokiai visuomeninių santykių būklei, kai šie santykiai klostosi ne teisės pagrindu, nors, kaip minėta, Konstitucija reikalauja, kad jie būtų teisiškai reguliuojami. Tačiau toks teisinis reguliavimas, tiksliau, jo nebuvimas, nėra legislatyvinė omisija.

Teisės spragų pašalinimas ir užpildymas *ad hoc*

Žr. 1. Konstitucinės santvarkos pagrindai, 1.8. Teisėkūros ir teisės taikymo pagrindai, 1.8.3. Teisės spragos, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai pripažinti teisinį reguliavimą, kuriame yra legislatyvinė omisija, prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui); Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų vertinti teisėkūros subjektų neveikimo (teisėkūros sprendimų nepriėmimo) (Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalys, 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Legislatyvinės omisijos *par excellence* „aptikimas“ žemesnės galios teisės akte (jo dalyje), jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos, yra pakankamas pagrindas tą teisės aktą (jo dalį) pripažinti prieštaraujančiu (atitinkama apimtimi, t. y. ta apimtimi, kuria tame teisės akte (jo dalyje) nėra įtvirtintas aukštesnės galios teisės aktų, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijos, reikalaujamas teisinis reguliavimas) Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui).

<...>

Konstitucinio Teismo aktuose (*inter alia* 2004 m. balandžio 16 d. sprendime, 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. sausio 19 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimuose) yra atskleisti įvairūs legislatyvinės omisijos, kaip teisinės tikrovės reiškinių, aspektai.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (*inter alia* 2001 m. sausio 25 d. nutarime, 2003 m. gegužės 6 d., 2003 m. gegužės 13 d., 2004 m. balandžio 16 d. sprendimuose, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime) vadovaujamasi nuostata, kad Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus ne tik konstatuoti, kad tiriamajame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) esama teisės spragos, *inter alia* legislatyvinės omisijos, bet ir savo nutarimu, priimtu konstitucinės justicijos byloje, pripažinti tokį teisinį reguliavimą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai. Tačiau kad Konstitucinis Teismas priimtų nagrinėti prašymą, kuriame ginčijama tam tikrame teisės akte (jo dalyje) iš tikrųjų ar tariamai esanti teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, juo labiau kad Konstitucinis Teismas galėtų savo nutarimu pripažinti atitinkamą teisinį reguliavimą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, būtina laikytis tam tikrų sąlygų, kurios yra apibrėžtos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje (*inter alia* nurodytuose Konstitucinio Teismo nutarimuose ir sprendimuose), būtent: jeigu įstatymuose ar kituose žemesnės galios teisės aktuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus pripažinti tuos įstatymus ar kitus teisės aktus (jų dalis) prieštaraujančiais Konstitucijai ar kitiems aukštesnės galios teisės aktams tais atvejais, kai dėl to, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tiriamuosiuose įstatymuose ar kituose teisės aktuose (būtent tiriamosiose jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos, kitų aukštesnės galios teisės aktų nuostatos; tuo tarpu tais atvejais, kai pareiškėjo ginčijamame (Konstitucinio Teismo tiriamame) įstatyme ar kitame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, kuris pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis), Vyriausybės, Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (būtent toje jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko – tai yra pagrindas nutraukti pradėtą teiseną (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui) arba nutraukti bylą (jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sprendžiant, ar Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi įgaliojimus pripažinti žemesnės galios teisės akte esančią teisės spragą (ar kitokį eksplisitinį teisės nuostatų nebuvimą tame teisės akte) prieštaraujančia Konstitucijai arba kitam aukštesnės galios teisės aktui, negalima apsiriboti vien <...> Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimo doktrinine nuostata (teiginiu), kad „jeigu įstatymuose (jų dalyse) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus tirti tų įstatymų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai tais atvejais, kai tuo, kad tas teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos“. Būtina atsižvelgti ir į tai, kaip atsirado minėta teisės spraga: ar ji yra legislatyvinė omisija, sukurta atitinkamą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmu (t. y. dėl to, kad išleidžiant tą teisės aktą tie santykiai, kurie turėjo būti sureguliuoti būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), kaip tik

šiam teisės akte (šioje jo dalyje) nebuvo sureguliuoti), ar ši teisės spraga atsirado dėl kitų aplinkybių, pavyzdžiui, dėl to, kad Konstitucinis Teismas tam tikrą žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) nustatytą teisinį reguliavimą savo nutarimu pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės aktui. Antruoju atveju, kaip minėta, nėra pagrindo konstatuoti, kad esama legislatyvinės omisijos; priešingai, šiuo atveju atitinkamas teisėkūros subjektas (jeigu atitinkami visuomeniniai santykiai turi būti teisiškai reguliuojami) pagal Konstituciją turi pareigą pakeisti galios netekusį teisinį reguliavimą taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Kitokia legislatyvinės omisijos samprata, taip pat kitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų tirti žemesnės galios teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir savo nutarimais pripažinti, kad tuose žemesnės galios teisės aktuose (jų dalyse) esančios teisės spragos prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, aiškinimas, būtent aiškinimas, esą Konstitucinis Teismas gali arba turi tirti ir tokias teisės spragas, kurios nėra tam tikrą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmo padarinys, pavyzdžiui, tokias teisės spragas, kai tam tikri visuomeniniai santykiai nėra nebuvo pradėti reguliuoti kokiais nors teisės aktais, nors yra poreikis juos teisiškai sureguliuoti, taip pat tokias teisės spragas ar kitas neapibrėžtis, kurios galėjo atsirasti Konstituciniam Teismui nutarimu pripažinus, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, paneigtų legislatyvinės omisijos, kaip atitinkamą teisės aktą išleidusio subjekto teisėkūros veiksmo padarinio, esmę. Be to, prielaida, esą Konstitucinis Teismas gali arba turi tirti ir tokias teisės spragas ar kitas neapibrėžtis, kurios atsirado pačiam Konstituciniam Teismui savo nutarimu pripažinus, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, reikštų, kad Konstitucinis Teismas, veikdamas pagal savo konstitucinę kompetenciją, šiuo savo nutarimu pats sukūrė tokią teisinę situaciją (iš esmės nustatė naują teisinį reguliavimą vietoje pripažintojo prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai), kuri yra nesuderinama su Konstitucija ar kitu aukštesnės galios teisės aktu; šitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų savo nutarimu pripažinti, kad teisės spragos prieštarauja Konstitucijai, aiškinimas iš esmės iškreiptų, net paneigtų konstitucinės kontrolės ir konstitucinės justicijos esmę bei prasmę.

Minėta prielaida būtų ignoruojama ir tai, kad pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 ir 2 dalis Konstitucinis Teismas tiria, ar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja būtent teisės aktai, o ne valstybės institucijų (Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės) teisėkūros sprendimų nepriėmimas – vengimas, delsimas priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemtas neveikimas. Pabrėžtina ir tai, kad, kaip minėta, pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai; tai reiškia, kad kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas. Juk jeigu Konstitucinio Teismo konstituciniai įgaliojimai būtų interpretuojami kaip apimantys ir (tariamus) įgaliojimus tirti ir priimti sprendimą, kad Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės aktui prieštarauja tai, kad valstybės institucijos nepriima teisėkūros sprendimų, kai joks teisės aktas apskritai nėra išleidžiamas, būtų visiškai neaišku, kaip tokiais atvejais turėtų būti taikoma Konstitucijos (kuri yra tiesiogiai taikomas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis)) 107 straipsnio 1 dalis, nes tokiais atvejais to teisės akto (jo dalies), kurį Konstitucijoje nurodyti subjektai galėtų ginčyti Konstituciniame Teisme, apskritai nėra. Tad minėta prielaida iš esmės iškreiptų, paneigtų ir Konstitucinio Teismo aktų konstitucinių teisinių padarinių sampratą.

<...> Konstituciniam Teismui savo nutarimu pripažinus, jog tam tikras žemesnės galios teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, atitinkamam teisėkūros subjektui kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti

jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Kol tai nėra padaryta, atitinkama teisės spraga (kuri, kaip pabrėžta šiame Konstitucinio Teismo sprendime, nėra legislatyvinė omisija) išlieka. Jai pašalinti gali prireikti laiko. Tačiau net tai, kad šis laikas gali būti gana ilgas, savaime nereiškia, kad Konstitucinis Teismas gauna įgaliojimus atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, atžvilgiu tirti tą patį teisės aktą, kuris šiuo atžvilgiu jau buvo iširtas Konstitucinio Teismo anksčiau išnagrinėtoje konstitucinės justicijos byloje ir kurį ištyrus bei įsigaliojus atitinkamam Konstitucinio Teismo nutarimui kaip tik ir atsirado minėta teisės spraga.

Taigi Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją turintis išimtinis įgaliojimus tirti ir priimti sprendimus dėl bet kokių Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės teisėkūros sprendimų (veiksmų) padarinių – teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalis, 107 straipsnio 1 dalį neturi įgaliojimų tirti valstybės institucijų, kurių teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams jis tiria, teisėkūros sprendimų nepriėmimo – vengimo, delsimo priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemtu neveikimo, net jeigu teisės sistemoje dėl šio neveikimo atsiranda spragų ar kitų neapibrėžčių. Vadinasi, Konstitucijoje nurodyti subjektai, kurie gali Konstituciniame Teisme ginčyti būtent teisės aktų (jų dalių), kuriuos priėmė Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, arba teisės aktų (jų dalių), kurie buvo priimti referendumu, atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, negali ginčyti vengimo, delsimo priimti tokius teisėkūros sprendimus ar kokių nors kitų motyvų nulemtu neveikimo, dėl kurio nėra išleisti atitinkami teisės aktai, taip pat ir tokie, kurie turi būti išleisti, kad, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo aktus, būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuris atitiktų Konstituciją ar kitus aukštesnės galios teisės aktus.

Jeigu atitinkamas teisėkūros subjektas neišleido teisės akto (aktų), kuriuo (kuriais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, taip pat jeigu jis neišleido teisės akto (aktų), kuriuo (kuriais) teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo pripažintą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, yra pripažįstamas netekusiu galios, tai, kaip konstatuota šiame Konstitucinio Teismo sprendime, ir nėra to teisės akto (jo dalies), kurį Konstitucijoje nurodyti subjektai galėtų ginčyti Konstituciniame Teisme; taigi tokiu atveju nėra teisės akto (jo dalies), kurio atžvilgiu Konstitucinis Teismas galėtų vykdyti konstitucinę kontrolę.

<...>

<...> tai, kad Konstitucijoje nurodyti subjektai negali Konstituciniame Teisme ginčyti tokio teisėkūros subjekto neveikimo, kai šis nėra išleidęs teisės akto (aktų), kuriuo (kuriais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, kuris būtų suderintas su tais aukštesnės galios teisės aktais, *inter alia* Konstitucija, o Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti tokių teisėkūros sprendimų nepriėmimo, anaip tol nereiškia, kad tokie asmenys apskritai negali ginti (taip pat ir teisme) savo teisių ir laisvių, kurios yra pažeidžiamos dėl to, kad minėti teisėkūros sprendimai nėra priimti. Bendrasis teisės principas *ubi ius, ibi remedium*, Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies nuostata, kad Konstitucija yra tiesiogiai taikomas aktas, konstitucinis atsakingo valdymo principas, Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalies nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, Konstitucijos 18 straipsnio nuostata, kad žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės, taip pat Konstitucijoje įtvirtinta asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė kreiptis į teismą suponuoja ne tik tai, kad tokiais atvejais asmens teisės, laisvės, teisėti interesai bei teisėti lūkesčiai turi ir gali būti apginti aiškinant Konstituciją ir tiesiogiai taikant jos nuostatas, bet ir tai, kad tokią gynybą turi užtikrinti teismai.

<...>

Šiame Konstitucinio Teismo sprendime konstatuota, kad jeigu teisės spraga atsirado dėl to, kad Konstitucinis Teismas tam tikrą žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) nustatytą teisinį reguliavimą savo nutarimu pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai ar kitam aukštesnės galios teisės

aktui, nėra pagrindo konstatuoti, kad esama legislatyvinės omisijos, kurios atitiktą aukštesnės galios teisės aktui (*inter alia* Konstitucijai) galėtų tirti Konstitucinis Teismas; prielaida, esą Konstitucinis Teismas gali arba turi tirti ir tokias teisės spragas ar kitas neapibrėžtis, kurios atsirado pačiam Konstituciniam Teismui savo nutarimu pripažinus, kad tam tikras teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, reikštų, kad Konstitucinis Teismas, veikdamas pagal savo konstitucinę kompetenciją, šiuo savo nutarimu pats sukūrė tokią teisinę situaciją (iš esmės nustatė naują teisinį reguliavimą vietoje pripažintojo prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai), kuri yra nesuderinama su Konstitucija ar kitu aukštesnės galios teisės aktu; šitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų pripažinti, kad teisės spragos prieštarauja Konstitucijai, aiškinimas iš esmės iškreiptų, net paneigtų konstitucinės kontrolės ir konstitucinės justicijos esmę bei prasmę, Konstitucinio Teismo aktų konstitucinių teisinių padarinių sampratą. Yra konstatuota ir tai, kad Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją neturi įgaliojimų tirti valstybės institucijų, kurių teisės aktų atitiktą aukštesnės galios teisės aktams jis tiria, teisėkūros sprendimų nepriėmimo – vengimo, delsimo priimti tokius sprendimus, taip pat kokių nors kitų motyvų nulemto neveikimo, net jeigu teisės sistemoje dėl šio neveikimo atsiranda spragų ar kitų neapibrėžčių, taip pat kad Konstitucijoje nurodyti subjektai negali Konstituciniame Teisme ginčyti vengimo, delsimo priimti tokius teisėkūros sprendimus ar kokių nors kitų motyvų nulemtą neveikimą, dėl kurio nėra išleisti atitinkami teisės aktai, kurie turi būti išleisti, kad, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo aktus, būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuris atitiktų Konstituciją ar kitus aukštesnės galios teisės aktus.

Šiame Konstitucinio Teismo sprendime taip pat yra konstatuota, kad Konstitucinis Teismas gali savo nutarimu pripažinti teisės spragą, *inter alia* legislatyvinę omisiją, prieštaraujančią aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, tik jeigu dėl to, kad tam tikras teisinis reguliavimas nėra nustatytas būtent tiriamuosiuose įstatymuose (būtent tiriamosiose jų dalyse) ar kituose teisės aktuose, gali būti pažeidžiami Konstitucijos principai ir (arba) normos, kitų aukštesnės galios teisės aktų nuostatos; tačiau jeigu pareiškėjo ginčijamame įstatyme ar kitame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, kuris pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame tiriamame teisės akte (būtent toje tiriamoje jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko – tai yra pagrindas teiseną byloje arba bylą nutraukti.

Legislatyvinės omisijos konstitucingumo ginčijimas

Konstitucinio Teismo 2008 m. lapkričio 5 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog tais atvejais, kai pareiškėjas ginčija tai, kad jo nurodytame įstatyme ar kitame ginčijamame teisės akte (jo dalyje) nėra nustatytas tam tikras teisinis reguliavimas, bet tas teisinis reguliavimas pagal Konstituciją (o jeigu yra ginčijamas Seimo, Vyriausybės, Respublikos Prezidento poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) – ir pagal įstatymus) neprivalo būti nustatytas būtent tame ginčijamame teisės akte (jo dalyje), Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad byloje dėl pareiškėjo prašymo nėra tyrimo dalyko (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d., 2003 m. gegužės 13 d. sprendimai, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai pripažinti teisinį reguliavimą, kuriame yra legislatyvinė omisija, prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui)

Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas

<...> legislatyvinės omisijos *par excellence* „aptikimas“ žemesnės galios teisės akte (jo dalyje), jeigu tai būtina dėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos logikos, yra pakankamas pagrindas tą teisės aktą (jo dalį) pripažinti prieštaraujančiu (atitinkama apimtimi, t. y. ta apimtimi, kuria tame teisės akte (jo dalyje) nėra įtvirtintas aukštesnės galios teisės aktų, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijos, reikalaujamas teisinis reguliavimas) Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui).

8.3.4.2. *Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti nebegaliojančių teisės aktų konstitucingumą*

Konstitucinis Teismas netiria nebegaliojančių teisės aktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams^[2]

Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 25 d. sprendimas (Nr. 38/94) (pakartota 1995 m. sausio 25 d. sprendime (Nr. 1/95), 1995 m. kovo 14 d. sprendime)

Pagal <...> Konstitucijos 105 straipsnį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja ir sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo priimti [aktai], taip pat Respublikos Prezidento bei Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams. Taigi Konstitucinis Teismas kompetentingas nagrinėti tik bylas dėl galiojančių <...> teisės aktų atitikimo Konstitucijai ir įstatymams.

Konstitucinis Teismas netiria nebegaliojančių teisės aktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio pirmąją dalį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas dėl galiojančių teisės aktų atitikimo Konstitucijai ir įstatymams <...>.

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas (pakartota 2002 m. kovo 4 d., 2002 m. gegužės 10 d., 2002 m. birželio 3 d. nutarimuose)

Pagal Konstitucinio Teismo [įstatymą] ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisenai nutraukti. Formuluoatė „yra pagrindas pradėti teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, bet ne kaip nustatanti, jog kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta.

<...> teismui kreipusis su prašymu iširti <...>, o Konstituciniam Teismui neišsprendus šio klausimo iš esmės, nebūtų pašalintos teismui kilusios abejonės dėl teisės akto konstitucingumo. Nepašalinus abejonių dėl byloje taikytino teisės akto konstitucingumo ir pritaikius tokį aktą sprendžiant bylą galėtų būti pažeistos asmens konstitucinės teisės bei laisvės.

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas

Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams (102 straipsnio 1 dalis). Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Pagal šio Konstitucijos straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, prašydamas spręsti, ar šis įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

Šios konstitucinės nuostatos reiškia, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kyla abejonės dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

<...> [Konstitucinio Teismo įstatymo] formuluoatė „yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsi-

² Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ši Konstitucinio Teismo pozicija yra pasikeitusi.

žvelgiant į bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta.

<...> teismui kreipusis su prašymu iširti, ar <...> ginčijamos nuostatos neprieštaravo [įstatymui], o Konstituciniam Teismui neišsprendus šio klausimo iš esmės, nebūtų pašalintos nagrinėjamam bylą <...> teismui kilusios abejonės, ar <...> ginčijamos nuostatos neprieštaravo [įstatymui].

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarime konstatavo, kad <...> formuluotė „yra pagrindas priimti sprendimą pradėtai teisei nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta. Pagal Konstituciją tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kyla abejonų dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas).

<...>

<...> tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, Konstitucinis Teismas teiseną nutraukia atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, tačiau neprivalo kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, nutraukti pradėtos teisenos.

<...>

<...> Tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebuvo panaikintas, tačiau buvo pakeistas jame nustatytas teisinis reguliavimas.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl teisės akto konstitucingumo; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas

Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, taikytinas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, prašydamas spręsti, ar šis įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją. Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams (102 straipsnio 1 dalis).

Šios konstitucinės nuostatos reiškia, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kyla abejonų dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai).

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl teisės akto konstitucingumo; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas

Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai

arba įstatymams (102 straipsnio 1 dalis). Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, prašydamas spręsti, ar šis įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

Šios konstitucinės nuostatos reiškia, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kyla abejonių dėl toje byloje, teismo nuomone, taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas).

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas; Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2004 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas (pakartota 2004 m. rugsėjo 29 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimuose)

<...> formuluotė „yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta. Pagal Konstituciją tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kyla abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne (Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d., 2002 m. kovo 4 d., 2002 m. gegužės 10 d., 2002 m. birželio 3 d., 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai).

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas (pakartota 2006 m. gegužės 31 d., 2006 m. gruodžio 29 d. sprendimuose, 2008 m. vasario 25 d. nutarime, 2009 m. gruodžio 14 d. sprendime)

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra konstatavęs, kad <...> formuluotė „yra pagrindas <...> pradėti teisenai nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgus į nagrinėjamos bylos aplinkybes nutraukti pradėtą teiseną (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2003 m. kovo 4 d., 2004 m. rugsėjo 2 d., 2004 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 27 d. nutarimas (pakartota 2005 m. liepos 8 d. nutarime)

<...> Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino teisės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino teisės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi

pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne. Priešingu atveju nebūtų pašalintos teismui kilusios abejonės dėl taikytino teisės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams ir galėtų būti pažeistos asmens konstitucinės teisės.

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas (Nr. 14/03) (pakartota 2006 m. kovo 14 d. sprendime (Nr. 3/05), 2007 m. gegužės 28 d. sprendime)

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad <...> formuluotė „yra pagrindas <...> pradėti teisei nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo teisę tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgus į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną. Konstitucinis Teismas 2003 m. kovo 4 d. nutarime konstatavo, kad tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebuvo panaikintas, tačiau buvo pakeistas jame nustatytas teisinis reguliavimas.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti negaliojančių teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (Konstitucijos 110 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> pareiškėjui – nagrinėjamam bylą teismui kreipusis į Konstitucinį Teismą su prašymu iš-tirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, o Konstituciniam Teismui neišsprendus to klausimo iš esmės, nebūtų pašalintos nagrinėjamam bylą teismui kilusios abejonės, ar atitinkamas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, pritaikius tą įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės.

Tai pasakytina ir apie tokias teises situacijas, kai ginčijamas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turi būti taikomas Konstituciniam Teismui prašymą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs: jeigu Konstitucinis Teismas to įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, klausimo neišspręstų iš esmės, nebūtų pašalintos nagrinėjamam bylą teismui kilusios abejonės, ar tas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, pritaikius tą atitinkamo teismo sprendimo priėmimo metu jau negaliojančią įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės.

Tad kiekvienu atveju, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą iširti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą atsisako nagrinėti prašymą (taigi nesiima spręsti atitinkamo klausimo iš esmės), turi būti priimtas motyvuotas, racionaliai argumentuotas sprendimas.

<...>

Pažymėtina, kad nurodyti iš Konstitucijos kylantys reikalavimai, susiję su nebegaliojančių teisės aktų atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, tyrimu, taip pat su motyvuotu, racionaliai argumentuotu atsisakymu pagal pareiškėjų prašymus tirti ginčijamų teisės aktų (jų dalių) atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra taikytini ir atitinkamiems administracinių teismų sprendimams.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucija apskritai nedraudžia Konstitucinio Teismo įstatyme nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad jeigu ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba

pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, Konstitucinis Teismas galėtų, atsižvelgęs į visas turinčias reikšmės aplinkybes, atsisakyti pagal pareiškėjų (kaip minėta, jie nurodyti Konstitucijos 106 straipsnyje) prašymą tirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, o jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje – nutraukti pradėtą teiseną (bylą).

Tačiau pabrėžtina, jog pagal Konstituciją (*inter alia* Konstitucijos 110 straipsnio 1 dalį, pagal kurią teisėjas negali taikyti įstatymo, prieštaraujančio Konstitucijai, ir šio straipsnio 2 dalį, pagal kurią tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisinis aktas, kuris turėtų būti taikomas byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisinis aktas atitinka Konstituciją) negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad Konstituciniame Teisme gavus būtent teismo (kuris, kaip minėta, nuo kitų Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų skiriasi, be kita ko, dar ir tuo, kad teismas, suabejojęs atitinkamoje byloje taikytino Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ne tik gali, bet ir privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą) prašymą iširti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir Konstituciniam Teismui šio klausimo nesiėmus spręsti iš esmės (atsisakius nagrinėti prašymą) būtent dėl to, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, būtų sudarytos prielaidos atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja; jei teismas taikytų tokį įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį) galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės. Todėl konstatuotina, kad bylą nagrinėjantis teismas, pagal Konstituciją ne tik turintis įgaliojimus, bet (jeigu jam kilo abejonių) ir privalantis kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, turi ir konstituciškai pagrįstą interesą gauti atitinkamą Konstitucinio Teismo atsakymą, kad toks atsakymas bus gautas; kitoks atitinkamų Konstitucijos nuostatų aiškinimas galėtų sudaryti prielaidas atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja. Vadinasi, Konstitucija draudžia Konstitucinio Teismo įstatyme (ar kuriame nors kitame įstatyme) nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad jeigu ginčijamas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, tačiau turėtų būti taikomas teismo nagrinėjamoje byloje, Konstitucinis Teismas galėtų būtent dėl to, kad tas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, atsisakyti pagal pareiškėjo prašymą tirti ir spręsti, ar tas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), o jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje – nutraukti pradėtą teiseną (bylą).

Nurodyti iš Konstitucijos kylantys reikalavimai taikytini ir toms teisinėms situacijoms, kai prašymas iširti teisės akto (išleisto ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės ir priimto ne referendumu) atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra pateiktas atitinkamam administraciniam teismui.

<...>

<...> formuluotė „yra pagrindas <...> pradėtai teisei nutraukti“ aiškintina kaip nustatanti Konstitucinio Teismo įgaliojimus tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet

kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, atsižvelgus į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, o ne kaip nustatanti, kad kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) yra panaikintas, pradėta teiseną turi būti nutraukta, taip pat kad pagal Konstituciją tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai, taip pat dėl kito Seimo priimto akto, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne. Jeigu į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kreipiasi teismas, Konstitucinis Teismas neprivalo nutraukti teisenos ir tais atvejais, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebuvo panaikintas, tačiau buvo pakeistas jame nustatytas teisinis reguliavimas.

<...>

<...> oficiali konstitucinė doktrina, kad Konstituciniam Teismui pagal pareiškėjo – teismo prašymą ginčijamo įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) klausimo neišsprendus iš esmės dėl to, kad tas įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, nebūtų pašalintos nagrinėjamam bylą teismui kilusios abejonės dėl to įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) ir, pritaikius tą įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės, Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje buvo suformuluota ne Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje, o laipsniškai, Konstituciniam Teismui sukaupus atitinkamą konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo patirtį ir aiškinant vis naujus, atitinkamų konstitucinės justicijos bylų tyrimui būtinus, Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus.

Pažymėtina ir tai, kad laipsniškai, Konstituciniam Teismui sukaupus atitinkamą konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo patirtį, Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje susiklostė ir toks <...> aiškinimas, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus, atsižvelgęs į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, tačiau neprivalo kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, nutraukti pradėtą teiseną, taip pat kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

Savo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau Konstitucinis Teismas yra priėmęs sprendimų nutraukti pradėtą teiseną (o kai konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje – nutraukti bylą) tokiose konstitucinės justicijos bylose, kuriose pareiškėjų (*inter alia* teismų) ginčijami įstatymai ar kiti teisės aktai (jų dalys) atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegaliojo – jie buvo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas buvo pasibaigęs. Jeigu ginčijamas teisės aktas (jo dalis) būdavo pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jų galiojimas būdavo pasibaigęs dar iki Konstituciniame Teisme nusprendžiant dėl atitinkamo prašymo priėmimo nagrinėti ir bylos rengimo Konstitucinio Teismo teisminiam posėdžiui, būdavo priimamas sprendimas atsakyti nagrinėti prašymą.

Paminėtina ir tai, kad Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau buvo priimta ir tokių Konstitucinio Teismo sprendimų, kuriais tam tikrus prašymus buvo atsakyta nagrinėti dėl to, kad atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegaliojo aukštesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurių atžvilgiu buvo ginčijama tam tikrų žė-

mesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitiktis (jie buvo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas buvo pasibaigęs).

Minėti Konstitucinio Teismo sprendimai nutraukti pradėtą teiseną ar bylą bei sprendimai atsisakyti nagrinėti prašymą buvo motyvuojami tuo (arba *inter alia* tuo), kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) ir (arba) aukštesnės galios teisės aktas (jo dalis), kurio atžvilgiu buvo ginčijama tam tikro žemesnės galios teisės akto (jo dalies) atitiktis, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs.

Kartu pabrėžtina, kad minėti Konstitucinio Teismo sprendimai nutraukti pradėtą teiseną ar bylą bei sprendimai atsisakyti nagrinėti prašymą buvo priimti atsižvelgiant į įvairias atitinkamos bylos (o atsisakant nagrinėti prašymą – su atitinkamo prašymo dalyku susijusias) aplinkybes.

Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad kai kuriais Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau priimtais sprendimais pradėta teiseną būdavo nutraukiama ir tokiose konstitucinės justicijos bylose, kuriose pagal pareiškėjų prašymus buvo tiriama, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja tam tikri žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu nors ir formaliai galiojo – jie formaliai nebuvo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas formaliai nebuvo pasibaigęs, tačiau tuo metu jie nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys). Šiuo atžvilgiu ginčijami teisės aktai (jų dalys), kurie atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus teisinius santykius sureguliuavę kitaip, negu tie ginčijami teisės aktai (jų dalys), Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje buvo prilyginti negaliojantiems teisės aktams (jų dalims).

Paminėtina ir tai, kad būta ir tokių Konstitucinio Teismo sprendimų, kuriuose Konstitucinio Teismo įstatymo <...> nuostata, kad ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisei nutraukti, Konstitucinis Teismas rėmėsi konstatuodamas, kad nagrinėjamoje byloje iš esmės nebeliko ginčo dalyko (nes jau buvo taikomas naujas, o ne ginčijamas teisinis reguliavimas).

Minėti Konstitucinio Teismo sprendimai nutraukti pradėtą teiseną arba atsisakyti nagrinėti prašymą, kai ginčijami teisės aktai (jų dalys) ir (arba) aukštesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurių atžvilgiu buvo ginčijama tam tikrų žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitiktis, nebegaliojo, taip pat kai ginčijami formaliai dar galiojantys teisės aktai (jų dalys) buvo prilyginti negaliojantiems teisės aktams (jų dalims), buvo grindžiami kurį laiką (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau) dominavusia tokia Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai); vadovaudamasis tokia Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata Konstitucinis Teismas netyrė, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys ar jiems prilyginti teisės aktai.

Pažymėtina, jog kurį laiką (ypač Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau) dominavusi tokia Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai, buvo grindžiama ne tik ir ne tiek Konstitucijos nuostatų (*inter alia* tų, kuriose įtvirtinti Konstitucinio Teismo įgaliojimai) sisteminiu, loginiu, teleologiniu ar kitais metodais grindžiamu aiškinimu, bet pirmiausia Konstitucinio Teismo įstatymo <...> nuostatos „Ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisei nutraukti“ lingvistiniu (pažodiniu) aiškinimu.

<...>

Minėta, kad savo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau Konstitucinis Teismas, atsižvelgęs į įvairias bylos (su prašymo dalyku susijusias) aplinkybes, yra priėmęs sprendimų nutraukti pradėtą teiseną tam tikrose konstitucinės justicijos bylose (o jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta

Konstitucinio Teismo posėdyje – nutraukti bylą), kuriose pareiškėjų (*inter alia* teismų) ginčijami įstatymai ar kiti teisės aktai (jų dalys) atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo (numatomo nagrinėjimo) metu nebegaliojo – buvo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas buvo pasibaigęs, taip pat sprendimų atsisakyti nagrinėti prašymą, jeigu ginčijami teisės aktai (jų dalys) būdavo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas būdavo pasibaigęs dar iki Konstituciniame Teisme nusprendžiant dėl atitinkamų prašymų priėmimo nagrinėti ir bylų rengimo Konstitucinio Teismo teisminiam posėdžiui, taip pat kad tie sprendimai buvo motyvuojami tuo (arba *inter alia* tuo), kad ginčijami teisės aktai (jų dalys) nebegalioja.

Tačiau kartu pažymėtina, kad aptariamuoju laikotarpiu buvo ir tokių konstitucinės justicijos bylų, kuriose buvo tiriama ir sprendžiama, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaravo tokie žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu nebegaliojo arba, nors atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu formaliai ir galiojo, tuo metu jie nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys). Tose konstitucinės justicijos bylose, atsižvelgus į įvairias bylos aplinkybes, buvo priimti atitinkami nutarimai, kuriais bylos buvo išsprendžiamos iš esmės. Šiame kontekste paminėtina, kad tokiose konstitucinės justicijos bylose buvo tiriama, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja *inter alia* tokie žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tuo metu, kai Konstituciniame Teisme buvo sprendžiama dėl atitinkamo prašymo priėmimo nagrinėti ir bylos rengimo Konstitucinio Teismo teisminiam posėdžiui, galiojo, tačiau nustojo galios iki atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo Konstitucinio Teismo teisminiame posėdyje, taip pat tokie vienkartinio (*ad hoc*) taikymo žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu jau buvo įvykdyti.

Apibendrinant konstatuotina, kad oficiali prašymų priimtumo Konstituciniame Teisme doktrina Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje kurį laiką nebuvo galutinai suformuota; ši doktrina „byla po bylos“ buvo formuojama dviem kryptimis: viena, dominavo tokia Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai; kita (rečiau), buvo tiriama ir sprendžiama, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaravo tokie žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu nebegaliojo arba, nors atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu formaliai ir galiojo, tuo metu jie nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys).

Konstituciniam Teismui sukaupus atitinkamą konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo patirtį pastebėta, kad minėta Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, esą Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai, sudarė prielaidas susidaryti ir tokioms teisinėms situacijoms, kai atitinkamą bylą nagrinėjantis teismas, suabejojęs nagrinėjamose bylose taikytino Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir dėl to su prašymu kreipęsis į Konstitucinį Teismą, negalėdavo būti tikras, kad šios jam kilusios abejonės bus pašalintos gavus atitinkamą Konstitucinio Teismo atsakymą, nes Konstitucinis Teismas, vadovaudamasis minėta Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, galėdavo, atsižvelgęs į turinčias reikšmės aplinkybes, atsisakyti priimti nagrinėti teismo prašymą ištirti atitinkamų įstatymų (jų dalių), kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai būtent dėl to, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, arba galėdavo <...> nutraukti pradėtą teiseną konstitucinės justicijos byloje (nutraukti bylą). Vadinas, tas teismas turėjo taikyti tokį įstatymą (jo dalį), kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) buvo suabejojęs. Be

abejo, tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kreipdavosi ne teismai, o kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, pradėtos teisenos (bylos) nutraukimas būtent dėl to, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, nesukeldavo minėtų nepageidaujamų teisinių padarinių.

Minėta Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, esą Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai, sudarė prielaidas susidaryti ir tokioms teisinėms situacijoms, kai valstybės valdžios institucijos, leidžiančios įstatymus ir kitus teisės aktus, kurių konstitucingumo patikra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, siekdamos, kad pradėta teiseną konstitucinės justicijos byloje būtų nutraukta vadovaujantis Konstitucinio Teismo įstatymo <...> nuostata, kad ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėti teisenai nutraukti, galėjo dar iki atitinkamos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo Konstitucinio Teismo posėdyje ginčijamą įstatymą (jo dalį), kitą teisės aktą (jo dalį) pripažinti netekusiu galios (jį panaikinti ar pakeisti) ir priimti naują – ginčijamą teisės aktą pakeičiantį – teisės aktą, kuriame būtų nustatytas iš esmės toks pat teisinis reguliavimas, kaip ir tas, kuris buvo ginčijamas toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje teiseną buvo nutraukta būtent dėl to, kad ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs. Taigi minėta Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, esą Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai, sudarė prielaidas susidaryti ir tokioms teisinėms situacijoms, kai tam tikros valstybės valdžios institucijos, leidžiančios įstatymus ir kitus teisės aktus, kurių konstitucingumo patikra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, galėjo veikti ir taip, kad įstatymuose (jų dalyse), kituose teisės aktuose (jų dalyse) nustatytas ginčijamas teisinis reguliavimas – jį perkėlus į naujus teisės aktus – būtų taikomas ir toliau, t. y. tol, kol būtų panaikintas, pakeistas ar (jeigu dėl to būtų inicijuota nauja konstitucinės justicijos byla Konstituciniame Teisme) pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai.

Buvo pastebėta ir tai, kad Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, esą Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį tik galiojantiems aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai, neleidžia tirti ir – jeigu žemesnės galios teisės aktai būtų pripažinti prieštaraujančiais aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, – pašalinti iš teisės sistemos dar neįsigaliojusius teisės aktų.

Dėl šių ir kitų priežasčių aptartosios dvi laipsniškai išryškėjusios prašymų priimtinumą Konstituciniame Teisme oficialios konstitucinės doktrinos formavimo kryptys imtos derinti diferencijuojant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytus subjektus, turinčius įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį Teismą: oficialioje konstitucinėje doktrinoje ilgainiui buvo įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas <...> neturi įgaliojimų nutraukti pradėtos teisenos (bylos) ir privalo nagrinėti byla, o kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, Konstitucinis Teismas, atsižvelgęs į nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes, gali nutraukti pradėtą teiseną (bylą) arba jos nenutraukti.

<...>

Prašymų priimtinumą Konstituciniame Teisme oficialios konstitucinės doktrinos, įtvirtinančios Konstitucinio Teismo įgaliojimus tirti ir negaliojančių įstatymų, kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) plėtojimas, *inter alia* diferencijuojant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytus subjektus, turinčius įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį

Teismą, – tai ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose suformuotos atitinkamos konstitucinės doktrinos papildymas tokiais naujais elementais, kurie yra būtini naujas konstitucinės justicijos bylas sprendžiant taip, kad būtų siekiama nurodytų konstituciškai svarbių tikslų, ir Konstitucijoje – aukščiausiojoje teisėje įtvirtinto teisinio reguliavimo įvairovės ir pilnatvės vieno iš aspektų aiškesnis atskleidimas daugelyje Konstitucinio Teismo aktų („byla po bylos“) racionaliai argumentavus atitinkamus oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų pokyčius (reinterpretavimą, pakoregavimą).

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas

Konstitucinio Teismo 2006 m. balandžio 14 d. nutarimas (pakartota 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime)

<...> Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad nutraukti pradėtą teiseną <...> Konstitucinis Teismas, atsižvelgęs į nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes, gali tais atvejais, kai į jį kreipėsi ne teismas, bet kuris nors kitas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytas subjektas. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebuvo panaikintas, tačiau buvo pakeistas jame nustatytas teisinis reguliavimas (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas, 2006 m. kovo 14 d. sprendimas (byla Nr. 3/05), 2006 m. kovo 30 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti negaliojančių teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime konstatuota <...> tai, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje laipsniškai susiklostė toks <...> aiškinimas, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi ne teismai, bet kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, o ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus, atsižvelgęs į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nutraukti pradėtą teiseną, tačiau neprivalo kiekvienu atveju, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebegalioja – jis yra pripažintas netekusiu galios (panaikintas arba pakeistas) arba jo galiojimas yra pasibaigęs, nutraukti pradėtą teiseną, taip pat kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne; kai kuriais Konstitucinio Teismo veiklos pradžioje ir šiek tiek vėliau priimtais sprendimais pradėta teiseną būdavo nutraukiama ir tokiose konstitucinės justicijos bylose, kuriose pagal pareiškėjų prašymus būdavo tiriama, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja tam tikri žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie nors formaliai ir galiojo atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu – formaliai nebuvo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas formaliai nebuvo pasibaigęs, nebegalėdavo būti taikomi dėl to, kad turėdavo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys); šiuo atžvilgiu ginčijami teisės aktai (jų dalys), kurie atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu nebegalėdavo būti taikomi dėl to, kad turėdavo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus teisinius santykius sureguliuavę kitaip, negu tie ginčijami teisės aktai (jų dalys), Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje buvo prilyginti negaliojantiems teisės aktams (jų dalims); kita vertus, tuo laikotarpiu buvo ir tokių konstitucinės justicijos bylų, kuriose buvo tiriama ir sprendžiama, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaravo tokie žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu nebegaliojo arba, nors atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu formaliai ir galiojo, tuo metu nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys), – tose konstitucinės justicijos bylose, atsižvelgus į įvairias bylos aplinkybes, buvo priimti atitinkami nutarimai, kuriais bylos buvo išsprendžiamos iš esmės. Taigi, kaip apibendrintai konstatuota Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime, oficiali prašymų priimtumo

Konstituciniame Teisme doktrina Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje kurį laiką nebuvo galutinai suformuota; ši doktrina „byla po bylos“ buvo formuojama dviem kryptimis: viena, dominavo tokia Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys arba jiems prilyginti teisės aktai; kita (rečiau), buvo tiriama ir sprendžiama, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaravo tokie žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu nebegaliojo arba, nors atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu formaliai ir galiojo, tuo metu nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys).

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime taip pat konstatuota, kad aptartosios dvi laipsniškai išryškėjusios prašymų priimtumo Konstituciniame Teisme oficialios konstitucinės doktrinos formavimo kryptys imtos derinti diferencijuojant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytus subjektus, turinčius įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį Teismą: oficialioje konstitucinėje doktrinoje ilgainiui buvo įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas <...> neturi įgaliojimų nutraukti pradėtos teisenos (bylos) ir privalo nagrinėti bylą, o kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, Konstitucinis Teismas, atsižvelgęs į nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes, gali nutraukti pradėtą teiseną (bylą) arba jos nenutraukti.

Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsižvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> kai į Konstitucinį Teismą kreipėsi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino teisės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams, Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai tirti negaliojančių teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> oficiali prašymų priimtumo Konstituciniame Teisme doktrina Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje kurį laiką nebuvo galutinai suformuota; ši doktrina „byla po bylos“ buvo formuojama dviem kryptimis: viena, vyravo tokia Konstitucinio Teismo įgaliojimų samprata, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus tirti tik galiojančių žemesnės galios teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) ir netiria, ar Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams) neprieštarauja nebegaliojantys teisės aktai arba teisės aktai, prilyginti negaliojantiems (t. y. teisės aktai (jų dalys), kurie, nors atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu formaliai ir galiojo, – formaliai nebuvo pripažinti netekusiais galios (panaikinti arba pakeisti) arba jų galiojimas formaliai nebuvo pasibaigęs, – nebegalėdavo būti taikomi dėl to, kad turėdavo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys)); antra (rečiau), buvo tiriama ir sprendžiama, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaravo tokie žemesnės galios teisės aktai (jų dalys), kurie tos konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu nebegaliojo arba, nors atitinkamų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimo metu formaliai ir galiojo, tuo metu nebegalėjo būti taikomi dėl to, kad turėjo būti taikomi vėliau išleisti ir (arba) aukštesnės teisinės galios teisės aktai (jų dalys), atitinkamus santykius sureguliuavę kitaip, negu ginčijami teisės aktai (jų dalys). Taip pat yra konstatuota, kad aptartosios dvi laipsniškai išryškėjusios prašymų priimtumo Konstituciniame Teisme oficialios konstitucinės doktrinos formavimo kryptys imtos derinti diferencijuojant Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytus subjektus, turinčius įgaliojimus kreiptis į

Konstitucinį Teismą: oficialioje konstitucinėje doktrinoje ilgainiui buvo įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas privalo išnagrinėti konstitucinės justicijos bylą, nepaisydamas to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne, o kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi kiti Konstitucijos 106 straipsnyje nurodyti subjektai, Konstitucinis Teismas, atsizvelgęs į nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos aplinkybes, gali nutraukti pradėtą teiseną (bylą) arba jos nenutraukti (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

<...>

Kita vertus, pabrėžtina, kad teismo kreipimasis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės akto atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, ir tos atitikties tyrimas nėra savitiksliai dalykai, teismo kreipimosi į Konstitucinį Teismą, kaip konstitucinio instituto, paskirtis – užtikrinti, kad bus įvykdytas teisingumas.

Todėl tai, kad, kaip minėta, tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi teismai, kuriems abejonių dėl žemesnės galios teisės akto atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, kyla vykdant teisingumą, Konstitucinis Teismas privalo išnagrinėti bylą, nepaisydamas to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne, nereiškia, kad Konstitucinis Teismas turi išnagrinėti konstitucinės justicijos bylą net tada, kai atitinkamas teisės aktas ne tik negalioja (nes negaliojančių teisės aktų atitiktis aukštesnės galios teisės aktams gali būti tiriama ir paprastai yra tiriama), bet ir apskritai (t. y. ne tik atitinkamo teismo, kuris kreipėsi į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu, nagrinėjamoje byloje) negali būti taikomas. <...> ši aplinkybė (kaip ir visos kitos atitinkamai bylai turinčios reikšmės aplinkybės) turi būti visuomet įvertinama tada, kai yra ginčijamas valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įstatymas arba kitas aktas, skirtas tam tikram biudžetiniam laikotarpiui.

<...>

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste ypač pabrėžtina, kad net jeigu <...> šioje konstitucinės justicijos byloje būtų nustatyta, kad ginčijamas teisinis reguliavimas prieštaravo Konstitucijai, jokia teisėkūros subjektų (atitinkamai Seimo ir Vyriausybės) intervencija į tą teisinį reguliavimą nebegalima, nes atitinkami teisės aktai buvo skirti reguliuoti santykiams, kurie yra pasibaigę, taigi nebeegzistuoja. Tokia intervencija būtų beprasmiška, iracionali, nes reikėtų, kad atitinkami teisėkūros subjektai imasi reguliuoti – vadinasi, bando pakeisti, – praeitį.

<...>

Jeigu <...> atitiktis Konstitucijai šioje konstitucinės justicijos byloje būtų tiriama, tai būtų savitiksliis dalykas, o ne toks tyrimas, kuris galėtų nulemti atitinkamo ginčo išsprendimą teisme ir teisingumo įvykdymą atitinkamoje byloje.

Konstitucinio Teismo pareiga išnagrinėti teismo prašymą neatsizvelgiant į tai, ar ginčijamas teisės aktas galioja

Konstitucinio Teismo 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarimas (pakartota 2009 m. kovo 27 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimuose)

<...> Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi bylą nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja, ar ne.

Teisenos nutraukimas, kai ginčijamas teisės aktas yra panaikintas

Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 22 d. nutarimas (pakartota 2009 m. spalio 8 d. nutarime)

<...> ginčijamo teisės akto panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėtą teiseną nutraukti. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai ginčijamas teisės aktas (jo dalis) nebuvo panaikintas, tačiau buvo pakeistas jame nustatytas teisinis reguliavimas (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas, 2006 m. kovo 14 d. sprendimai)

(bylos Nr. 3/05 ir 14/03), 2006 m. kovo 30 d., 2006 m. balandžio 14 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai, 2007 m. gegužės 28 d. sprendimas).

Tačiau, kaip ne kartą konstatuota Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje, tais atvejais, kai į Konstitucinį Teismą kreipiasi byla nagrinėjantis teismas, kuriam kilo abejonių dėl toje byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), Konstitucinis Teismas turi pareigą išnagrinėti teismo prašymą nepaisydamas to, ar ginčijamas įstatymas arba kitas teisės aktas galioja.

8.4. TEISENOS KONSTITUCINIAME TEISME PAGRINDAI

8.4.1. Subjektai, turintys įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį Teismą, ir kreipimuisi keliami reikalavimai

Subjektai, turintys įgaliojimus prašyti Konstitucinio Teismo išvados, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Seimo narių rinkimus (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalis, 106 straipsnio 5 dalis)

Konstitucinio Teismo 1994 m. rugsėjo 21 d. sprendimas (Nr. 16/93)

Konstitucijos 105 straipsnio trečiojoje dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas teikia išvadas, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Seimo narių rinkimus. Tokios išvados gali prašyti Seimas ir Respublikos Prezidentas (Konstitucijos 106 straipsnio penktoji dalis) <...>. <...> Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nenumatyta teisė dar kam nors prašyti Konstitucinio Teismo išvados dėl Seimo rinkimų įstatymo pažeidimo.

Konstitucinis Teismas nesprenžia, kokias teisės normas teismas turėtų taikyti konkrečioje byloje

Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas

Suinteresuoto asmens atstovo manymu, [ginčijamos] normos nagrinėjant civilinę bylą <...> teisme neturėtų būti taikomos, todėl Konstitucinis Teismas neturėtų nagrinėti jų atitikimo Konstitucijai klausimo.

Konstitucinis Teismas pažymi, kad jis nesprenžia, kokias įstatymo ar kitas teisės normas teismas turėtų taikyti konkrečioje byloje. Tai yra teismo, nagrinėjančio bylą, prerogatyva. <...> teismo civilinių bylų kolegijos <...> nutartis priimta remiantis Konstitucijos 110 straipsnio antrąja dalimi <...>, prašymas grindžiamas teisiniais motyvais, todėl pareiškėjo nurodytų <...> normų konstitucingumo klausimas nagrinėtinas šioje Konstitucinio Teismo byloje.

Seimo narių grupės kreipimasis į Konstitucinį Teismą (Konstitucijos 106 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 24 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 106 straipsnį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą turi ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, t. y. ne mažiau kaip 29 Seimo nariai. Seimo narių valia kreiptis į Konstitucinį Teismą turi būti išreikšta aiškiai ir nedviprasmiškai.

<...>

Pažymėtina, kad sprendžiant, ar prašymą padavė tas subjektas, kuris pagal Konstitucijos 106 straipsnį turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą, būtina nustatyti, ar prašymą pasirašė tiek Seimo narių, kiek numatyta Konstitucijos 106 straipsnyje.

Seimo narių grupės kreipimasis į Konstitucinį Teismą; Seimo narių parašų po prašymu atšaukimas

Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 15 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 106 straipsnį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą turi ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių. <...> Tai reiškia, kad prašymas turi būti pasirašytas ne mažiau kaip 29 Seimo narių (Konstitucinio Teismo 1993 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas). Seimo narių valia kreiptis į Konstitucinį Teismą turi būti išreikšta aiškiai ir nedviprasmiškai (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 24 d. sprendimas). Jeigu prašymą Konstituciniam Teismui paduoda mažesnė negu

29 Seimo narių grupė, konstatuotina, kad nėra Konstitucijoje ir Konstitucinio Teismo įstatyme nustatyto prašymo padavimo subjekto.

<...>

Jeigu būtų patenkintas Seimo narių, atšaukusių savo parašus po <...> prašymu Konstituciniam Teismui iširti <...> ginčijamos nuostatos atitiktį Konstitucijai, prašymas priimti sprendimą atsisakyti nagrinėti minėtą Seimo narių grupės <...> prašymą, tai būtų iš esmės paneigta jau įgyvendinta Seimo narių grupės, t. y. subjekto, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą, turinčio teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar teisės aktas neprieštarauja Konstitucijai, teisė. Taip būtų paneigtas kitų 24 Seimo narių, pasirašusių minėtą Seimo narių grupės <...> prašymą, teisėtas lūkestis, kad jų jau įgyvendinta teisė kartu su kitais Seimo nariais kreiptis į Konstitucinį Teismą iširti teisės akto atitiktį Konstitucijai nebus paneigta po to, kai jų visų bendras prašymas bus gautas Konstituciniame Teisme ir bus pradėti Konstitucinio Teismo įstatyme ir Konstitucinio Teismo reglamente nurodyti procesiniai veiksmai.

Teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams vertinančių administracinių teismų pareiga išsiaiškinti, ar tie aukštesnės galios teisės aktai patys neprieštarauja dar aukštesnės galios teisės aktams

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcijai. <...>

<...>

<...> tyrimas, ar kitų teisėkūros subjektų išleisti (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisti ir ne priimti referendumu) teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir atitinkamų sprendimų priėmimas visuomet suponuoja būtinumą bylą sprendžiančiam administraciniam teismui išsiaiškinti, ar tie aukštesnės galios teisės aktai (jų dalys) patys neprieštarauja kuriems nors kitiems dar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, jeigu kyla abejonių, imtis Konstitucijoje ir įstatymuose numatytų priemonių joms pašalinti, aišku, neįsiterpiančią į Konstituciniam Teismui priskirtus įgaliojimus. To nepadarius, būtų rizikuojama priimti tokį sprendimą, kuris nebūtų teisingas, t. y. pritaikyti tam tikrą teisės aktą (jo dalį), grindžiamą tokiu aukštesnės galios teisės aktu, kuris, jeigu atitinkamas tyrimas būtų atliktas, pats turėtų būti pripažintas prieštaraujančiu kitam dar aukštesnės galios teisės aktui ar net Konstitucijai, arba netaikyti tam tikro teisės akto (jo dalies), administracinio teismo pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, nors tas aukštesnės galios teisės aktas, jeigu atitinkamas tyrimas būtų atliktas, pats turėtų būti pripažintas prieštaraujančiu kitam dar aukštesnės galios teisės aktui ar net Konstitucijai. Jeigu taip įvyktų, galėtų būti sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* asmens konstitucines teises.

Šiuo atžvilgiu įstatymais <...> administracinių teismų jurisdikcijai priskirtas kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, išskyrus pačią Konstituciją, tyrimas, jeigu administracinis teismas suabejoja to Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto aukštesnės galios teisės akto (jo dalies) atitiktimi dar aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, suponuoja atitinkamos konstitucinės justicijos bylos inicijavimą Konstituciniame Teisme, taigi ir administracinių teismų pareigą tokiais atvejais kreiptis į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu.

Bylos šalies teisė prašyti bylą nagrinėjančią teismą kreiptis į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucijos 6 straipsnio 2 dalį ir 30 straipsnio 1 dalį aiškinant Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies, 110 straipsnio, taip pat konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste pažymėtina, kad kiekvieno asmens teisė savo teises ginti remiantis Konstitucija bei asmens, kurio konstitucinės

teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė kreiptis į teismą suponuoja ir tai, kad kiekviena teismo nagrinėjamos bylos šalis, suabejojusi įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies), kuris gali būti taikomas toje byloje ir kurio atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tyrimas yra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai (t. y. kurio nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės akto ar kurio nors referendumu priimto akto (jų dalių), atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui)), turi teisę kreiptis į bylą nagrinėjančią bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtą specializuotą teismą ir prašyti, kad šis sustabdytų bylos nagrinėjimą ir kreiptųsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Teismų pareiga argumentuoti sprendimus kreiptis arba (nors to prašo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime konstatavo: konstituciniai imperatyvai, kad teisingumą vykdo tik teismai, kad teisė negali būti nevieša, taip pat iš Konstitucijos kylantis reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoja ir tai, kad kiekvienas baigiamasis teismo aktas turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais); argumentavimas turi būti racionalus; iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisinio aiškumo reikalavimas *inter alia* reiškia, kad baigiamajame teismo akte negali būti ir nutilėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės teisingo baigiamojo teismo akto priėmimui; baigiamieji teismo aktai turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims.

Minėti reikalavimai dėl teismų sprendimų argumentavimo taikytini ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sprendimams kreiptis arba (nors to prašo kuri nors teismo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Teismų kreipimusi į Konstitucinį Teismą ypatumai

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> teismų (ir bendrosios kompetencijos, ir specializuotų) kreipimusi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir kitų Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų kreipimusi parodyginimas rodo, jog teismų kreipimaisi yra ypatingi, be kita ko todėl, kad teismai, suabejoję Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ne tik gali, bet ir privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtas specializuotas teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu ištirti ir spręsti, ar Konstitucijai neprieštaruja ne bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams neprieštaruja ne bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutai (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui neprieštaruja ne bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštaruja ne bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštaruja ne bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje.

<...>

Pažymėtina, kad Konstitucija netoleruoja tokių situacijų, kai kuris nors teismas, turintis nagrinėjamoje byloje taikyti teisės aktą (jo dalį), dėl kurio atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas pareiškėjas (pavyzdžiui, kitas teismas), nei (jeigu jis pats abejoja to teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) sustabdo atitinkamos bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, kad tos abejonės būtų pašalintos, nei (jeigu jis pats neabejoja to teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) taiko šį teisės aktą (jo dalį), bet, turėdamas informacijos, kad dėl to teisės akto (jo dalies) atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas pareiškėjas (pavyzdžiui, kitas teismas), sustabdo bylos nagrinėjimą ir nesprenžia bylos iš esmės tol, kol Konstitucinis Teismas išnagrinėja atitinkamą konstitucinės justicijos bylą pagal to kito pareiškėjo prašymą.

<...>

<...> pabrėžtina, kad nė vienas iš <...> atsisakymo nagrinėti pareiškėjo prašymą pagrindų <...> negali būti aiškinamas kaip sudarantis teisinę prielaidą atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti tokį įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja.

Kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliama reikalavimai (pareiškėjo pozicija turi būti aiški)

Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra vadovaujama maksimaliai, kad toks pareiškėjo pozicijos dėl įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) atitikties Konstitucijai juridinis pagrindimas, kai vienur prašyme tam tikru to įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) straipsniu yra remiamasi grindžiant abejonę dėl tam tikro poįstatyminio teisės akto atitikties Konstitucijai ir tam įstatymui (ar kitam įstatymo galią turinčiam teisės aktui), o kitur yra dėstoma abejonė būtent dėl šio įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) straipsnio atitikties Konstitucijai, vertintinas kaip prieštaringas, darantis dviprasmišką, neaiškią ir pačią tikrąją pareiškėjo poziciją dėl ginčijamų įstatymo (ar kito įstatymo galią turinčio teisės akto) nuostatų atitikties Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d. sprendimas).

Teisinė pozicija dėl įstatymo atitikties Konstitucijai negali būti argumentuojama institucijos veiklos vertinimu

Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas

<...> teisinė pozicija dėl ginčijamų <...> nuostatų atitikties Konstitucijai negali būti argumentuojama <...> [institucijos] veiklos vertinimu.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*) (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

<...>

Vadinasi, pagal Konstituciją <...> teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu iširti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet koks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), o tik toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turėtų būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

Taigi pagal Konstituciją <...> teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

<...>

Be to, jeigu teismas į Konstitucinį Teismą kreipiasi su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (taigi neturėdamas *locus standi*), atsižvelgiant į visą tokį prašymą pagrindžiančių argumentų visumą spręstina, ar pareiškėjo kreipimosi į Konstitucinį Teismą motyvai yra teisiniai.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*) (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

<...>

Vadinasi, pagal Konstituciją <...> teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu iš- tirti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet koks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), o tik toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turėtų būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d. sprendime (aiškinant Konstitucijos 110 straips- nio 2 dalį <...>) konstatuota, kad pagal Konstituciją <...> teismas neturi *locus standi* kreiptis į Kons- titucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*) (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

<...>

Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtas specializuotas teis- mas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu ištirti ir spręsti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams neprieštarauja ne bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutus (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstaty- mams, Seimo statutui neprieštarauja ne bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituci- niams įstatymams ir įstatymams neprieštarauja ne bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo da- lis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštarauja ne bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje. Šios principinės nuostatos yra pakartotos ir Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d. sprendime.

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d. sprendime (aiškinant Konstitucijos 110 straips- nio 2 dalį <...>) yra konstatuota, kad pagal Konstituciją <...> teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje. Minėtame Konstitucinio Teismo sprendime taip pat konstatuota, kad jeigu teismas į Konstitucinį Teismą kreipiasi su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar ki-

tas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (taigi neturėdamas *locus standi*), atsižvelgiant į visą tokį prašymą pagrindžiančių argumentų visumą spręstina, ar pareiškėjo kreipimosi į Konstitucinį Teismą motyvai yra teisiniai.

Šios Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime ir 2007 m. gegužės 22 d. sprendime išdėstytos doktrininės nuostatos aiškintinos kaip reiškiančios ir tai, kad bylą nagrinėjantis teismas turi įgaliojimus kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl įstatymo (jo dalies) ar kito teisės akto (jo dalies) atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir tais atvejais, kai tas teisės aktas nėra tiesiogiai skirtas reguliuoti tiems santykiams, dėl kurių turi būti priimtas sprendimas atitinkamoje byloje, bet tai, kad yra atsižvelgiama į tą įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), teismo nuomone, neleidžia jam įvykdyti teisingumo atitinkamoje byloje.

Bylos šalies teisė prašyti bylą nagrinėjantį teismą kreiptis į Konstitucinį Teismą; teismų pareiga argumentuoti sprendimus kreiptis arba (nors to prašo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. sprendimas

<...> kaip savo 2006 m. kovo 28 d. nutarime, aiškindamas Konstitucijos 6 straipsnio 2 dalį, 30 straipsnio 1 dalį, 109 straipsnio 1 dalį, 110 straipsnį bei konstitucinį teisinės valstybės principą, yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, „kiekviena teismo nagrinėjamos bylos šalis, suabejojusi įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies), kuris gali būti taikomas toje byloje ir kurio atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tyrimas yra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai <...>, turi teisę kreiptis į bylą nagrinėjantį bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtą specializuotą teismą ir prašyti, kad šis sustabdytų bylos nagrinėjimą ir kreiptųsi į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai“; „konstituciniai imperatyvai, kad teisingumą vykdo tik teismai, kad teisė negali būti nevieša, taip pat iš Konstitucijos kylantis reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoja ir tai, kad kiekvienas baigiamasis teismo aktas turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais); argumentavimas turi būti racionalus; iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisinio aiškumo reikalavimas *inter alia* reiškia, kad baigiamajame teismo akte negali būti ir nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės teisingo baigiamojo teismo akto priėmimui; baigiamieji teismo aktai turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims“; „minėti reikalavimai dėl teismų sprendimų argumentavimo taikytini ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sprendimams kreiptis arba (nors to prašo kuri nors teismo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai“.

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime konstatuota, kad „baigiamasis teismo aktas turi būti aiškus, suprantamas jau tada, kai nagrinėjamu klausimu yra priimamas ir viešai paskelbiamas sprendimas iš esmės, o ne būti toks, kuris verstų šalis, kitus proceso dalyvius, kitus asmenis spėlioti, kodėl, dėl kokių tikrųjų motyvų buvo priimtas būtent toks, o ne kitoks teismo sprendimas“. Šis reikalavimas taikytinas ir teismų nutartims, kuriomis yra patenkinamas teismo nagrinėjamos bylos šalių prašymas kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti teisės akto (jo dalies) atitiktį aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, arba atsisakoma tokį prašymą patenkinti.

Teismo pareiga, kilus abejonėms, kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl byloje taikytino teisės akto konstitucingumo (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis); teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams vertinančių administracinių teismų pareiga išsiaiškinti, ar tie aukštesnės galios teisės aktai patys neprieštarauja dar aukštesnės galios teisės aktams

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

Teismų įgaliojimai sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti teisės akto atitiktį Konstitucijai yra *expressis verbis* įtvirtinti Konstitucijoje: Konstitucijos

110 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisinis aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisinis aktas atitinka Konstituciją.

<...> paminėtinos šios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos <...>, kuriose Konstitucijos 110 straipsnis aiškinamas susietas su kitomis Konstitucijos nuostatomis, *inter alia* konstituciniu teisinės valstybės principu ir su Konstitucijos nuostatomis dėl specializuotų (administracinių) teismų:

- vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra principas, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui;

- Konstitucijos 110 straipsnyje įtvirtintu draudimu taikyti įstatymą, kuris prieštarauja Konstitucijai, taip pat bylą nagrinėjančio teismo pareiga, kilus abejonėms, ar teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas šioje byloje, neprieštarauja Konstitucijai, sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją, yra siekiama, kad nebūtų taikomas Konstitucijai prieštaraujantis atitinkamas teisės aktas (jo dalis), kad dėl tokio teisės akto (jo dalies) taikymo neatsirastų antikonstitucinių teisinių padarinių, kad nebūtų pažeistos asmens teisės, kad asmuo, kurio atžvilgiu būtų pritaikytas Konstitucijai ar įstatymui priešingas teisės aktas, dėl to nepagrįstai neįgytų jam nepriklausančių teisių ar atitinkamo teisinio statuso;

- kai bylą nagrinėjančiam teismui kyla abejonių, ar įstatymas (kitas teisės aktas), kuris turėtų būti taikomas toje byloje, neprieštarauja Konstitucijai, jis privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas (kitas teisės aktas) atitinka Konstituciją, ir kol Konstitucinis Teismas neišspręs šio klausimo, bylos nagrinėjimas teisme negali būti tęsiamas – jis yra sustabdomas; <...>;

- įstatymų leidėjo nustatytas teisinis reguliavimas turi būti toks, kad sustabdytoji byla, iš kurios matyti aplinkybės, dėl kurių ginčijamas teisės aktas turi būti taikomas toje byloje, turi būti prieinama Konstituciniam Teismui; tik šitaip gali būti sudarytos sąlygos, būtinos tam, kad Konstitucinis Teismas galėtų vykdyti konstitucinį teisingumą ir spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas teismo nagrinėjamoje byloje, neprieštarauja Konstitucijai (o Seimo poįstatyminis aktas, Respublikos Prezidento aktas arba Vyriausybės aktas – Konstitucijai ir (arba) įstatymams);

- jeigu kilus abejonėms dėl byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai teismas nesusstabdytų bylos nagrinėjimo ir nesikreiptų į Konstitucinį Teismą, kad šios abejonės būtų pašalintos, ir byloje būtų pritaikytas teisės aktas, kurio atitiktis Konstitucijai kelia abejonių, teismas rizikuotų priimti tokį sprendimą, kuris nebūtų teisingas;

- pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas sprendžia ne dėl visų žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties Konstitucijai (kitiems aukštesnės galios teisės aktams), o tik dėl to, ar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisti arba referendumu priimti aktai (jų dalys);

- pagal Konstituciją yra negalimos tokios teisinės situacijos, kad nebūtų įmanoma teisme patikrinti, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja tie teisės aktai (jų dalys), kurių atitikties Konstitucijai kontrolė Konstitucijoje nėra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, *inter alia* ministrų išleisti teisės aktai, kiti žemesnės galios poįstatyminiai teisės aktai, taip pat savivaldybių institucijų išleisti teisės aktai;

<...>

- šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcijai; jeigu administracinis teismas tokį teisės aktą pripažįsta prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), toks šio teismo sprendimas pagal Konstituciją ir įstatymus turi *erga omnes* poveikį visai atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo praktikai;

- tyrimas, ar kitų teisėkūros subjektų išleisti (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisti ir ne priimti referendumu) teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir atitinkamų sprendimų priėmimas visuomet suponuoja būtinybę bylą sprendžiančiam administraciniam teismui išsiaiškinti, ar tie aukštesnės galios

teisės aktai (jų dalys) patys neprieštarauja kuriems nors kitiems dar aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir, jei kyla abejonių, imtis Konstitucijoje ir įstatymuose numatytų priemonių joms pašalinti, aišku, neįsiterpiančią į Konstituciniam Teismui priskirtus įgaliojimus; to nepadarius, būtų rizikuojama priimti tokį sprendimą, kuris nebūtų teisingas, t. y. pritaikyti tam tikrą teisės aktą (jo dalį), grindžiamą tokiu aukštesnės galios teisės aktu, kuris, jeigu atitinkamas tyrimas būtų atliktas, pats turėtų būti pripažintas prieštaraujančiu kitam dar aukštesnės galios teisės aktui ar net Konstitucijai, arba netaikyti tam tikro teisės akto (jo dalies), administracinio teismo pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, nors tas aukštesnės galios teisės aktas, jeigu atitinkamas tyrimas būtų atliktas, pats turėtų būti pripažintas prieštaraujančiu kitam dar aukštesnės galios teisės aktui ar net Konstitucijai; jeigu taip įvyktų, galėtų būti sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes, *inter alia* asmens konstitucines teises;

– įstatymais <...> administracinių teismų jurisdikcijai priskirtas kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, išskyrus pačią Konstituciją, tyrimas, jeigu administracinis teismas suabejoja to Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto aukštesnės galios teisės akto (jo dalies) atitiktimi dar aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, suponuoja atitinkamos konstitucinės justicijos bylos inicijavimą Konstituciniame Teisme, taigi ir administracinių teismų pareigą tokiais atvejais kreiptis į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu;

<...>

– teismai, suabejoję Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleisto arba referendumu priimto teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ne tik gali, bet ir privalo kreiptis į Konstitucinį Teismą;

– Konstitucija netoleruoja tokių situacijų, kai kuris nors teismas, turintis nagrinėjamoje byloje taikyti teisės aktą (jo dalį), dėl kurio atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas pareiškėjas (pavyzdžiui, kitas teismas), nei (jeigu jis pats abejoja to teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) sustabdo atitinkamos bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą, kad tos abejonės būtų pašalintos, nei (jeigu jis pats neabejoja to teisės akto (jo dalies) atitiktimi aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai) taiko šį teisės aktą (jo dalį), bet, turėdamas informacijos, kad dėl to teisės akto (jo dalies) atitikties aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas pareiškėjas (pavyzdžiui, kitas teismas), sustabdo bylos nagrinėjimą ir nesprenžia bylos iš esmės tol, kol Konstitucinis Teismas išnagrinėja atitinkamą konstitucinės justicijos bylą pagal to kito pareiškėjo prašymą;

– bylą nagrinėjantis teismas, pagal Konstituciją ne tik turintis įgaliojimus, bet (jeigu jam kilo abejonių) ir privalantis kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, turi ir konstituciškai pagrįstą interesą gauti atitinkamą Konstitucinio Teismo atsakymą; kitoks atitinkamų Konstitucijos nuostatų aiškinimas galėtų sudaryti prielaidas atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja <...>.

Bylos šalies teisė prašyti bylą nagrinėjančią teismą kreiptis į Konstitucinį Teismą

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> kiekvieno asmens teisė savo teises ginti remiantis Konstitucija bei asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė kreiptis į teismą suponuoja ir tai, kad kiekviena teismo nagrinėjamos bylos šalis, suabejojusi įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies), kuris gali būti taikomas toje byloje ir kurio atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tyrimas yra priskirtas Konstitucinio Teismo jurisdikcijai (t. y. kurio nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės akto ar kurio nors referendumu priimto akto (jų dalių), atitiktimi Konstitucijai (kitam

aukštesnės galios teisės aktui)), turi teisę kreiptis į bylą nagrinėjantį bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtą specializuotą teismą ir prašyti, kad šis sustabdytų bylos nagrinėjimą ir kreiptųsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai <...>.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> pagal Konstituciją <...> teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštaruja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d., 2007 m. birželio 27 d., 2007 m. liepos 5 d. sprendimai).

Teismo kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliami reikalavimai (prašyme turi būti nurodyti teisiniai argumentai)

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> Teismo baigiamiesiems aktams keliami reikalavimai, *inter alia* dėl teismų sprendimų argumentavimo, aiškumo ir suprantamumo, taikytini ir bendrosios kompetencijos bei pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų sprendimams kreiptis arba (nors to prašo kuri nors teismo nagrinėjamos bylos šalis) nesikreipti į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti ir spręsti, ar toje byloje taikytinas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2007 m. liepos 5 d. sprendimas).

<...> kaip savo aktuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, teismai, kurie kreipiasi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja Konstitucijai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, negali apsiriboti vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštaruja Konstitucijai, bet privalo aiškiai nurodyti, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kokia apimtimi, jų nuomone, prieštaruja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai turi pagrįsti aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais (Konstitucinio Teismo 2005 m. gruodžio 12 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 17 d. nutarimai, 2006 m. sausio 17 d., 2007 m. liepos 5 d., 2007 m. rugsėjo 6 d., 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimai).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai spręsti dėl prašymų priimtumo

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo išimtinė konstitucinė kompetencija spręsti, ar kuris nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės teisės aktas (jo dalis), taip pat kuris nors referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruja kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, reiškia ir Konstitucinio Teismo išimtinę konstitucinę kompetenciją spręsti dėl Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytų subjektų, *inter alia* teismų, prašymų priimtumo Konstituciniame Teisme. Priešingas iš Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies kylančių Konstitucinio Teismo įgaliojimų aiškinimas iš esmės iškreiptų ar net paneigtų konstitucinės kontrolės ir konstitucinės justicijos esmę bei prasnę.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*)

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> teismas, kuris kreipiasi į Konstitucinį Teismą su atitinkamu prašymu, visada turi turėti *locus standi*. Antai pagal Konstituciją <...> teismas turi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai neprieštaruja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo

dalį), kuris turėtų (galėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje, taip pat įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris nėra tiesiogiai skirtas reguliuoti tiems santykiams, dėl kurių turi būti priimtas sprendimas atitinkamoje byloje, bet tai, kad yra atsižvelgiama į tą įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), teismo nuomone, neleidžia jam įvykdyti teisingumo atitinkamoje byloje (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2007 m. gegužės 22 d., 2007 m. birželio 27 d., 2007 m. liepos 5 d. sprendimai).

Seimo įgaliojimai kreiptis į Konstitucinį Teismą (Konstitucijos 106 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 8 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 1 dalį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje nurodytų aktų, t. y. dėl įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų atitikties Konstitucijai, turi Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, taip pat teismai. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad dėl Respublikos Prezidento aktų sutikimo su Konstitucija ir įstatymais į Konstitucinį Teismą turi teisę kreiptis ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių ir teismai, o 4 dalyje – kad Respublikos Prezidento veikimas Konstituciniam Teismui ar Seimo nutarimas iširti, ar aktas sutinka su Konstitucija, sustabdo šio akto galiojimą.

Sistemškai aiškinant šias nuostatas konstatuotina, kad Seimas *in corpore* turi konstitucinius įgaliojimus nutarimu kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti iširti minėtų teisės aktų, *inter alia* Respublikos Prezidento aktų – dekretų, atitiktį Konstitucijai ir įstatymams.

Seimo įgaliojimai kreiptis į Konstitucinį Teismą (Konstitucijos 106 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 8 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 1 dalį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje nurodytų aktų, t. y. dėl įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų, atitikties Konstitucijai turi Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, taip pat teismai. Pagal šio straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas kreiptis į Konstitucinį Teismą iširti, ar aktas sutinka su Konstitucija, sustabdo šio akto galiojimą.

Sistemškai aiškinant šias nuostatas konstatuotina, kad Seimas *in corpore* turi konstitucinius įgaliojimus nutarimu kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti iširti įstatymo atitiktį Konstitucijai.

Kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliami reikalavimai (prašyme turi būti aiškiai nurodyti teisiniai motyvai)

Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 14 d. sprendimas

<...> Pareiškėjas <...> teisinį reguliavimą nutyli ir neaptaria, koks yra šio, pareiškėjo nutylėto, <...> teisinio reguliavimo santykis su tuo <...> teisiniu reguliavimu, kurį pareiškėjas ginčija.

Pažymėtina ir tai, kad <...> pareiškėjas remiasi tik oficialios konstitucinės doktrinos atskirais fragmentais ir nutyli nagrinėjamo prašymo kontekste ypač svarbias oficialios konstitucinės doktrinos nuostatas <...>.

<...>

Pareiškėjo <...> abejonė <...> turėtų būti grindžiama aiškiai <...> teisinio reguliavimo santykio su ginčijamais <...> straipsniais vertinimu, grįsdamas šią abejonę pareiškėjas turėjo ne tik nustatyti faktines aplinkybes, kurioms esant šis teisinis reguliavimas buvo taikomas, bet ir nustatyti, kokie teisės aktai galiojo tuo metu, kai atsirado atitinkami teisiniai santykiai.

<...>

<...> teismai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, negali apsiriboti vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštarauja Konstitucijai, bet privalo aiškiai nurodyti, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kokia apimtimi, jų nuomone, prieštarauja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai turi pagrįsti aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais (Konstitucinio Teismo 2005 m. gruodžio 12 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 17 d. nutarimai, 2006 m. sausio 17 d., 2007 m. liepos 5 d., 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimai).

Seimo įgaliojimai kreiptis į Konstitucinį Teismą (Konstitucijos 106 straipsnis)*Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 3 d. sprendimas*

Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies 2 punktą tirti įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų, taip pat Vyriausybės aktų atitiktį Konstitucijai yra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai.

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 1 dalį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje nurodytų aktų, t. y. dėl įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų, atitikties Konstitucijai turi Vyriausybė, ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, taip pat teismai. Pagal šio straipsnio 3 dalį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Vyriausybės aktų atitikties Konstitucijai turi ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, teismai, taip pat Respublikos Prezidentas. Pagal to paties straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas iširti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą.

Sistemiškai aiškinant šias nuostatas konstatuotina, kad Seimas *in corpore* turi konstitucinius įgaliojimus nutarimu kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti iširti įstatymų, kitų Seimo aktų, taip pat Vyriausybės aktų atitiktį Konstitucijai.

Seimo įgaliojimai kreiptis į Konstitucinį Teismą (Konstitucijos 106 straipsnis)*Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 14 d. sprendimas*

Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 2 dalies 2 punktą tirti Vyriausybės aktų atitiktį Konstitucijai yra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai.

Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 3 dalį teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Vyriausybės aktų atitikties Konstitucijai turi ne mažiau kaip 1/5 visų Seimo narių, teismai, taip pat Respublikos Prezidentas. Pagal to paties straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas iširti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą.

Sistemiškai aiškinant šias nuostatas konstatuotina, kad Seimas *in corpore* turi konstitucinius įgaliojimus nutarimu kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti iširti Vyriausybės aktų atitiktį Konstitucijai.

Teismų teisė kreiptis į Konstitucinį Teismą (*locus standi*) (Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalis)*Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 29 d. sprendimas*

Pagal Konstitucijos 110 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo šios bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar šis įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją.

<...>

Konstitucinis Teismas savo aktuose yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtas specializuotas teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu iširti ir spręsti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet kuris konstitucinis įstatymas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai ir konstituciniams įstatymams neprieštarauja ne bet kuris įstatymas (jo dalis), taip pat Seimo statutas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui neprieštarauja ne bet kuris Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštarauja ne bet kuris Respublikos Prezidento aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje, ar Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams neprieštarauja ne bet kuris Vyriausybės aktas (jo dalis), bet tik tas, kuris turi būti taikomas atitinkamoje teismo nagrinėjamoje byloje (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2007 m. liepos 5 d. sprendimas).

Vadinasi, pagal Konstituciją <...> teismas į Konstitucinį Teismą gali kreiptis su prašymu iširti, ar Konstitucijai neprieštarauja ne bet koks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), o tik toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris turėtų būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje.

Taigi pagal Konstituciją <...> teismas neturi *locus standi* kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Konstitucijai neprieštarauja toks įstatymas (jo dalis) ar kitas teisės aktas (jo dalis), kuris neturėtų (negalėtų) būti taikomas to teismo nagrinėjamoje byloje (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d., 2007 m. birželio 27 d., 2007 m. liepos 5 d. sprendimai, 2007 m. spalio 24 d. nutarimas).

Kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliami reikalavimai (prašyme turi būti aiškiai nurodyti teisiniai motyvai)

Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 29 d. sprendimas

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę, kad teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Prašyme iširti teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį taip pat turi būti aiškiai nurodyti teisiniai motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę dėl kiekvieno konkrečiai nurodyto ginčijamo teisės akto (jo dalies) straipsnio (jo dalies) ar punkto, kurio atitiktimi konkrečiai nurodytoms Konstitucijos nuostatomis pareiškėjas abejoja (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d. sprendimas, 2005 m. gruodžio 12 d. nutarimas, 2006 m. kovo 14 d. (byla Nr. 14/03), 2006 m. kovo 29 d. sprendimai, 2007 m. gruodžio 20 d. nutarimas).

Teismo kreipimuisi į Konstitucinį Teismą keliami reikalavimai (prašyme turi būti nurodyti teisiniai argumentai)

Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 29 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad „teismai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, negali apsiriboti vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštarauja Konstitucijai, bet privalo aiškiai nurodyti, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kokia apimtimi, jų nuomone, prieštarauja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai turi pagrįsti aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais“ (Konstitucinio Teismo 2005 m. gruodžio 12 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 17 d. nutarimai, 2006 m. sausio 17 d., 2007 m. liepos 5 d., 2007 m. rugsėjo 6 d., 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendimai, 2007 m. spalio 24 d., 2007 m. gruodžio 20 d. nutarimai, 2008 m. spalio 14 d. sprendimas).

8.4.2. Konstituciniam Teismui nežyningi klausimai ir kiti atsisakymo nagrinėti kreipimasi pagrindai

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų aiškinti įstatymų taikymo

Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendimas (Nr. 18/94)

<...> Teisės normos esmės aiškinimasis yra valstybės institucijos, taikančios įstatymą, pareiga. Konstitucija <...> nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės aiškinti įstatymų taikymo, todėl tokio prašymo nagrinėjimas nežyningas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas netiria teisės aktų projektų atitikties Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 22 d. nutarimas

<...> Konstitucijoje nėra numatyta Konstitucinio Teismo prerogatyva spręsti įstatymų ar kitų teisės aktų projektų atitikimą Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas netiria savivaldybių institucijų išleistų teisės aktų atitikties Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 5 d. sprendimas

<...> Konstitucija <...> nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės nagrinėti ir spręsti, ar savivaldybės vykdomojo organo išleistas teisės aktas atitinka Konstituciją, todėl tokio prašymo nagrinėjimas Konstituciniam Teismui nežyningas.

Konstitucinis Teismas netiria teisės aktų atitikties nebegaliojantiems įstatymams*Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 10 d. sprendimas (Nr. 33/94)*

<...> Konstitucijos 102 straipsnyje <...> nenumatyta, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas dėl teisės aktų atitikimo nebegaliojantiems įstatymams.

Konstitucinis Teismas nenagrinėja normų kolizijų klausimų*Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimas*

<...> keliamas klausimas <...> yra klausimas dėl normų kolizijos, o to Konstitucinis Teismas nenagrinėja. Kolizijų šalinimas yra įstatymų leidėjo prerogatyva.

Konstitucinis Teismas netiria teisės aktų atitikties nebegaliojantiems įstatymams*Konstitucinio Teismo 1994 m. gruodžio 7 d. sprendimas*

Konstitucijos 102 straipsnyje <...> numatyta, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas dėl teisės aktų atitikimo galiojantiems įstatymams.

Konstitucinis Teismas netiria savivaldybių institucijų išleistų teisės aktų atitikties Konstitucijai*Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 4 d. sprendimas (Nr. 40/94)*

<...> Konstitucija <...> nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės nagrinėti ir spręsti, ar savivaldybės valdybos priimtas teisės aktas atitinka Konstituciją, todėl prašymas yra nežinyingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės aktų taikymo klausimų*Konstitucinio Teismo 1995 m. kovo 16 d. sprendimas*

<...> Konstitucijos 102 straipsnyje <...> nustatyta, kad Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas dėl teisės aktų atitikimo Konstitucijai ir įstatymams <...>, tačiau nenumatyta, jog Konstitucinis Teismas sprendžia teisės aktų taikymo klausimus. Išsiaiškinti, kuris įstatymas jų konkurencijos atveju taikytinas konkrečioje byloje, yra institucijos, taikančios įstatymą, pareiga.

Konstitucinis Teismas netiria teisės aktų, netekusių galios iki Konstitucijos įsigaliojimo, konstitucingumo (Konstitucijos 105 straipsnis)*Konstitucinio Teismo 1995 m. liepos 5 d. sprendimas*

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja ir sprendžia, ar neprieštarauja Konstitucijai įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai, taip pat ar neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams Respublikos Prezidento bei Vyriausybės priimti aktai. Taigi Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas dėl galiojančių teisės aktų atitikimo Konstitucijai ir įstatymams.

<...>

Vertinti ginčijamų Vyriausybės nutarimų atitikimą Konstitucijai pagal jų turinį, taip pat pagal priėmimo ir pasirašymo tvarką nėra teisiniu motyvu, nes įvykdžius minėtus aktus jie nustojo galios dar iki Konstitucijos priėmimo.

Atsižvelgdamas į tai, kad ginčijamų Vyriausybės nutarimų galiojimas yra pasibaigęs, Konstitucinis Teismas konstatuoja, jog tai yra pagrindas pradėtą teiseną byloje nutraukti.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)*Konstitucinio Teismo 1996 m. gegužės 22 d. nutarimas*

Konstitucijos 102 straipsnio pirmojoje dalyje <...> nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – Konstitucijai arba įstatymams. Taigi Konstitucinis Teismas sprendžia atitinkamų teisės aktų konstitucingumo klausimus, tuo tarpu įstatymo ar teisės normos taikymas yra teismo, nagrinėjančio konkrečią bylą, prerogatyva, todėl <...> pareiškėjo prašymas Konstituciniame Teisme yra nenagrinėtinas.

Konstitucinis Teismas nesprenžia ministerijų, kitų valdymo institucijų teisės aktų teisėtumo klausimų

Konstitucinio Teismo 1997 m. gruodžio 18 d. nutarimas

Konstitucijos 102 straipsnio pirmojoje dalyje <...> nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, taip pat ar Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams. Taigi Konstitucinis Teismas nesprenžia ministerijų, kitų valdymo institucijų teisės aktų teisėtumo klausimų <...>. <...>

Atsižvelgiant į tai, teise na byloje <...> nutrauktina.

Konstitucinis Teismas nesprenžia to paties akto normų suderinamumo klausimų (Konstitucijos 102 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas

<...> pagal Konstitucijos 102 straipsnį Konstitucinis Teismas nesprenžia to paties akto normų suderinamumo klausimų <...>.

Konstitucinis Teismas nesprenžia įstatymų taikymo ir teisės normų konkurencijos klausimų, nevertina prokurorų priimamų teisės aktų (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 105 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 1999 m. rugsėjo 29 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja ir sprendžia, ar neprieštarauja Konstitucijai įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai, taip pat ar neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams Respublikos Prezidento bei Vyriausybės priimti aktai.

<...>

<...> Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 105 straipsnis <...> „nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės aiškinti įstatymų taikymo“ (Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendimas) <...>.

<...> Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 105 straipsnis <...> nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės nagrinėti ir spręsti, ar prokuroro priimami teisės aktai atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus. <...>

<...> Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 105 straipsnis <...> nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės spręsti teisės normų konkurencijos klausimų – tai įstatymų leidėjo prerogatyva, bei įstatymų taikymo klausimų – tai valstybės institucijos, taikančios įstatymą, pareiga <...>.

Konstitucinis Teismas nevertina ministerijų įsakymų

Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 9 d. sprendimas

<...> ministerijų įsakymų atitikimo Konstitucijai bei įstatymams klausimai nėra žinybingi Konstituciniam Teismui.

Tos pačios galios teisės aktų nesuderinamumas nėra pagrindas vieną iš jų pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas

<...> tos pačios galios teisės aktų normų nesuderinamumas gali rodyti teisinio reguliavimo nenuoseklumą ar net ydingumą, bet pats savaime negali būti pagrindu vieną iš šių aktų pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas netiria vieno įstatymo atitikties kitam įstatymui (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 22 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja, ar Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai atitinka Konstituciją. Konstitucinis Teismas nenagrinėja vieno įstatymo atitikties kitam įstatymui.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės aktų galimų teisinių pasekmių klausimų*Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas*

Konstitucinis Teismas nesprenžia, kokias teises pasekmes galėtų sukelti dar nepriimti ar Konstitucinio Teismo dar nenagrinėti teisės aktai.

Konstitucinis Teismas netiria vieno įstatymo atitikties kitam įstatymui (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis)*Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarimas (pakartota 2000 m. liepos 5 d. nutarime)*

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja, ar Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo aktai atitinka Konstituciją. Konstitucinis Teismas nenagrinėja, ar vienas įstatymas atitinka kitą įstatymą <...>.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti Vyriausybės sutarčių su strateginiu investuotoju*Konstitucinio Teismo 2000 m. spalio 18 d. nutarimas*

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas sprendžia, ar Lietuvos Respublikos įstatymai (ar jų dalys) atitinka Konstituciją, taip pat ar Seimo nutarimai (ar jų dalys) atitinka Konstituciją ir įstatymus.

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti ir šioje byloje netiria su ginčijamais įstatymais ir Seimo nutarimu susijusių Vyriausybės sutarčių ar kitokių susitarimų su strateginiu investuotoju, nenagrinėja jų rengimo ir pasirašymo, taip pat jų įgyvendinimo.

Konstitucinis Teismas nesprenžia įstatymų taikymo klausimų*Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d. nutarimas*

<...> pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas įstatymų taikymo klausimų nesprenžia. Abejones dėl įstatymų taikymo turi pašalinti pats teismas, išsiaiškindamas taikomas normas (Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas netiria vieno įstatymo atitikties kitam įstatymui (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis)*Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas*

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja, ar Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai atitinka Konstituciją. Konstitucinis Teismas nenagrinėja, ar vienas įstatymas atitinka kitą įstatymą.

Pareiškėjo prašymai ištirti, ar <...> įstatymo <...> normos neprieštarauja šio įstatymo bendrosioms nuostatoms, taip pat <...> [kito] įstatymo <...> straipsniams, Konstituciniam Teismui nežinyingi.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų*Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 3 d. sprendimas*

Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendime konstatuota, kad „teisės normos esmės aiškinimasis yra valstybės institucijos, taikančios įstatymą, pareiga. Konstitucija <...> nesuteikia Konstituciniam Teismui teisės aiškinti įstatymų taikymo, todėl tokio prašymo nagrinėjimas nežinyingas Konstituciniam Teismui“. Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų, o abejones dėl įstatymų taikymo turi pašalinti pats teismas, išsiaiškindamas taikomas normas (Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendimas, 2001 m. sausio 11 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas netiria įstatymo atitikties Seimo ratifikuotai sutarčiai (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis, 138 straipsnio 3 dalis)*Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas*

Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Tarpautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis.“

Aiškindamas šią Konstitucijos nuostatą, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad ji reiškia, jog Seimo ratifikuotos sutartys įgyja įstatymo galią (Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas).

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijai Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai. Taigi pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas netiria įstatymo atitikties įstatymo galią turinčiam teisės aktui.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. gegužės 27 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštaruja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštaruja Konstitucijai arba įstatymams. Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų (Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 11 d. sprendimas, 2001 m. sausio 11 d. nutarimas, 2001 m. balandžio 3 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų spręsti teisės aktų taikymo klausimų

Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas

Pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų spręsti teisės aktų taikymo klausimų. Tokius klausimus sprendžia institucija, turinti įgaliojimus taikyti teisės aktus.

Jei įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, jas pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga.

Konstitucinis Teismas netiria vieno įstatymo atitikties kitam įstatymui (Konstitucijos 105 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nagrinėja, ar Konstitucijai neprieštaruja įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai, taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštaruja Respublikos Prezidento aktai, Vyriausybės aktai (105 straipsnio 1 ir 2 dalys). Taigi pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nenagrinėja, ar vienas įstatymas atitinka kitą įstatymą (Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas). Prašymai ištirti, ar vienas įstatymas atitinka kitą įstatymą, yra nežinyingi (neteisingi) Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas netiria įstatymo atitikties Seimo ratifikuotai sutarčiai (Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis, 138 straipsnio 3 dalis)

Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 7 d. sprendimas

Aiškindamas <...> Konstitucijos [138 straipsnio 3 dalies] nuostatą, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad ji reiškia, jog Seimo ratifikuotos sutartys įgyja įstatymo galią (Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas).

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas netiria įstatymo atitikties įstatymo galią turinčiam teisės aktui (Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti Seimo struktūrinių padalinių priimtų teisės aktų

Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 16 d. sprendimas

Pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas neturi įgaliojimų tirti Seimo komisijų, kitų Seimo struktūrinių padalinių priimtų teisės aktų.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų

Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 2 d. sprendimas

Pagal Konstituciją ir įstatymus teisės taikymo klausimus sprendžia institucija, taikanti atitinkamą teisės aktą.

Konstitucinis Teismas netiria Vyriausybės akto atitiktis kitam Vyriausybės aktui*Konstitucinio Teismo 2005 m. kovo 31 d. sprendimas (Nr. 34/01)*

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 2 dalies 2 punktą <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja, ar neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams Vyriausybės aktai. Taigi pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas netiria Vyriausybės akto atitiktis kitam Vyriausybės aktui.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu*Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas*

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui iširti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės.

Konstitucinio Teismo anksčiau suformuotos konstitucinės doktrinos pasikeitimas (reinterpretavimas, pakoregavimas) savaime nėra pagrindas ir Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su paklausimu, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, ar Respublikos Prezidento sveikatos būklė leidžia jam ir toliau eiti pareigas, ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys neprieštarauja Konstitucijai, ar Seimo narių ir valstybės pareigūnų, kuriems pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu*Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas*

<...> kaip savo 2006 m. kovo 28 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, „joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui iširti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštarauja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nesprendė atitinkamo klausimo iš esmės“.

Galimybė kitu aspektu ginčyti teisės aktą, kurio atitiktis Konstitucijai jau buvo tirta*Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. sprendimas*

<...> kaip savo 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, „nė vienas iš <...> atsisakymo nagrinėti pareiškėjo prašymą pagrindų <...> negali būti aiškinamas kaip sudarantis teisinės prielaidas atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti tokį įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja“.

Taigi tai, kad nėra teisinio pagrindo pareiškėjo <...> nurodytu aspektu vėl kreiptis į Konstitucinį Teismą, kad šis dar kartą ištirtų <...> teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai, nes <...> dėl atitinkamo teisinio reguliavimo konstitucingumo teismams jau negali kilti abejonių, jokių būdu nereiškia, kad <jo> atitiktis Konstitucijai apskritai negali būti ginčijama Konstituciniame Teisme kitais aspektais – tais, kuriais [jis] nėra tapatus [tam, kurio] atitiktis Konstitucijai <...> jau buvo tirta Konstituciniame Teisme <...>.

Konstitucinis Teismas nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo klausimų

Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. sprendimas (pakartota 2007 m. birželio 27 d. sprendime)

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimų (Konstitucinio Teismo 1999 m. rugsėjo 29 d. sprendimas). Jeigu įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, jas pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas).

Jeigu Konstitucinio Teismo yra prašoma išspręsti vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimą, toks prašymas yra nežyningas Konstituciniam Teismui. <...>

Kita vertus, tai anaipol nereiškia, kad tam tikrais atvejais teisės aktų (jų dalių) nesuderinamumas negali suponuoti jų (ar kai kurių iš jų) prieštaravimo Konstitucijai ir kad Konstitucinis Teismas tam tikromis aplinkybėmis negali to konstatuoti.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų

Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės aktų taikymo klausimų, taip pat kad tokius klausimus sprenžia institucija, turinti įgaliojimus taikyti teisės aktus. Jei įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, tai pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo klausimai yra teismų praktikos dalykas (Konstitucinio Teismo 1998 m. liepos 9 d. nutarimas). Ši Konstitucinio Teismo 1998 m. liepos 9 d. nutarimo doktrininė nuostata reiškia, kad įstatymų leidėjo neišspręstus teisės taikymo klausimus gali spręsti teismai, nagrinėjantys ginčus dėl atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo.

Prašymai išaiškinti, kaip turi būti taikomos įstatymo (ar kito teisės akto) nuostatos, yra nežyningi Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas).

<...> Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežyningas Konstituciniam Teismui.

Konstatuotina, kad ši nuostata *mutatis mutandis* taikytina ir <...> prašymams išaiškinti Konstitucinio Teismo aktus.

Konstitucinis Teismas netiria teisės akto atitikties tos pačios galios teisės aktui

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 22 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją jis nesprenžia teisės akto atitikties tos pačios galios teisės aktui ir kad <...> tai yra pagrindas atsisakyti nagrinėti atitinkamą pareiškėjo prašymą.

Konstitucinis Teismas nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo klausimų

Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d. sprendimas (pakartota 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendime)

<...> pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas, kaip savo aktuose jis ne kartą yra konstatavęs, nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimų; jeigu Konstitucinio Teismo yra prašoma išspręsti vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimą, toks prašymas yra nežyningas Konstituciniam Teismui <...>.

Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, jog tai, kad jis pagal Konstituciją nesprenžia vienodos galios teisės aktų suderinamumo, konkurencijos klausimų, nereiškia, kad tam tikrais atve-

jais teisės aktų (jų dalių) nesuderinamumas negali suponuoti jų (ar kai kurių iš jų) prieštaravimo Konstitucijai ir kad Konstitucinis Teismas tam tikromis aplinkybėmis negali to konstatuoti (Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. sprendimas). Tokiais atvejais turi būti vertinama pareiškėjo prašymo argumentų visuma.

Konstitucinis Teismas nesprenžia teisės taikymo klausimų

Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d. sprendimas (pakartota 2007 m. rugsėjo 12 d. sprendime)

<...> Konstitucinis Teismas, kaip jis yra konstatavęs, pagal Konstituciją <...> nesprenžia teisės aktų taikymo klausimų, taip pat kad tokius klausimus sprenžia institucija, turinti įgaliojimus taikyti teisės aktus; jei įstatymuose yra neaiškumų, dviprasmybių, spragų, tai pašalinti yra įstatymų leidėjo pareiga (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d., 2006 m. lapkričio 13 d., 2006 m. lapkričio 20 d., 2007 m. birželio 27 d. sprendimai). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo klausimai yra teismų praktikos dalykas (Konstitucinio Teismo 1998 m. liepos 9 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas); taigi įstatymų leidėjo neišspręstus teisės taikymo klausimus gali spręsti teismai, nagrinėjantys ginčus dėl atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas). Prašymai išaiškinti, kaip turi būti taikomos įstatymo (ar kito teisės akto) nuostatos, yra nežinyingi Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d., 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimai).

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su tapačiu prašymu ar paklausimu

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas (*inter alia* toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininų nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama) savaime nėra pagrindas Konstitucijos 106 straipsnyje nurodytiems subjektams iš naujo kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaruoja toks teisės aktas (jo dalis), kurio atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) jau buvo tirta iš esmės, arba su prašymu, analogišku anksčiau kurio nors subjekto pateiktam prašymui ištirti, ar Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) neprieštaruoja teisės aktas (jo dalis), dėl kurio Konstitucinis Teismas jau yra priėmęs sprendimą atsisakyti nagrinėti tą prašymą arba sprendimą (nutarimą) nutraukti pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nesprenžė atitinkamo klausimo iš esmės (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

<...> Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra laikomasi principinės nuostatos, kad nė vienas iš <...> atsisakymo nagrinėti pareiškėjo prašymą pagrindų (*inter alia* tai, kad prašyme nurodyto teisės akto atitiktis Konstitucijai jau buvo tirta Konstituciniame Teisme ir tebegalioja tuo klausimu priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas <...>) negali būti aiškinamas kaip sudarantis teisinę prielaidą atitinkamą bylą nagrinėjančiam teismui taikyti tokį įstatymą ar kitą teisės aktą (jo dalį), kurio atitiktimi Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) tas teismas abejoja (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 13 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas nevertina apskrities viršininko (valdytojo) priimtų aktų

Konstitucinio Teismo 2008 m. gegužės 20 d. nutarimas

<...> pagal Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalį, 105 straipsnio 1, 2 dalis Konstitucinis Teismas sprenžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštaruoja Konstitucijai, taip pat ar Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai neprieštaruoja Konstitucijai ir įstatymams. Vertinti apskrities viršininko (valdytojo) priimtų aktų teisėtumą ir pagrįstumą nepriskirta Konstitucinio Teismo kompetencijai. Tai priklauso atitinkamus administracinius arba civilinius ginčus sprendžiančių teismų jurisdikcijai.

Fiktyvus prašymas vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 14 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas 2007 m. sausio 31 d. sprendime yra konstatavęs, kad prašymas tuo atveju, kai jis grindžiamas ne tais motyvais, kuriuos eksplicitiškai nurodo pareiškėjas, yra fiktyvus, taigi šiuo požiūriu jis „vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui ir negali būti priimtas nagrinėti Konstituciniame Teisme“.

Fiktyvus prašymas vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui

Konstitucinio Teismo 2008 m. lapkričio 5 d. sprendimas

Pareiškėjas savo prašyme <...> teisinį reguliavimą nutyli ir visiškai neaptaria, koks yra šio, jo nutylėto, teisinio reguliavimo santykis su jo ginčijamu teisiniu reguliavimu <...>.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjo <...> prašymas <...> yra grindžiamas ne tais motyvais, kuriuos eksplicitiškai nurodo pareiškėjas, taigi šiuo požiūriu šis pareiškėjo prašymas yra fiktyvus. Esant tokioms aplinkybėms šis pareiškėjo prašymas vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas nevertina ministrų teisės aktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar Konstitucijai neprieštarauja įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai (1 dalis), taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja Respublikos Prezidento aktai, Respublikos Vyriausybės aktai (2 dalis).

Vertinti <...> ministrų išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams nėra Konstitucinio Teismo kompetencijos dalykas.

Tačiau, kaip Konstitucinis Teismas konstatavo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendime, pagal Konstituciją negalimos tokios teisinės situacijos, kad nebūtų įmanoma teisme patikrinti, ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja tie teisės aktai (jų dalys), kurių atitikties Konstitucijai kontrolė Konstitucijoje nėra priskirta Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, *inter alia* ministrų išleisti teisės aktai, kiti žemesnės galios poįstatyminiai teisės aktai, taip pat vietos savivaldybių institucijų išleisti teisės aktai.

Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime konstatavo, jog šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcijai; jeigu administracinis teismas tokį teisės aktą pripažįsta prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), toks šio teismo sprendimas pagal Konstituciją ir įstatymus turi *erga omnes* poveikį visai atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo praktikai.

Taigi vertinti ministrų išleistų teisės aktų atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams yra atitinkamo (kompetentingo) administracinio teismo kompetencijos dalykas. Šis teismas yra saistomas Konstitucinio Teismo doktrininų nuostatų <...>.

Konstitucinis Teismas nevertina ministrų teisės aktų atitikties Konstitucijai ir įstatymams

Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnį Konstitucinis Teismas nagrinėja ir priima sprendimą, ar Konstitucijai neprieštarauja įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai (1 dalis), taip pat ar Konstitucijai ir įstatymams neprieštarauja Respublikos Prezidento aktai, Respublikos Vyriausybės aktai (2 dalis).

Vertinti ministrų teisės aktų <...> atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams nėra Konstitucinio Teismo kompetencijos dalykas.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog šiuo metu <...> įstatymais yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad spręsti dėl kitų teisėkūros subjektų išleistų (taigi ne Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistų ir ne priimtų referendumu) teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra priskirta administracinių teismų jurisdikcijai; jeigu administracinis teismas tokį teisės aktą pripažįsta prieštaraujančiu Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), toks šio teismo sprendimas pagal Konstituciją ir įstatymus

turi *erga omnes* poveikį visai atitinkamų teisės aktų (jų dalių) taikymo praktikai (2007 m. spalio 24 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas netiria teisės akto atitikties tos pačios galios teisės aktui (Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 10 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalį <...> Konstitucinis Teismas nagrinėja, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją jis netiria teisės akto atitikties tos pačios galios teisės aktui ir kad <...> tai yra pagrindas atsisakyti nagrinėti atitinkamą pareiškėjo prašymą.

8.5. KONSTITUCINIO TEISMO AKTAI

8.5.1. Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų samprata, rūšys

Konstitucinio Teismo nutarimai ir išvados – skirtingos prigimties teisės aktai

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada

Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriuo teisės aktas (ar jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu ar neprieštaraujančiu Konstitucijai, ir Konstitucinio Teismo išvada savo prigimtimi ir paskirtimi yra skirtingi teisės aktai.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų samprata (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „sprendimai“ (tokia pat sąvoka vartojama Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalyje, 107 straipsnio 1 dalyje, 109 straipsnio 4 dalyje) negali būti aiškinama kaip reiškianti, esą Konstitucinis Teismas, spręsdamas jo kompetencijai priskirtus klausimus, gali priimti tik tokį teisės aktą, kuris yra vadinamas sprendimu (turi sprendimo formą). Sąvoka „sprendimai“ yra bendrinė, ja ne tik apibūdinami Konstitucinio Teismo priimami teisės aktai ir tų aktų rūšis – ji reiškia, kad Konstitucinis Teismas įgyvendina Konstitucijos jam priskirtą kompetenciją ir pareiškia savo valią, t. y. priima Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą.

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra ir tokie jo teisės aktai, kuriais konstitucinės justicijos byla išnagrinėjama iš esmės, ir tokie, kurie yra priimti ginčijamo teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) netyrus iš esmės, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisakius nagrinėti prašymą arba nutraukus pradėtą teiseną (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui), arba nutraukus bylą (jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies bendrinė sąvoka „sprendimai“ yra sukonkretinta Konstitucinio Teismo įstatyme.

Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnyje (1996 m. liepos 11 d. redakcija) *inter alia* nustatyta: Konstitucinis Teismas išsprendžia bylą iš esmės, priimdamas nutarimą (1 dalis); nutarimus Konstitucinis Teismas skelbia Lietuvos Respublikos vardu (1 dalis); Konstitucinio Teismo įstatymo numatytais atvejais (t. y. tais pačiais atvejais, kurie numatyti Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje) baigiamasis Konstitucinio Teismo aktas vadinamas išvada (2 dalis); Konstitucinis Teismas atskirais klausimais, dėl kurių byla neišsprendžiama iš esmės, priima sprendimus (3 dalis). Taigi ištyręs, ar aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, neprieštarauja kuris nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės teisės aktas, taip pat kuris nors referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinis Teismas priima nutarimą.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucinio Teismo įstatymą Konstitucinis Teismas priima sprendimus dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo (61 straipsnio 2 dalis), dėl bylos (teisenos) nutraukimo (69 straipsnio 3 dalis).

Nurodyti Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai yra Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai – jais baigiama konstitucinės justicijos byla. Visus šiuos Konstitucinio Teismo nutarimus, išvadas, taip pat sprendimus, kuriais baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamuosius aktus, apima Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje vartojama bendrinė sąvoka „sprendimai“, reiškianti ir tai, kad Konstitucinis Teismas įgyvendina Konstitucijos jam priskirtą kompetenciją ir pareiškia savo valią, t. y. priima Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų samprata (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.

Sistemiškai aiškindamas Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį (*inter alia* siedamas ją su Konstitucijos 105 straipsnio 1 dalimi, 107 straipsnio 1 dalimi, 109 straipsnio 4 dalimi, kuriose vartojama tokia pat sąvoka), Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime *inter alia* konstatavo: Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „sprendimai“ yra bendrinė ir reiškia, kad Konstitucinis Teismas įgyvendina Konstitucijos jam priskirtą kompetenciją ir pareiškia savo valią, t. y. priima Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą; Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra ir tokie jo teisės aktai, kuriais konstitucinės justicijos byla išnagrinėjama iš esmės, ir tokie, kurie yra priimti ginčijamo teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) netyrus iš esmės, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisakius nagrinėti prašymą arba nutraukus pradėtą teiseną (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui), arba nutraukus bylą (jeigu konstitucinės justicijos byla jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

8.5.2. Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas

<...> Konstitucijai prieštaraujančios įstatymo normos negalima taikyti po Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo.

<...>

<...> visi teisės subjektai, taip pat įstatymų leidėjas, yra saistomi Konstitucinio Teismo anksčiau priimtų nutarimų <...>.

Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų pripažinimas netekusiais galios (formalus panaikinimas teisėkūros subjekto aktu)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 13 d. sprendimas

Įstatymų leidėjui iš Konstitucijos nekyla pareiga būtent tuose įstatymuose (jų dalyse), kuriais pripažįstami netekusiais galios Konstitucijai prieštaraujantys teisės aktai (jų dalys), nustatyti dar kokį nors kitą teisinį reguliavimą.

Konstitucinio Teismo sprendimų galia nukreipta į ateitį (Konstitucijos 107 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 13 d. sprendimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnį Konstitucinio Teismo sprendimų galia dėl teisės aktų atitikties Konstitucijai yra nukreipiama į ateitį.

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.“

Taigi pagal Konstituciją Konstituciniam Teismui pripažinus įstatymą (ar jo dalį) arba kitą Seimo aktą (ar jo dalį), Respublikos Prezidento aktą, Vyriausybės aktą (ar jo dalį) prieštaraujanciais Konstitucijai, atitinkamą aktą išleidusioms valstybės institucijoms – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei yra draudžiama vėliau priimtais įstatymais bei kitais teisės aktais vėl nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai. Konstitucijos 107 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas teisinis reguliavimas reiškia ir tai, kad Konstitucinio Teismo sprendimo (nutarimo) galia negali būti įveikta Seimo pakartotinai priimtais įstatymais ar kitais Seimo aktais, Respublikos Prezidento aktais ir Vyriausybės aktais.

<...>

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo sprendimai (nutarimai) yra privalomi visiems. Konstitucinio Teismo aktai yra teisės šaltiniai.

Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją. Konstitucinis Teismas tai daro sprenddamas, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai, ar kiti Seimo priimti aktai neprieštarauja įstatymams ir Konstitucijai, ar Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai neprieštarauja įstatymams ir Konstitucijai. <...>

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios, kad Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieną visumą (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas). <...> Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas). Tai reiškia, kad Konstitucinis Teismas, sprenddamas analogiškus konstitucinius ginčus, vadovaujasi ankstesnėse bylose suformuota doktrina, atskleidžiančia Konstitucijos turinį. Tirdamas įstatymų ir kitų teisės aktų (jų dalių) atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose nutarimuose, kituose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleiddamas naujus, konkrečios bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto reguliavimo aspektus.

<...> pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo nutarimai yra privalomi visiems, <...> įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, jog atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, <...> Konstitucinio Teismo nutarimai yra galutiniai ir neskundžiami.

Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios ir sudaro vieną visumą, kad Konstitucinio Teismo nutarime turi būti pateikiami argumentai, kuriais grindžiamas nutarimas ir išdėstoma Konstitucijos nuostatų samprata, priimant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus ir kitus teisės aktus juos leidžiančios valstybės institucijos – Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė – yra saistomos Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstytos Konstitucijos nuostatų sampratos, kitų teisinių argumentų.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, kad atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir kad tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti.

Taigi Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendra taisyklė, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį. Tačiau ši taisyklė nėra absoliuti.

Konstitucija yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), todėl aiškinant Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies turinį atsižvelgtina ir į kitas Konstitucijos nuostatas, *inter alia* į Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalį, į Konstitucijos 110 straipsnį, taip pat į konstitucinį teisinės valstybės principą.

<...>

<...> Konstitucijos 110 straipsnyje yra įtvirtintas draudimas taikyti įstatymą, kuris prieštarauja Konstitucijai, taip pat bylą nagrinėjančio teismo pareiga, kilus abejonėms, ar teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas šioje byloje, neprieštarauja Konstitucijai, sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas atitinka Konstituciją. Tokiu konstituciniu reguliavimu yra siekiama, kad nebūtų taikomas Konstitucijai prieštaraujantis atitinkamas teisės aktas (jo dalis), kad dėl tokio teisės akto (jo dalies) taikymo neatsirastų antikonstitucinių teisinių padarinių, kad nebūtų pažeistos asmens teisės, kad asmuo, kurio atžvilgiu būtų pritaikytas Konstitucijai ar įstatymui priešingas teisės aktas, dėl to nepagrįstai neįgytų jam nepriklausančių teisių ar atitinkamo teisinio statuso.

Pagal Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalį negalioja joks įstatymas ar kitas aktas, priešingas Konstitucijai.

Konstitucinis teisinės valstybės principas, kuris yra universalus principas ir kuriuo yra grindžiama pati Lietuvos Respublikos Konstitucija ir visa Lietuvos teisės sistema, reiškia ir tai, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra ne kartą konstatavęs, kad neteisės pagrindu teisė negali atsirasti.

Nagrinėjamos bylos kontekste pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas visais atvejais yra individualus aktas – įstatymo taikymo aktas. Asmuo, kuriam Lietuvos Respublikos pilietybė yra suteikiama, gali įgyti Lietuvos Respublikos pilietybę tik tuo atveju, kai Respublikos Prezidento dekretas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo (taigi ir dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka) yra išleistas nepažeidžiant Konstitucijos ir įstatymų. Jeigu Respublikos Prezidento dekretas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo yra išleistas pažeidus Konstituciją ar įstatymus, tokio Konstitucijai ar įstatymams prieštaraujančio dekreto pagrindu asmuo negali įgyti Lietuvos Respublikos pilietybės. Kitoks Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies aiškinimas būtų nesuderinamas su Konstitucijos viršenybės principu, konstituciniu teisinės valstybės principu, su konstitucinio teisingumo užtikrinimu.

Konstitucinio Teismo išvados teisinė galia (Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punktą, 107 straipsnio 2, 3 dalys)

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada

Pagal Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punktą Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar Respublikos Prezidento, kuriam pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai. Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami. Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalies 4 punkte nurodytos išvados pateikimas – vienas iš klausimų, kurie Konstitucijoje yra priskirti tik Konstitucinio Teismo kompetencijai. Taigi pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo išvada, ar Respublikos Prezidento, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmai prieštarauja Konstitucijai, yra galutinė ir neskundžiama.

<...>

Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalies nuostata, kad Seimas Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje nurodytus klausimus galutinai sprendžia remdamasis Konstitucinio Teismo išvada, reiškia, kad tuo atveju, kai apkaltos procesas Respublikos Prezidentui pradedamas dėl šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo, Seimas turi pareigą kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas pateikti išvadą, ar Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja Konstitucijai. <...>

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies nuostata, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, reiškia ir tai, kad Seimas, sprenddamas, ar pašalinti Respublikos Prezidentą iš pareigų, negali paneigti, negali pakeisti, negali kvestionuoti Konstitucinio Teismo išvados, kad konkretūs Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai. Tokie Seimo įgaliojimai Konstitucijoje nenumatyti. Konstitucinio Teismo išvada, kad Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai, susaisto Seimą tuo atžvilgiu, kad pagal Konstituciją Seimas neturi įgaliojimų spręsti, ar Konstitucinio Teismo išvada yra pagrįsta ir teisėta – teisinį faktą, kad Respub-

likos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai, nustato tik Konstitucinis Teismas.

<...>

Pažymėtina, jog konstitucine nuostata, kad tik Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus spręsti (teikti išvadą), ar Respublikos Prezidento konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai, Konstitucijoje yra įtvirtinta garantija Respublikos Prezidentui, kad jam nebus nepagrįstai taikoma konstitucinė atsakomybė. Vadinasi, jeigu Konstitucinis Teismas padaro išvadą, kad Respublikos Prezidento veiksmai neprieštarauja Konstitucijai, Seimas negali apkaltos proceso tvarka pašalinti Respublikos Prezidento iš pareigų už šiuurškštą Konstitucijos pažeidimą.

<...>

<...> Jeigu apkaltos pagrindas yra šiuurškštus Konstitucijos pažeidimas, Seimas gali Respublikos Prezidento pašalinimo iš pareigų klausimą spręsti tik gavęs Konstitucinio Teismo išvadą, kad Respublikos Prezidentas šiuurškščiai pažeidė Konstituciją. Respublikos Prezidentui tai yra konstitucinė garantija, kad jam nebus nepagrįstai taikoma konstitucinė atsakomybė.

<...>

<...> Konstitucijoje nėra numatyti Seimo įgaliojimai paneigti, pakeisti ar kvestionuoti Konstitucinio Teismo išvadą, kad Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (ar neprieštarauja) Konstitucijai, kad Respublikos Prezidento veiksmis Konstitucija yra pažeista šiuurškščiai (ar nešiuurškščiai). Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo išvada yra galutinė ir neskundžiama <...>.

Konstitucinio Teismo nustatytų faktinių aplinkybių teisinė reikšmė

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada

Pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo nutarimai yra galutiniai ir neskundžiami, jie yra visiems privalomi <...>.

Konstitucinio Teismo byloje <...> nustatytos faktinės aplinkybės yra *res iudicata*. Šios faktinės aplinkybės nebenustatinėjamos ir nebeįrodinėjamos kitose bylose. Konstitucinio Teismo <...> nutarimas <...> turi prejudicinę galią.

Konstitucinio Teismo išvados teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo išvada, kad asmuo šiuurškščiai pažeidė Konstituciją (taigi ir sulaužė priesaiką), yra galutinė. Jokia valstybės institucija, joks valstybės pareigūnas, joks kitas subjektas tokios Konstitucinio Teismo išvados pakeisti ar panaikinti negali. Pagal Konstituciją tokia išvada negali būti pakeista ar panaikinta nei referendumo, nei rinkimų ar kuriuo nors kitu būdu.

<...>

<...> Vertinant Konstitucinio Teismo ir Seimo konstitucinių įgaliojimų santykį apkaltos procese pažymėtina, jog Konstitucinio Teismo išvada, kad Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai, susaisto Seimą tuo atžvilgiu, kad pagal Konstituciją Seimas neturi įgaliojimų spręsti, ar Konstitucinio Teismo išvada yra pagrįsta ir teisėta, – teisinį faktą, kad Respublikos Prezidento veiksmai prieštarauja (arba neprieštarauja) Konstitucijai, nustato tik Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada).

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia; įstatymų leidėjo pareiga pakoreguoti prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintą įstatymą (Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalis, 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalį negalioja joks įstatymas ar kitas aktas, priešingas Konstitucijai. Seimo priimti įstatymai, kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją. Prieštaraujančiu Konstitucijai Seimo priimtą įstatymą, kitą teisės aktą gali pripažinti Konstitucinis Teismas <...>. Konstitucinio Teismo nutarimai, sprendimai, išvados yra galutiniai, neskundžiami, jie yra visiems privalomi; Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieną visumą, jo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios; leidžiant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės ak-

tus, juos leidžiančias valstybės institucijas saisto Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata, kiti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas).

<...>

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymo (jo dalies) negalima taikyti nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Tad įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas. Tuomet būtina įstatyminių reguliavimų pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus.

<...>

Pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas, leisdamas naujus, keisdamas, papildydamas galiojančius įstatymus, negali neatsižvelgti į oficialiai paskelbtame ir įsigaliojusiame Konstitucinio Teismo nutarime išdėstyta Konstitucijos nuostatų sampratą, kitus teisinius argumentus. Antraip galėtų būti sudarytos prielaidos įstatymus, jeigu dėl jų konstitucingumo būtų kreiptasi į Konstitucinį Teismą, pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai.

Konstitucinio Teismo aktų įgyvendinimo samprata

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas

Pagal Konstituciją įstatymas (ar jo dalis) arba kitas teisės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai; Konstitucinio Teismo sprendimai yra galutiniai ir neskundžiami. Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų, sprendimų įgyvendinimo negalima sieti su tuo, ar Seimas, atsižvelgęs į Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą, sprendimą, priėmė kokius nors įstatymus ar kitus teisės aktus ir (arba) pakeitė, papildė įstatymus (jų dalis) ar kitus teisės aktus (jų dalis), kurie Konstitucinio Teismo nutarimu buvo pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, priėmė kokius nors kitus sprendimus, kuriais reaguojama į Konstitucinio Teismo nutarimus, sprendimus, išvadas, ar to nepadarė. Seimo statuto <...> formulotės „Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų, sprendimų įgyvendinimas“ (ir įvairių jos atmainų) negalima aiškinti kaip reiškiančios, esą Konstitucinio Teismo nutarimas, sprendimas, išvada nėra ar neturi būti įgyvendinami tol, kol Seimas, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą, sprendimą, nėra priėmęs įstatymo ar kito teisės akto, pakeitęs, papildęs įstatymų (jų dalių) ar kitų teisės aktų (jų dalių), kurie Konstitucinio Teismo nutarimu buvo pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, nėra priėmęs kokių nors kitų sprendimų, kuriais reaguojama į Konstitucinio Teismo nutarimus, sprendimus, išvadas.

Prieštaravimas Konstitucinio Teismo nutarimui reiškia prieštaravimą Konstitucijai

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas

<...> Seimo kanceliarijos Teisės departamentas <...> pateikė išvadą dėl <...> įstatymo projekto <...>, kurioje *inter alia* buvo konstatuota, kad <...> įstatymo projekto <...> nuostata <...> prieštarauja Konstitucinio Teismo <...> nutarimui ir kad pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 5 dalį Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį.

Tokie Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvados teiginiai reiškia, kad, Seimo kanceliarijos Teisės departamento nuomone, atitinkama <...> įstatymo projekto <...> nuostata <...> prieštarauja Konstitucijai.

Įstatymų leidėjo pareiga pakoreguoti prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintą įstatymą (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymo (jo dalies) negalima taikyti nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (jo dalis) priešta-

rauja Konstitucijai. Tad įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas. Siekiant to išvengti, įstatyminių reguliavimų būtina laiku pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus.

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas

Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.

<...>

Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai. Juose yra kuriama ir plėtojama oficiali konstitucinė doktrina. Visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, įskaitant ir teismus, taikydami Konstituciją privalo paisyti oficialios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinę Konstitucinis Teismas. Priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, būtų sudarytos prielaidos nesuderinamumams teisės sistemoje atsirasti.

Kiekvienas Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieną visumą, jo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios; leidžiant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus, juos leidžiančias valstybės institucijas saisto Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamajoje dalyje išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata, kiti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2005 m. sausio 19 d. nutarimai).

Pabrėžtina, kad teisę kuriančias ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) saisto konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti ne tik Konstitucinio Teismo nutarimuose, bet ir kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvadose bei sprendimuose. Taigi pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose aiškinama Konstitucija – formuluojama oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų.

***Erga omnes* konstitucinės kontrolės modelis**

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Taigi Konstitucijoje yra įtvirtintas *erga omnes* konstitucinės kontrolės modelis.

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> visus bendrosios kompetencijos teismus – Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, Lietuvos apeliacinį teismą, apygardų ir apylinkių teismus – saisto Konstitucijos 107 straipsnyje įtvirtintas Konstitucinio Teismo sprendimų jo kompetencijai priskirtais klausimais galutnumas ir neskundžiamumas; visi bendrosios kompetencijos teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos.

<...>

Kiekvienas Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas (sudaro vieną visumą), jo visos sudedamosios dalys yra tarpusavyje susijusios (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas, 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d. sprendimai, 2005 m. sausio 19 d. nutarimas, 2005 m. vasario 10 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai). Konstitucinio Teismo nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamajosios dalies argumentais (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m.

vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimai). Leidžiant naujus, keičiant, papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus, juos leidžiančias valstybės institucijas saisto Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamojoje dalyje išdėstyta Konstitucijos nuostatų samprata, kiti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2005 m. sausio 19 d. nutarimai, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas). Pažymėtina ir tai, kad teisę kuriančias ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) saisto konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti ne tik Konstitucinio Teismo nutarimuose, bet ir kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvadose bei sprendimuose; taigi pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose yra aiškinama Konstitucija – formuojama oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas).

<...>

<...> Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra galutiniai ir neskundžiami nepriklausomai nuo to, ar tuos teisės aktus Konstitucinis Teismas atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje priėmė iš esmės ištyręs teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), ar teisės akto (jo dalies) atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) iš esmės netyręs, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsakęs nagrinėti prašymą arba nutraukęs pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, kurioje <...> nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo.

<...>

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip reiškianti, kad kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas. Pažymėtina ir tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas). Minėta, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami.

Vadinasi, oficialiai paskelbus Konstitucinio Teismo nutarimą, kad kuris nors Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, tą teisės aktą išleidęs subjektas turi pareigą pripažinti tą teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba pakeisti jį taip, kad jis neprieštarautų atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Bet ir tol, kol ši konstitucinė pareiga dar nėra įvykdyta, atitinkamas teisės aktas (jo dalis) jokiais aplinkybėmis nebegali būti taikomas.

Jokie aukštesnės galios teisės akto, net Konstitucijos, pakeitimai ar papildymai, padaryti po to, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pripažino tam tikrą Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistą arba referendumu priimtą teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, savaime negrąžina į Lietuvos teisės sistemą to teisės akto (jo dalies), kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai.

Įgaliojimų grąžinti į Lietuvos teisės sistemą minėtus teisės aktus (jų dalis) pagal Konstituciją neturi ir Konstitucinis Teismas. <...>

<...>

<...> išvada lieka galioti, net jeigu būtų pakeistos ar panaikintos Konstitucijos nuostatos, kuriomis remiantis atitinkama išvada buvo padaryta ir pateikta. <...>

<...> Konstitucija nesuteikia pagrindo „atgaline data“ grąžinti į Lietuvos teisės sistemą teisinio reguliavimo, kuris Konstitucinio Teismo buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisiniui reguliavimui, *inter alia* (ir pirmiausia) nustatytam Konstitucijoje, taip pat kvestionuoti ir anuliuoti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų, sprendimų, kurie buvo konstituciškai pagrįsti tuo metu, kai buvo priimti. Kitaip aiškinant būtų ne tik nepaisoma Konstitucijos nuostata, įtvirtinančių konstitucinės justicijos – konstitucinės teisminės kontrolės – institutą, *inter alia* Konstitucinio Teismo sprendimų neskundžiamumą ir galutinumą, bet ir paneigiama Konstitucijos stabilumas, Konstitucinio Teismo sprendimų prognozuojamumas, įvairių teisės subjektų teisėti lūkesčiai, kurie tokiais sprendimais yra sukuriami.

Įstatymų leidėjo pareiga nedelsiant užpildyti įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui susidariusį teisinio reguliavimo vakuumą

Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas

Oficialiai paskelbus šį Konstitucinio Teismo nutarimą, nuo jo oficialaus paskelbimo dienos <...> įstatymo <...> straipsniai (jų dalys), kurie šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu yra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, negalės būti taikomi.

Taigi susidaro tam tikras teisinio reguliavimo <...> vakuumas. <...>

<...> įstatymų leidėjui kyla pareiga nedelsiant užpildyti susidariusį teisinio reguliavimo vakuumą.

Minėtas teisinio reguliavimo vakuumas gali būti visiškai likviduotas tik Seimui padarius atitinkamus <...> įstatymo pakeitimus ir (arba) papildymus <...>. Jeigu tam prireiktų daugiau laiko, Seimui kyla pareiga įstatymu nustatyti laikiną teisinį reguliavimą <...>.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip reiškianti, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas; Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Taigi Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjų prašymus spręsdamas konstitucinės justicijos bylas, turi konstitucinius įgaliojimus panaikinti atitinkamų teisės aktų (jų dalių) teisinę galią, jeigu jie prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. <...>

<...> Pagal Konstituciją konstitucinių nuostatų samprata, argumentai, išdėstyti Konstitucinio Teismo nutarimuose, taip pat kituose Konstitucinio Teismo aktuose – išvados bei sprendimuose, saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

<...>

<...> visus bendrosios kompetencijos teismus – Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, Lietuvos apeliacinį teismą, apygardų ir apylinkių teismus, taip pat specializuotus teismus (Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ir apygardų administracinius teismus) saisto Konstitucijos 107 straipsnyje įtvirtintas Konstitucinio Teismo sprendimų jo kompetencijai priskirtais klausimais galutinumas ir neskundžiamumas; visi bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai yra saistomi Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos ir kt.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia; teisėkūros subjektų pareiga pakoreguoti teisinį reguliavimą, pripažintą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Kaip Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalis (kurioje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams) yra aiškintina kaip reiškianti, kad Konstitucinis Teismas turi išimtinę konstitucinę kompetenciją spręsti, ar kuris nors Seimo, Respublikos Prezidento arba Vyriausybės teisės aktas (jo dalis), taip pat kuris nors referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, taip ir Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis yra aiškintina kaip reiškianti, kad kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo sprendimu (nutarimu) pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Konstituciniam Teismui pripažinus, kad konstitucinis įstatymas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, kad įstatymas (jo dalis) arba Seimo statutai (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai arba kuriam nors konstituciniam įstatymui, kad Seimo poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, kuriam nors konstituciniam įstatymui arba įstatymui, Seimo statutui, kad Respublikos Prezidento aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, kuriam nors konstituciniam įstatymui arba įstatymui, kad Vyriausybės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, kuriam nors konstituciniam įstatymui arba įstatymui, atitinkamam teisėkūros subjektui – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei – kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Bet ir tol, kol ši konstitucinė pareiga nėra įvykdyta, atitinkamas teisės aktas (jo dalis) jokiais aplinkybėmis negali būti taikomas. Šiuo atžvilgiu tokio teisės akto teisinė galia yra panaikinta (Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6 d. nutarimas).

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, tad Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta Seimo pakartotinai priimtais įstatymais, kitais Seimo aktais, Respublikos Prezidento aktais, taip pat Vyriausybės aktais (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstituciniam Teismui pripažinus įstatymą (jo dalį), kitą Seimo teisės aktą (jo dalį), Respublikos Prezidento aktą (jo dalį), Vyriausybės teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu Konstitucijai, atitinkamą teisės aktą išleidusioms valstybės institucijoms – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei pagal Konstituciją yra draudžiama vėliau priimtais įstatymais bei kitais teisės aktais vėl nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas).

Priimant naujus, keičiant ir (arba) papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus (taip pat ir tada, kai naujas teisinis reguliavimas yra nustatomas tam, kad būtų vykdomi Konstitucijos reikalavimai, arba kai esamas teisinis reguliavimas yra koreguojamas tam, kad būtų suderintas su Konstitucija), visus teisėkūros subjektus saisto Konstitucinio Teismo jurisprudencija, *inter alia* joje (Konstitucinio Teismo aktų motyvuojamosiose dalyse) suformuota oficiali konstitucinė doktrina – Konstitucijos nuostatų (Konstitucijos normų ir principų) oficiali samprata (oficialus išaiškinimas), kiti Konstitucinio Teismo aktuose išdėstyti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės

9 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai). Pabrėžtina, kad Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleisti, taip pat referendumu priimti teisės aktai, kuriais vietoje teisinio reguliavimo, Konstitucinio Teismo pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai, yra nustatomas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas arba kuriais Konstitucijai prieštaraujantys teisės aktai (jų dalys) yra pripažįstami netekusiais galios, pagal Konstituciją gali būti nustatyta tvarka skundžiami Konstituciniam Teismui.

Konstitucinis Teismas 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad „įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas“ ir kad „tuomet būtina įstatyminių reguliavimą pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus“.

Pabrėžtina, kad Konstitucija netoleruoja tokios situacijos, kai atitinkamas teisėkūros subjektas (*inter alia* įstatymų leidėjas) vengia, delsia priimti atitinkamus įstatymus, kitus teisės aktus, kuriais, vadovaujantis Konstitucinio Teismo nutarimuose pateikta Konstitucijos nuostatų oficialia samprata – oficialia konstitucine doktrina, būtų atitinkamai pakoreguotas teisinis reguliavimas, kuris Konstitucinio Teismo nutarimu buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Tokia situacija ypač netoleruotina tada, kai, įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo tam tikras teisės aktas (jo dalis) buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (ar kitam aukštesnės galios teisės aktui), teisės sistemoje atsiranda *lacuna legis*, teisės spraga, t. y. kai tam tikri visuomeniniai santykiai lieka teisiškai nereguliuojami, nors, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaravimo imperatyvų ir atsizvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti teisiškai sureguliuoti. Kita vertus, minėtas teisinio reguliavimo koregavimas nebūtinai turi būti atliktas vienu teisėkūros veiksmu – vienu teisės aktu; antai iš Konstitucijos nekykla, kad atitinkamas teisėkūros subjektas (Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė) privalėtų tuo pačiu teisės aktu ir pripažinti netekusiu galios tą teisės aktą (jo dalį), kurį Konstitucinis Teismas savo nutarimu pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai, ir nustatyti naują teisinį reguliavimą vietoje to, kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai.

<...>

Konstatuota, kad Konstituciniam Teismui savo nutarimu pripažinus, jog tam tikras žemesnės galios teisės aktas (jo dalis) prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, atitinkamam teisėkūros subjektui kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų atitinkamam aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Kol tai nėra padaryta, atitinkama teisės spraga (kuri, kaip pabrėžta šiose Konstitucinio Teismo sprendime, nėra legislatyvinė omisija) išlieka. Jai pašalinti gali prireikti laiko. Tačiau net tai, kad šis laikas gali būti gana ilgas, savaime nereiškia, kad Konstitucinis Teismas gauna įgaliojimus atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* Konstitucijai, atžvilgiu tirti tą patį teisės aktą, kuris šiuo atžvilgiu jau buvo ištirtas Konstitucinio Teismo anksčiau išnagrinėtoje konstitucinės justicijos byloje ir kurį ištyrus bei įsigaliojus atitinkamam Konstitucinio Teismo nutarimui kaip tik ir atsirado minėta teisės spraga.

Konstitucinio Teismo nutarimo teisiniai padariniai

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas (pakartota 2008 m. kovo 20 d. nutarime)

Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendime konstatavo, kad yra įmanomos ir tokios teisinės situacijos, kai nuostatų, prieštaraujančių aukštesnės galios teisės aktų nuostatoms, *inter alia* Konstitucijai, pašalinimas Konstitucinio Teismo nutarimu iš teisės sistemos teisės taikymo atžvilgiu iš esmės prilygsta visuminio teisinio reguliavimo pakeitimui – kitokio nei iki tol visuminio teisinio reguliavimo, kuris neturi spragų, nustatymui.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs: „Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, kurioje <...> nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompeten-

cijai, yra galutiniai ir neskundžiami, formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo“ (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1, 2 dalys)

Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas

<...> Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Taigi atitinkamas Konstitucinio Teismo sprendimas turi *erga omnes* poveikį visai tirtu įstatymo (jo dalies) taikymo praktikai (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas). Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis).

Konstitucinio Teismo teisinė pozicija turi precedento reikšmę

Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas

<...> Konstitucinio Teismo teisinė pozicija (*ratio decidendi*) atitinkamose konstitucinės justicijos bylose turi precedento reikšmę.

Konstitucinio Teismo teisinė pozicija turi precedento reikšmę

Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimas

<...> į Konstitucinio Teismo teisinę poziciją <...> konstitucinės justicijos bylose (turinčią precedento reikšmę) atsižvelgtina ir teisėkūros procese.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalis)

Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas (pakartota 2008 m. vasario 1 d., 2008 m. liepos 4 d., 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. gegužės 15 d., 2009 m. spalio 28 d., 2009 m. lapkričio 6 d., 2009 m. lapkričio 20 d., 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimuose)

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, jog Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia [ir tai], kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas).

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia; teisėkūros subjektų pareiga pakoreguoti teisinį reguliavimą, pripažintą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui (Konstitucijos 107 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 1 d. sprendimas

Konstitucijos 107 straipsnyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (1 dalis); Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami (2 dalis). Taigi kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo sprendimu (nutarimu) pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui

pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas); atitinkamam teisėkūros subjektui – Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei – kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai; bet ir tol, kol ši konstitucinė pareiga nėra įvykdyta, atitinkamas teisės aktas (jo dalis) jokiais aplinkybėmis negali būti taikomas – šiuo atžvilgiu tokio teisės akto teisinė galia yra panaikinta (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Priimant naujus, keičiant ir (arba) papildant jau priimtus įstatymus, kitus teisės aktus (taip pat ir tada, kai naujas teisinis reguliavimas yra nustatomas tam, kad būtų vykdomi Konstitucijos reikalavimai, arba kai esamas teisinis reguliavimas yra koreguojamas tam, kad būtų suderintas su Konstitucija), visus teisėkūros subjektus saisto Konstitucinio Teismo jurisprudencija, *inter alia* joje (Konstitucinio Teismo aktų motyvuojamosiose dalyse) suformuota oficiali konstitucinė doktrina – Konstitucijos nuostatų (Konstitucijos normų ir principų) oficiali samprata (oficialus išaiškinimas), kiti Konstitucinio Teismo aktuose išdėstyti teisiniai argumentai (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Seimo, Respublikos Prezidento, Vyriausybės išleisti, taip pat referendumu priimti teisės aktai, kuriais vietoj teisinio reguliavimo, Konstitucinio Teismo pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai, yra nustatomas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas arba kuriais Konstitucijai prieštaraujantys teisės aktai (jų dalys) yra pripažįstami netekusiais galios, pagal Konstituciją gali būti nustatyta tvarka skundžiami Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo teisės aktas (jo dalis) yra pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas; tuomet būtina atitinkamą teisinį reguliavimą pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus (Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Konstitucija netoleruoja tokios situacijos, kai atitinkamas teisėkūros subjektas vengia, delsia priimti atitinkamus teisės aktus, kuriais, vadovaujantis Konstitucinio Teismo nutarimuose pateikta Konstitucijos nuostatų oficialia samprata – oficialia konstitucine doktrina, būtų atitinkamai pakoreguotas teisinis reguliavimas, kuris Konstitucinio Teismo nutarimu pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai; tokia situacija ypač netoleruotina tada, kai, įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo tam tikras teisės aktas (jo dalis) buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (ar kitam aukštesnės galios teisės aktui), teisės sistemoje atsiranda *lacuna legis*, teisės spraga, t. y. kai tam tikri visuomeniniai santykiai lieka teisiškai nereguliuojami, nors, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio nepriešaringumo imperatyvų ir atsižvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti teisiškai sureguliuoti (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Šiame kontekste paminėtina, kad žemesnės galios teisės aktuose esančias teisės spragas (neišskiriant nė legislytinės omisijos) galima užpildyti *ad hoc*, teismams pagal savo kompetenciją sprendžiant bylas dėl individualaus visuomeninio santykio ir taikant (bei aiškinant) teisę. Todėl tais atvejais, kai atitinkamas teisėkūros subjektas nėra įvykđęs savo konstitucinės pareigos – nėra išleidęs teisės akto (-ų), kuriuo (-iais) vietoje teisės akto (jo dalių), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinto prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* Konstitucijai, būtų nustatytas naujas (kitoks) teisinis reguliavimas, suderintas su tais aukštesnės galios teisės aktais, *inter alia* Konstitucija, teismai turi konstitucinę pareigą užtikrinti asmens, kuris kreipiasi į teismą dėl savo teisių ar laisvių pažeidimo, teises, laisves, kitas konstitucines vertybes; taigi teismai neabejotinai turi ir iš Konstitucijos kylančius įgaliojimus taikyti *inter alia* bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją – aukščiausiąją teisę. Tačiau pabrėžtina, kad teismams vykdant šiuos savo konstitucinius įgaliojimus atitinkamos teisės spragos galutinai nepašalinamos – jos tik užpildomos *ad hoc*; vis dėlto tai leidžia užtikrinti asmens, kuris kreipiasi

į teismą dėl savo pažeistų teisių gynimo, teisių ir laisvių apsaugą esant būtent tam individualiam visuomeniniam santykiui, dėl kurio byla yra nagrinėjama teisme (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. birželio 7 d. nutarimas).

Konstitucinį Teismą saisto jo paties sukurti precedentai ir juos pagrindžianti oficialioji konstitucinė doktrina

Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas

Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą konstatuota, kad Konstitucinį Teismą saisto jo paties sukurti (ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose) precedentai ir jo paties suformuota tuos precedentus pagrindžianti oficiali konstitucinė doktrina; nuo Konstitucinio Teismo precedentų, sukurtų priėmus sprendimus konstitucinės justicijos bylose, gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama; lygiai taip pat ir Konstitucinio Teismo precedentus pagrindžiančios oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos negali būti reinterpretuojamos taip, kad oficiali konstitucinė doktrina būtų pakoreguota, jeigu tai nėra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai, 2007 m. spalio 22 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai; taip pat 2007 m. lapkričio 13 d., 2007 m. gruodžio 6 d. 2008 m. vasario 1 d. sprendimai).

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia; įstatymų leidėjo pareiga užpildyti susidariusį teisinio reguliavimo vakuumą ir pataisyti įstatymą, pripažintą prieštaraujančiu Konstitucijai (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 20 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Oficialiai paskelbus šį Konstitucinio Teismo nutarimą, nuo jo oficialaus paskelbimo dienos <...> įstatymo straipsniai (jų dalys), kurie šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu yra pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai, negalės būti taikomi.

Vadinasi, tam tikri santykiai <...> po oficialaus Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo liks nesureguliuoti.

<...> Todėl įstatymų leidėjui kyla pareiga nedelsiant užpildyti susidariusį teisinio reguliavimo vakuumą, taip pat nedelsiant pataisyti <...> įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą <...>.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2008 m. liepos 4 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip reiškianti, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas; Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai).

Šiame kontekste pažymėtina, jog oficialioje konstitucinėje doktrinoje, *inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarime, pabrėžiama, kad vienas iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo elementų yra teisių, įgytų pagal Konstituciją, Konstitucijai neprieštaraujančius įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga.

Šios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos reiškia, kad Konstitucijai prieštaraujančiais pripažinti teisės aktai (jų dalys) negali būti taikomi nuo Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo dienos, taip pat nuo to momento paprastai negali būti įgyvendinamos ir asmenų teisės, įgytos pagal Konstitucijai prieštaraujančiais pripažintus teisės aktus.

Be to, Konstitucinis Teismas savo nutarimuose, *inter alia* 2007 m. liepos 5 d. nutarime, yra pažymėjęs ir tai, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir tokias asmens įgytas teises, kylančias iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai, kurių neapgynus ir neapsaugojus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą, negu toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės [būtų] visiškai arba iš dalies apsaugotos ir apgintos, taip pat kad sprendžiant, ar iš teisės akto, vėliau pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminio akto – prieštaraujančiu Konstitucijai ir (arba) įstatymams), jo galiojimo metu kilusios asmens įgytos teisės turi būti saugomos ir ginamos, ar ne, o jeigu taip, tai koku mastu, kiekvienu atveju būtina išsiaiškinti, ar neapsaugojus ir neapgynus šių įgytų teisių nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra.

<...>

<...> kai kuriais ypatingais atvejais turi būti saugomos ir ginamos asmens teisės, įgytos pagal teisės aktus, vėliau pripažintus prieštaraujančiais Konstitucijai. Šios oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos <...> yra susijusios su teisių, įgytų pagal teisės aktus, vėliau pripažintus prieštaraujančiais Konstitucijai, apsaugos interpretavimu.

Konstitucinio Teismo sprendimo priimti prašymą teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 8 d. sprendimas

<...> Konstitucinio Teismo sprendimu dėl prašymo priėmimo nėra nei patvirtinami, nei paneigiami argumentai, kuriais pareiškėjas <...> grindžia savo poziciją; priimant tokius sprendimus lemiamą reikšmę turi tai, ar pareiškėjo prašymas yra grindžiamas teisiniais motyvais (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d., 2008 m. sausio 8 d. sprendimai).

<...>

<...> pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas ištirti, ar įstatymas sutinka su Konstitucija, sustabdo šio įstatymo galiojimą. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad tas aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Aiškinant šias nuostatas sistemaiškai konstatuotina, kad Konstitucinio Teismo sprendimas priimti Seimo nutarime išdėstytą prašymą ištirti, ar įstatymas (jo dalis) sutinka su Konstitucija, sustabdo šio įstatymo (jo dalies) galiojimą.

<...>

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Teismo sprendimas priimti pareiškėjo – Seimo prašymą ir atitinkamo teisės akto galiojimo sustabdymas priėmus prašymą nepanaikina ir nepakeičia įvykusių teisinių padarinių (Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 8 d. sprendimas).

Konstitucinio Teismo aktų teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 14 d. sprendimas

<...> pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose aiškinama Konstitucija – formuluojama oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai).

Konstitucinio Teismo sprendimo priimti prašymą teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 3 d. sprendimas

<...> Konstitucinio Teismo sprendimu dėl prašymo priėmimo nėra nei patvirtinami, nei paneigiami argumentai, kuriais pareiškėjas – Seimas grindžia savo poziciją; priimant tokius sprendimus lemiamą reikšmę turi tai, ar pareiškėjo prašymas yra grindžiamas teisiniais motyvais (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d., 2008 m. sausio 8 d., 2008 m. spalio 8 d. sprendimai).

<...>

<...> pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas ištirti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Vyriausybės aktas (ar jo dalis)

negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Aiškinant šias nuostatas sistemaiškai konstatuotina, kad Konstitucinio Teismo sprendimas priimti Seimo nutarime išdėstytą prašymą ištirti, ar įstatymų, kitų Seimo aktų bei Vyriausybės aktų nuostatos sutinka su Konstitucija, sustabdo atitinkamų nuostatų galiojimą.

Konstitucinio Teismo sprendimo priimti prašymą teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 14 d. sprendimas

<...> Konstitucinio Teismo sprendimu dėl prašymo priėmimo nėra nei patvirtinami, nei paneigiami argumentai, kuriais pareiškėjas – Seimas grindžia savo poziciją; priimant tokius sprendimus lemiamą reikšmę turi tai, ar pareiškėjo prašymas yra grindžiamas teisiniais motyvais (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 15 d., 2008 m. sausio 8 d., 2008 m. spalio 8 d., 2009 m. balandžio 3 d. sprendimai).

<...>

<...> pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį Seimo nutarimas ištirti, ar aktas neprieštarauja Konstitucijai, sustabdo šio akto galiojimą. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Aiškinant šias nuostatas sistemaiškai konstatuotina, kad Konstitucinio Teismo sprendimas priimti Seimo nutarime išdėstytą prašymą ištirti, ar Vyriausybės aktų nuostatos sutinka su Konstitucija, sustabdo atitinkamų nuostatų galiojimą.

Konstitucinio Teismo nutarimų teisinė galia

Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. sprendimas

<...> ištyrus Respublikos Prezidento <...> dekretu <...> atitiktą Konstitucijai – vientisai, darniai sistemai, taip pat Konstitucijai neprieštaraujančioms <...> įstatymo nuostatoms, kurių pagrindu ir kurias įgyvendinant buvo priimtas minėtas Respublikos Prezidento dekretas, ir galiojant Konstitucinio Teismo <...> nutarimui, šio dekretu atitiktis Konstitucijai ar jai neprieštaraujantiems įstatymams negali būti kvestionuojama. Priešingu atveju būtų nukrypta nuo iš <...> Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalies, 107 straipsnio 2 dalies kylančių imperatyvų, konstitucinio teisinės valstybės principo, būtų paneigtas Konstitucijos viršenybės principas, Konstitucijoje įtvirtinta teisės aktų hierarchijos samprata, iškreipta Konstitucinio Teismo sprendimų klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, galutinumo ir neskundžiamumo samprata bei pati konstitucinės justicijos esmė.

8.5.3. Konstitucinio Teismo aktų paskelbimas

Konstitucinio Teismo aktų oficialus paskelbimas (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas

<...> pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį <...> Konstitucinis Teismas privalo oficialiai skelbti savo sprendimus dėl įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų sutikimo su Konstitucija, dėl Respublikos Prezidento aktų ir Vyriausybės aktų sutikimo su Konstitucija ir įstatymais nepriklausomai nuo to, ar Konstitucinio Teismo nagrinėtas teisės aktas yra (ar būtų) pažymėtas visiško slaptumo, slaptumo, konfidencialumo ar kokia nors kita žyma.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai atidėti savo nutarimų oficialų paskelbimą (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

<...>

<...> pagal Konstituciją <...> Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, spręsti, kuriame iš <...> leidinių pirmiausia turi būti oficialiai paskelbtas jo nutarimas ir kada konkrečiai tai turi būti padaryta. Kartu Konstitucinis Teismas pažymi, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, susiję su žmogaus konstitucinių teisių ir laisvių apsauga, visais atvejais oficialiai skelbiami nedelsiant.

<...>

Dėl to, kad pagal Konstituciją <...> įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, jog šis įstatymas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, pabrėžtina, kad jeigu Konstitucinio Teismo nutarimas šioje byloje būtų oficialiai paskelbtas iškart po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje, vietos savivaldos teisiniame reguliavime susidarytų vakuumas, kuris iš esmės sutrikdytų vietos savivaldos mechanizmo funkcionavimą ir valstybės valdymą. Šiam teisinio reguliavimo vakuumui pašalinti reikalingas tam tikras laikas.

Atsižvelgiant į tai šis Konstitucinio Teismo nutarimas oficialiai skelbtinas „Valstybės žiniuose“ praėjus dviem mėnesiams nuo jo paskelbimo viešame Konstitucinio Teismo posėdyje <...>.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai atidėti savo nutarimų oficialų paskelbimą (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutarimas

<...> nuo Konstitucinio Teismo nutarimo ar kito sprendimo viešo paskelbimo Teismo posėdžių salėje iki jo oficialaus paskelbimo („Valstybės žiniuose“) praeina tam tikras laikas. Taigi paprastai Konstitucinio Teismo nutarimo, jį paskelbus Teismo posėdžių salėje, turinys yra žinomas dar iki jo oficialaus paskelbimo, nors tas Konstitucinio Teismo nutarimas dar nėra Konstitucijos ir įstatymų nustatyta tvarka įsigaliojęs.

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymo (jo dalies) negalima taikyti nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Tad įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas. Tuomet būtina įstatyminių reguliavimų pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus.

Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas, įvertinęs *inter alia* tai, kokia teisinė situacija gali susidaryti įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, gali nustatyti, kada tas Konstitucinio Teismo nutarimas turi būti oficialiai paskelbtas; Konstitucinis Teismas gali atidėti savo nutarimo oficialų paskelbimą, jeigu tai būtina, kad įstatymų leidėjas turėtų laiko pašalinti tas *lacunae legis*, kurios atsirastų, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir jeigu jos sudarytų prielaidas iš esmės paneigti tam tikras Konstitucijos ginamas, saugomas vertybes. Minėtas Konstitucinio Teismo nutarimo (*inter alia* nutarimo, kuriuo tam tikras įstatymas (jo dalys) pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai) oficialaus paskelbimo atidėjimas – iš Konstitucijos kylanti prielaida išvengti tam tikrų visuomenei ir valstybei, žmonių teisėms ir laisvėms nepalankių padarinių, kurie galėtų atsirasti, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir tą jo oficialaus paskelbimo dieną įsigaliojotų.

Pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas, leisdamas naujus, keisdamas, papildydamas galiojančius įstatymus, negali neatsižvelgti į oficialiai paskelbtame ir įsigaliojusiame Konstitucinio Teismo nutarime išdėstytą Konstitucijos nuostatų sampratą, kitus teisinius argumentus. Antraip galėtų būti sudarytos prielaidos įstatymus, jeigu dėl jų konstitucingumo būtų kreiptasi į Konstitucinį Teismą, pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai. <...> tokios prielaidos būtų sudarytos ir tais atvejais, kai įstatymai priimami, galiojantys įstatymai keičiami, papildomi nepaisant tos Konstitucijos nuostatų sampratos, kitų teisinių argumentų, kurie išdėstyti jau Konstitucinio Teismo posėdyje viešai paskelbtame, bet dar oficialiai nepaskelbtame Konstitucinio Teismo nutarime, nepriklausomai nuo to, ar tuo nutarimu kuris nors įstatymas arba kitas teisės aktas (jo dalis) yra pripažintas prieštaraujančiu, ar neprieštaraujančiu Konstitucijai.

Konstatuotina, kad minėti teiginiai dėl laiko, praeinančio nuo Konstitucinio Teismo nutarimo viešo paskelbimo Teismo posėdžių salėje iki šio nutarimo oficialaus paskelbimo, *mutatis mutandis* gali būti taikomi Konstitucinio Teismo išvados bei sprendimams.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai atidėti savo nutarimų oficialų paskelbimą (Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis)

Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį įstatymo (jo dalies) negalima taikyti nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad šis įstatymas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai. Tad įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas. Siekiant to išvengti, įstatyminių reguliavimų būtina laiku pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus.

Konstitucinis Teismas 2005 m. sausio 19 d. nutarime yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas, įvertinęs *inter alia* tai, kokia teisinė situacija gali susidaryti įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, gali nustatyti, kada tas Konstitucinio Teismo nutarimas turi būti oficialiai paskelbtas; Konstitucinis Teismas gali atidėti savo nutarimo oficialų paskelbimą, jeigu tai būtina, kad įstatymų leidėjas turėtų laiko pašalinti tas *lacunae legis*, kurios atsirastų, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir jeigu jos sudarytų prielaidas iš esmės paneigti tam tikras Konstitucijos ginamas, saugomas vertybes. Minėtas Konstitucinio Teismo nutarimo (*inter alia* nutarimo, kuriuo tam tikras įstatymas (jo dalys) pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai) oficialaus paskelbimo atidėjimas – iš Konstitucijos kylanti prielaida išvengti tam tikrų visuomenei ir valstybei, žmonių teisėms ir laisvėms nepalankių padarinių, kurie galėtų atsirasti, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir tą jo oficialaus paskelbimo dieną įsigaliojotų.

Jeigu šis Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje <...> nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą įstatyminiame reguliavime atsirastų tokių neapibrėžčių ir teisinio reguliavimo spragų, dėl kurių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimas būtų iš esmės sutrikdytas, gal net laikinai nutrūktų.

<...> įstatymų leidėjui kyla pareiga <...> įstatymą atitinkamai pakeisti ir (arba) papildyti taip, kad jo nuostatos atitiktų Konstituciją. Pažymėtina, kad <...> įstatymo pakeitimai ir (arba) papildymai turi būti daromi taip, kad nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimas nebūtų sutrikdytas ar sustabdytas, kad jis nenutrūktų – kad valstybė galėtų tinkamai, laiku įvykdyti savo priisimtus įsipareigojimus, šis procesas turi vykti nuosekliai ir nepertraukiamai.

Atsižvelgiant į tai, kad įstatymų pakeitimams ir (arba) papildymams padaryti reikia tam tikro laiko, kad valstybės finansinių įsipareigojimų asmenims, kuriems nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą yra atkuriamos mokant pinigines kompensacijas, vykdymas yra susijęs su valstybės biudžeto sudarymu, valstybės finansinių išteklių atitinkamu persikirstymu, šis Konstitucinio Teismo nutarimas „Valstybės žiniuose“ oficialiai skelbtinas 2005 m. gruodžio 30 d.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai atidėti savo nutarimų oficialų paskelbimą

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimuose yra konstatavęs, kad „įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo įstatymas (jo dalis) pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai, teisės sistemoje gali atsirasti įvairių neapibrėžčių, *lacunae legis* – teisinio reguliavimo spragų, net vakuumas“ ir kad „tuomet būtina įstatyminių reguliavimų pakoreguoti taip, kad būtų pašalintos teisinio reguliavimo spragos, kitos neapibrėžtys, kad teisinis reguliavimas taptų aiškus, darnus“.

<...>

<...> kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, „pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas, įvertinęs *inter alia* tai, kokia teisinė situacija gali susidaryti įsigaliojus Konstitucinio Teismo nutari-

mui, gali nustatyti, kada tas Konstitucinio Teismo nutarimas turi būti oficialiai paskelbtas; Konstitucinis Teismas gali atidėti savo nutarimo oficialų paskelbimą, jeigu tai būtina, kad įstatymų leidėjas turėtų laiko pašalinti tas *lacunae legis*, kurios atsirastų, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir jeigu jos sudarytų prielaidas iš esmės paneigti tam tikras Konstitucijos ginamas, saugomas vertybes. Minėtas Konstitucinio Teismo nutarimo (*inter alia* nutarimo, kuriuo tam tikras įstatymas (jo dalys) pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai) oficialaus paskelbimo atidėjimas – iš Konstitucijos kylanti prielaida išvengti tam tikrų visuomenei ir valstybei, žmonių teisėms ir laisvėms nepalankių padarinių, kurie galėtų atsirasti, jeigu atitinkamas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas tuoj pat po jo viešo paskelbimo Konstitucinio Teismo posėdyje ir tą jo oficialaus paskelbimo dieną įsigaliojūt“ (Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimai). Taigi Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus nustatyti ir vėlesnę savo nutarimo, kuriuo tam tikras teisės aktas (jo dalis) buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, oficialaus paskelbimo (taigi ir įsigaliojimo) datą tais atvejais, kai, jeigu tas Konstitucinio Teismo nutarimas būtų oficialiai paskelbtas iškart po jo priėmimo, teisės sistemoje galėtų susidaryti teisinio reguliavimo vakuumas ar kitos neapibrėžtys, dėl kurių galėtų būti iš esmės pakenkta kurioms nors Konstitucijoje įtvirtintoms, jos ginamoms ir saugomoms vertybėms (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimai).

8.5.4. Konstitucinio Teismo aktų aiškinimas

Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas

Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas pažymi, kad Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieningą visumą. Nutarimo rezoliucija yra pagrįsta konstatuojamosios dalies argumentais ir motyvais. <...> aiškinamas atitinkamas nutarimo nuostatas, Konstitucinis Teismas yra saistomas nutarimo turinio <...>.

Konstitucinis Teismas negali aiškinti klausimų, kurių prašomame išaiškinti nutarime netyrė

Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 17 d. sprendimas

Konstitucinis Teismas pažymi, kad šie klausimai Konstitucinio Teismo <...> nutarime nebuvo nagrinėti, todėl jie negali būti aiškinami. Tai būtų atskiro tyrimo dalykas.

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas

<...> Konstitucinio Teismo nutarimas sudaro vieną visumą. Jo nutariamoji dalis yra grindžiama konstatuojamosios dalies argumentais. Todėl aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios, tiek konstatuojamosios dalies turinio. Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo.

Konstitucinis Teismas negali aiškinti klausimų, kurių prašomame išaiškinti nutarime netyrė

Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. sprendimas

<...> Konstitucinis Teismas negali aiškinti tų klausimų, kurių netyrė nagrinėdamas bylą ir nesprendė savo nutarime.

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2004 m. vasario 11 d. sprendimas

Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas. Jo nutariamoji dalis yra grindžiama motyvuojamosios (konstatuojamosios) dalies argumentais. Todėl aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios, tiek motyvuojamosios dalies turinio.

Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas).

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimas*Konstitucinio Teismo 2004 m. vasario 13 d. sprendimas*

Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas. Jo nutariamoji dalis yra grindžiama motyvuojamosios (konstatuojamosios) dalies argumentais. Todėl aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutariamąsios, tiek motyvuojamosios dalies turinio.

Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas).

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus ir išvadas*Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d. sprendimas*

Pagal Konstitucinio Teismo [įstatymą] Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus aiškinti savo nutarimus. <...>

Konstitucinio Teismo išvada, kaip ir Konstitucinio Teismo nutarimas, yra Konstitucinio Teismo baigiamasis aktas. Todėl akivaizdu, kad, turėdamas įgaliojimus aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimus, Konstitucinis Teismas turi ir įgaliojimus aiškinti Konstitucinio Teismo išvadas pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų institucijų ar asmenų, kuriems jos išsiųstos, prašymą, taip pat savo iniciatyva.

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimas*Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 10 d. sprendimas*

Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas. Jo nutariamoji dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais. Aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutariamąsios, tiek motyvuojamosios dalies turinio. Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d. sprendimai).

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo baigiamuosius aktus*Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas (Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01)*

Pagal savo kompetenciją spręsdamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, bei vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą. Konstitucinio teisingumo vykdymas, Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje ir konstitucinio teisėtumo garantavimas suponuoja tai, kad kiekvienas Konstitucinio Teismo sprendimas turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas, jo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai).

Kita vertus, nėra neįmanomos tokios situacijos, kai tam tikros Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatos yra nepakankamai aiškios subjektui, turinčiam vadovautis Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu, jį vykdyti. Nėra neįmanomos ir tokios situacijos, kai Konstitucinis Teismas dėl tam tikrų priežasčių mato, jog yra reikalinga išaiškinti tam tikras Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama.

Nors Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus Konstitucijoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti, jie neabejotinai kyla iš Konstitucijos – konstitucinio teisinio reguliavimo visumos (*inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo), tokius Konstitu-

cinio Teismo įgaliojimus suponuoja pati Konstitucinio Teismo konstitucinė paskirtis vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą. Tai suponuoja būtinumą nurodytomis aplinkybėmis Konstituciniam Teismui aiškinti atitinkamą Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą.

Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama.

Iš Konstitucijos kylantys Konstitucinio Teismo įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus suponuoja įstatymų leidėjo pareigą Konstitucinio Teismo įstatymu (kuris pagal Konstitucijos 102 straipsnio 2 dalį nustato Konstitucinio Teismo statusą ir jo įgaliojimų vykdymo tvarką) nustatyti: kurių subjektų iniciatyva gali būti aiškinamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kitas baigiamasis aktas; kokia yra kreipimosi į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą tvarka; kokį teisės aktą Konstitucinis Teismas priima dėl savo nutarimo išaiškinimo. Konstitucinio Teismo įstatyme gali būti nustatyti ir kiti Konstitucinio Teismo įgaliojimų aiškinti savo nutarimus įgyvendinimo elementai.

<...>

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios, tiek motyvuojamosios dalies turinio (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai).

<...> dėl Konstitucinio Teismo nutarimo išaiškinimo priimamas sprendimas – atskiras dokumentas. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad dėl Konstitucinio Teismo nutarimo išaiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai).

<...> aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas.

<...> Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas aiškinamas nutarimas, netyrė.

Taigi Konstitucinio Teismo nutarimo (kito baigiamąjo akto) aiškinimo institutas iš esmės skiriasi nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (kito baigiamąjo akto) peržiūrėjimo instituto.

Ypač pabrėžtina, kad Konstitucinio Teismo [įstatyme] nurodytų subjektų įgaliojimai kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą (jo nuostatas) nereiškia, jog į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti, ar kurios nors jo nutarimo nuostatos turi tik vieną ar daugiau pareiškėjo nurodytų reikšmių, galima kreiptis taip, kad Konstitucinis Teismas turėtų apsiriboti pareiškėjo nurodytomis alternatyvomis. Minėti įgaliojimai taip pat nereiškia, kad į Konstitucinį Teismą galima kreiptis su prašymu išaiškinti, ar kurios nors jo nutarimo nuostatos buvo įtvirtintos ir suformuluotos dėl vieno ar daugiau pareiškėjo nurodytų motyvų.

Pabrėžtina ir tai, kad iš Konstitucijos kylantys ir Konstitucinio Teismo įstatyme nustatyti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo nutarimus negali būti interpretuojami taip, esą jie apima ir Konstitucinio Teismo teisę ir (arba) pareigą aiškinti savo nutarimų ar jų atskirų nuostatų įtvirtinimo ir suformulavimo argumentus arba motyvus, kurie nėra nurodyti pačiame Konstitucinio Teismo nutarime ir kuriuos (kaip prielaidas) prašyme išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą (jo nuostatas) yra nurodęs pareiškėjas.

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą nekeisdamas jo turinio. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas

tiesiogiai nutarimo nutarimosios (rezoliucinės), tiek motyvuojamosios dalies turinio (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d. sprendimai). <...> aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas. <...> Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas aiškinamas nutarimas, netyrė.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas

Konstitucinio Teismo [įstatyme] yra įtvirtinti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo nutarimus.

<...> Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus oficialiai aiškinti ir kitus savo baigiamuosius aktus (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d., 2006 m. kovo 14 d. <...> sprendimai).

<...>

Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas. Jo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais. Aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios (rezoliucinės), tiek motyvuojamosios dalių turinio. Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriama nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d., 2006 m. kovo 14 d. <...> sprendimai, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Pabrėžtina, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas (pagal byloje dalyvavusių asmenų, kitų institucijų ir asmenų, kuriems Konstitucinio Teismo nutarimas išsiųstas, prašymą, taip pat paties Konstitucinio Teismo iniciatyva) nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos. <...>

<...>

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

<...> aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas. <...> Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas aiškinamas nutarimas, netyrė (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. <...> sprendimas, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. <...> sprendimas).

Taigi aiškinant Konstitucinio Teismo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus yra plėtojama oficiali konstitucinė doktrina.

<...>

Oficialios konstitucinės doktrinos vienodumas ir tęstinumas suponuoja būtinybę kiekvieną aiškinamą Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatą aiškinti atsižvelgiant į visą oficialų konstitucinį doktrininį kontekstą, taip pat į kitas Konstitucijos nuostatas (eksplicitines ir implicitines), susijusias su Konstitucijos nuostata (nuostatomis), kurią (kurias) aiškinant Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte buvo suformuluota atitinkama oficiali konstitucinė doktrininė nuostata. Jokia Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto oficiali konstitucinė doktrininė nuostata negali būti aiškinama izoliuotai, ignoruojant jos prasmines bei sisteminės sąsajas su kitomis oficialiomis konstitucinėmis doktrininėmis nuostatomis, išdėstytais

tame Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte, kituose Konstitucinio Teismo aktuose, taip pat kitomis Konstitucijos nuostatomis (eksplicitinėmis ir implicitinėmis).

Pabrėžtina, kad <...> oficialios konstitucinės doktrininės nuostatos dėl oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo (be abejo, visada konstituciškai pagrindžiamo ir eksplicitiškai motyvuoto atitinkamame Konstitucinio Teismo akte) yra sietinos su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų oficialiu aiškinimu.

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas

Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas (pakartota 2008 m. vasario 1 d., 2008 m. liepos 4 d., 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. gegužės 15 d., 2009 m. spalio 28 d., 2009 m. lapkričio 6 d., 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimuose)

Konstitucinio Teismo įstatyme yra įtvirtinti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo nutarimus <...>. Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus aiškinti ir kitus savo baigiamuosius aktus (Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 6 d., 2006 m. kovo 14 d. <...>, 2006 m. lapkričio 20 d., 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai).

<...>

Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimamas sprendimas – atskiras dokumentas <...>.

Konstitucinis Teismas savo aktuose yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. <...>, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimai).

Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas; jo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais; aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios (rezoliucinės), tiek motyvuojamosios dalių turinio; dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriama nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d., 2004 m. vasario 11 d., 2004 m. vasario 13 d., 2005 m. vasario 10 d., 2006 m. kovo 14 d. <...> sprendimai, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas).

<...> Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

<...> aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas, <...> Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas <...>, 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas).

<...>

<...> oficialiai aiškinant (pagal byloje dalyvavusių asmenų, kitų institucijų ir asmenų, kuriems Konstitucinio Teismo nutarimas išsiųstas, prašymą, taip pat paties Konstitucinio Teismo iniciatyva) Konstitucinio Teismo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus oficiali konstitucinė doktrina nėra koreguojama. Oficialios konstitucinės doktrinos koregavimas (kuris, be abejo, visada turi būti konstituciškai pagrindžiamas ir eksplicitiškai motyvuotas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte) sietinas su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų nuostatų oficialiu aiškinimu (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas, taip pat Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 spalio 24 d. nutarimas).

Pažymėtina ir tai, kad oficialios konstitucinės doktrinos vienodumas ir tęstinumas suponuoja būtinybę kiekvieną aiškinamą Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto nuostatą aiškinti atsižvelgiant į visą oficialų konstitucinį doktrininį kontekstą, taip pat į kitas Konstitucijos nuostatas (eksplicitines ir implicitines), susijusias su Konstitucijos nuostata (nuostatomis), kuria (kurias) aiškinant Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte buvo suformuluota atitinkama oficiali konstitucinė doktrininė nuostata. Jokia Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamąjo akto oficiali konstitucinė doktrininė nuostata negali būti aiškinama izoliuotai, ignoruojant jos prasmines bei sisteminės sąsajas su kitomis oficialiomis konstitucinėmis doktrininėmis nuostatomis, išdėstytomis tame Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte, kituose Konstitucinio Teismo aktuose, taip pat su kitomis Konstitucijos nuostatomis (eksplicitinėmis ir implicitinėmis) (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas).

8.5.5. Konstitucinio Teismo aktų peržiūrėjimas

Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų peržiūrėjimas; oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo peržiūrėti ankstesnėse byloje priimtų Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalį, kurioje <...> nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, taip pat tokie sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, negali būti peržiūrimi, išskyrus tuos atvejus, kai būtinybė juos peržiūrėti kyla iš pačios Konstitucijos.

<...> Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra galutiniai ir neskundžiami nepriklausomai nuo to, ar tuos teisės aktus Konstitucinis Teismas atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje priėmė iš esmės ištyręs teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui), ar teisės akto (jo dalies) atitiktis Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) iš esmės netyręs, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsakęs nagrinėti prašymą arba nutraukęs pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies <...> formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais yra baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo.

Tad pabrėžtina, kad joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos byloje priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos byloje priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą).

Tai pasakytina ir apie tuos atvejus, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą motyvuotu, deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu nesprenė atitinkamo klausimo iš esmės – atsakė nagrinėti tą prašymą

arba nutraukė pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...>

<...> nei koks nors oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas, nei naujų teisės aiškinimo metodų taikymas aiškinant tam tikras Konstitucijos nuostatas nėra ir negali būti pagrindas Konstituciniam Teismui peržiūrėti savo baigiamuosius aktus – nutarimus, išvadas, sprendimus, *inter alia* tokius, kuriais buvo atsakyta nagrinėti pareiškėjo – teismo prašymą ištirti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštaruoja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, arba kuriais buvo nutraukta pradėta teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

<...> Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis reiškia, jog kiekvienas Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis), pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas.

<...> Konstitucijos [107 straipsnio 1 ir 2 dalių] nuostatos padeda užtikrinti visuomeninių santykių teisinio reguliavimo stabilumą ir tikrumą, Konstitucinio Teismo (bei kitų teismų) jurisprudencijos tęstinumą, jų veiklos ir priimamų sprendimų prognozuojamumą, konstitucinių teisinių santykių subjektai yra apsaugomi nuo tokios Konstitucinio Teismo priimtų baigiamųjų aktų peržiūros, kurią lemtų ne objektyvi konstitucinė būtinybė, bet atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai peržiūrėti savo baigiamuosius aktus, kai būtinybė juos peržiūrėti kyla iš pačios Konstitucijos (paaiškėjus naujoms esminėms aplinkybėms)

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Nors Konstitucijoje nėra *expressis verbis* nurodyta, kad Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, taip pat nėra *expressis verbis* nurodyti pagrindai, kuriems esant Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, tai nereiškia, jog minėti Konstitucinio Teismo įgaliojimai bei pagrindai Konstitucijoje apskritai nėra nustatyti. Konstitucinio Teismo įgaliojimai peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus kyla iš Konstitucinio Teismo konstitucinės paskirties vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą; tokius Konstitucinio Teismo įgaliojimus suponuoja ir konstitucinis teisinės valstybės principas, pagal kurį reikalaujama, kad juridikinės institucijos (taigi ir Konstitucinis Teismas) siektų nustatyti objektyvią tiesą ir sprendimus priimtų tik teisės pagrindu (Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2000 m. rugsėjo 19 d., 2003 m. sausio 24 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

Priešingas aiškinimas reikštų, kad Konstitucinis Teismas negali peržiūrėti savo priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų net tada, kai jie buvo priimti Konstituciniam Teismui nežinant apie tokias esmines aplinkybes, kurios, jeigu būtų buvusios žinomos, būtų galėjusios lemti kitokį priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų turinį. Akivaizdu, kad toks aiškinimas nesiderintų su Konstitucinio Teismo konstitucine paskirtimi, jam Konstitucijoje nustatytų įgaliojimų samprata, nes suponuotų *inter alia* tai, kad Konstitucinis Teismas negali vykdyti konstitucinio teisingumo, garantuoti Konstitucijos viršenybės teisės sistemoje ir konstitucinio teisėtumo.

Tačiau pabrėžtina, kad Konstitucinis Teismas gali peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus tik jeigu tam yra konstitucinis pagrindas. Aiškinimas, esą Konstitucinis Teismas savo nutarimus, išvadas, sprendimus gali peržiūrėti ir tada, kai būtinybė juos peržiūrėti nekyla iš Konstitucijos, t. y. kai nėra paaiškėjusių naujų turinčių reikšmės aplinkybių, kurios nebuvo žinomos atitinkamo Konstitucinio Teismo baigiamojo akto priėmimo metu, reikštų, jog Konstitucinis Teismas nėra saistomas Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, pagal kurią <...> Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo. Toks aiškinimas

būtų nesuderinamas su Konstitucija ir dėl to, kad sudarytų prielaidas paneigti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą, kartu ir pažeisti Konstitucijos viršenybės principą, konstitucinį teisinės valstybės principą, kitas Konstitucijos nuostatas.

<...>

<...> Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti ne tik savo nutarimus, bet ir kitus baigiamuosius aktus.

Tačiau pabrėžtina, kad <...> pagal Konstituciją Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra galutiniai ir neskundžiami, taigi privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui (nepriklausomai nuo to, ar tuos teisės aktus Konstitucinis Teismas atitinkamoje konstitucinės justicijos byloje priėmė ištyręs teisės akto (jo dalies) atitiktį Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) iš esmės, ar jos neištyręs); jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad Konstitucinis Teismas negali jų pakeisti arba peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo; jie gali būti peržiūrėti tik tais atvejais, kai būtinybė juos peržiūrėti kyla iš pačios Konstitucijos. <...>

<...>

Pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo baigiamasis aktas gali būti peržiūrėtas tik paties Konstitucinio Teismo iniciatyva <...>. Ši nuostata nereiškia, kad įvairūs teisės subjektai, *inter alia* tie, kurie pagal Konstituciją <...> gali kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ar paklausimu dėl klausimų, priskirtų Konstitucinio Teismo jurisdikcijai, negali Konstituciniame Teisme kelti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto peržiūrėjimo klausimo, tačiau pagal Konstituciją <...> sprendimas, ar tai daryti, Konstitucinis Teismas turi plačią diskreciją.

<...>

Minėta, kad pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, kai jie buvo priimti Konstituciniam Teismui nežinant apie tokias esmines aplinkybes, kurios, jeigu būtų buvusios žinomos, būtų galėjusios lemti kitokį priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų turinį.

Tačiau <...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucijos justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, arba jų argumentavimą (pagrindimą); tai <...> pasakytina ir apie tuos atvejus, kai Konstitucinis Teismas, gavęs bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto teismo prašymą iširti ir spręsti, ar Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistas arba referendumu priimtas teisės aktas (jo dalis) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą motyvuotai, deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisakė nagrinėti tą prašymą arba nutraukė pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje), taigi nespėdė atitinkamo klausimo iš esmės.

Konstitucijos pataisos nesuteikia pagrindo peržiūrėti Konstitucinio Teismo aktų

Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas

Jokie aukštesnės galios teisės akto, net Konstitucijos, pakeitimai ar papildymai, padaryti po to, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pripažino tam tikrą Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistą arba referendumu priimtą teisės aktą (jo dalį) prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, savaime negrąžina į Lietuvos teisės sistemą to teisės akto (jo dalies), kuris buvo pripažintas prieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Įgaliojimų grąžinti į Lietuvos teisės sistemą minėtus teisės aktus (jų dalis) pagal Konstituciją neturi ir Konstitucinis Teismas. Analogiškai ir jokie aukštesnės galios teisės akto, net Konstitucijos, pakeitimai ar papildymai, padaryti po to, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Kons-

titucijos nuostatomis, pripažino tam tikrą Seimo, Respublikos Prezidento ar Vyriausybės išleistą arba referendumu priimtą teisės aktą (jo dalį) neprieštaraujančiu kuriam nors aukštesnės galios teisės aktui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, savaime nereiškia, kad sprendimas dėl to teisės akto gali arba turi būti pakeistas „atgaline data“. Kita vertus, kai padaroma Konstitucijos pataisa, įstatymų leidėjas, kiti teisėkūros subjektai privalo suderinti savo išleistus ir tebegaliojančius teisės aktus su pasikeitusiu konstituciniu teisiniu reguliavimu, tačiau tai nesuponuoja dar ir to, kad jau išnagrinėtos konstitucinės justicijos bylos dėl ankstesnio teisinio reguliavimo atitikties aukštesnės galios teisiniui reguliavimui, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, turi būti atnaujintos, o jose priimti sprendimai – peržiūrėti ir pakeisti.

Tai *mutatis mutandis* taikytina ir tiems atvejams, kai Konstitucinis Teismas, remdamasis ankstesnėmis Konstitucijos nuostatomis, pateikia išvadą kuriuo nors iš klausimų, nurodytų Konstitucijos 105 straipsnio 3 dalyje <...>, – tokia išvada lieka galioti, net jeigu būtų pakeistos ar panaikintos Konstitucijos nuostatos, kuriomis remiantis atitinkama išvada buvo padaryta ir pateikta. Be to, tai *mutatis mutandis* taikytina tiems Konstitucinio Teismo sprendimams, kurie yra priimti ginčijamo teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) netyrus iš esmės, o deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuotu sprendimu atsisakius nagrinėti prašymą arba nutraukus pradėtą teiseną (bylą) (jeigu atitinkamas prašymas buvo priimtas Konstituciniame Teisme ir konstitucinės justicijos byla buvo pradėta rengti Konstitucinio Teismo posėdžiui arba jau buvo išnagrinėta Konstitucinio Teismo posėdyje).

Taigi Konstitucija nesuteikia pagrindo „atgaline data“ grąžinti į Lietuvos teisės sistemą teisinio reguliavimo, kuris Konstitucinio Teismo buvo pripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisiniui reguliavimui, *inter alia* (ir pirmiausia) nustatytam Konstitucijoje, taip pat kvestionuoti ir anuliuoti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų, sprendimų, kurie buvo konstituciškai pagrįsti tuo metu, kai buvo priimti. Kitaip aiškinant būtų ne tik nepaisoma Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių konstitucinės justicijos – konstitucinės teisminės kontrolės – institutą, *inter alia* Konstitucinio Teismo sprendimų neskundžiamumą ir galutinumą, bet ir paneigiama Konstitucijos stabilumas, Konstitucinio Teismo sprendimų prognozuojamumas, įvairių teisės subjektų teisėti lūkesčiai, kurie tokiais sprendimais yra sukuriami.

Konstitucinio Teismo įgaliojimai peržiūrėti savo baigiamuosius aktus

Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas

<...> kaip konstatuota Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime, pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, kai jie buvo priimti Konstituciniam Teismui nežinant apie tokias esmines aplinkybes, kurias, jeigu būtų buvusios žinomos, būtų galėjusios lemti kitokį priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų turinį.

Oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtojimas nesuteikia pagrindo peržiūrėti ankstesnėse bylose priimtų Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų

Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 21 d. sprendimas (pakartota 2007 m. spalio 22 d. nutarime)

<...> joks oficialios konstitucinės doktrinos plėtojimas – nei ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose pateiktos Konstitucijos nuostatų sampratos papildymas naujais elementais (fragmentais), nei toks anksčiau suformuluotų oficialių konstitucinių doktrininių nuostatų reinterpretavimas, kai oficiali konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, – pagal Konstituciją negali būti ir nėra pagrindas peržiūrėti ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose priimtus nutarimus, išvadas, sprendimus, kuriais buvo baigta konstitucinės justicijos byla, ar jų argumentavimą (pagrindimą) (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas).

Konstitucinio Teismo įgaliojimai peržiūrėti savo baigiamuosius aktus

Konstitucinio Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. sprendimas

<...> Pagal Konstituciją Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus peržiūrėti savo nutarimus, išvadas, sprendimus, kai jie buvo priimti Konstituciniam Teismui nežinant apie tokias esmines

aplinkybes, kurios, jeigu būtų buvusios žinomos, būtų galėjusios lemti kitokį priimtų nutarimų, išvadų, sprendimų turinį. Priešingas aiškinimas reikštų, jog Konstitucinis Teismas nėra saistomas Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, pagal kurią <...> Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo. Toks aiškinimas būtų nesuderinamas su Konstitucija ir dėl to, kad sudarytų prielaidas paneigti konstitucinės jurisprudencijos tęstinumą, kartu ir pažeisti Konstitucijos viršenybės principą, konstitucinį teisinės valstybės principą, kitas Konstitucijos nuostatas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).